

C. J. HAGEMANN:

EN AMERIKAREJSE

MED TALRIGE ILLUSTRATIONER

COLBERGS BOGHANDELS FORLAG

HONNE

COLBERGS EFTV. BOUTYKKEHUS

Til New York.

Amerikadampere fløjter til Afgang.

I flere Timer har Menneskemængden staaet paa Frihavnsnolen i den silende Regn og vinket og viftet til Passagererne om Bord. Nu endelig sender „United States“ sit hæse Afskedsbrøl ud over Mængden, nu er Passagen ude i „Løbet“ endelig bleven klar, Vente-tiden er omme, Skibets Orkester falder i med „Danmark, dejligst Vang og Vænge“, de sidste Afskeds-hilsener udveksles, og langsomt glider Skibet fra Land.

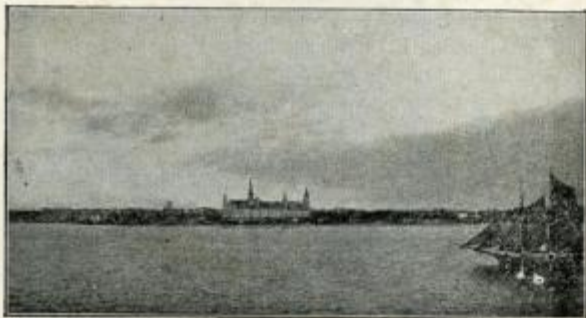
Mangt et Øje dugges, og længe vinkes der Far-vel; men snart bliver Afstanden mellem Skibet og dem der inde paa Molen saa stor, at Linjerne viskes ud og alt flyder ud i ét.

Og op gennem Sundet gaar det. Frisk Kuling, Støvregn, Tykning, alt graat i graat. Ikke meget muntert.

Men snart gør man forskellige Bekendtskaber blandt Passagererne, der i Bevidstheden om, at de i sanfulde tolv Dage ere henviste til hinandens Sel-skab, søge at overbyde hinanden i gensidig Elsk-værdighed og Opmærksomhed paa forskellig Maade. Og den lange Række Maultider, som Kahytpassagererne paa en Udvandrerdamper daglig maa arbejde

sig igennem, tager hurtig sin Begyndelse; allerede en halv Time efter, at vi have forladt København, sidde vi ved Middagsbordet og nyde Suppen, Stegen, Kagerne og Frugten med god Appetit.

Oppe paa Dækket driver alt af Væde, og Regntykning ødelægger den ellers saa henrivende Udsigt; men da *Kronborg* passerer, maa dog alle op og sige det Farvel. En Time senere dukker *Kullens* Granitmasser frem ovre paa Skannes Kyst, det kuler stærkt, Søsøgen melder sig, og Neptun kræver sine Ofre.

Farvel til Danmark. Kronborg passerer.

Men efter Aftensmaden — „koldt Bord med en varm Ret“ — lægger Blæsten sig, Solen bryder frem, det bliver fint Spadserevejr, Orkestret spiller nede i Spisesalonen, og Humøret er udmærket.

Man gaar tidlig til Ro for at kunne være frisk og vel oplagt næste Morgen under Indsejlingen op gennem Kristianiafjorden. Maatte det nu blive klart Vejr!

— Oh, nej da, hvilket vidunderligt Panorama der rulles op for os, da vi om Morgenen komme op paa Dækket i straalende Solskinsvejr!

Vidtstrakte, skovdækte Fjælkskrænter til begge Sider, ude i den dyblaa Fjord ligge Smaaoer med hyggelige Villaer, og langs Kysten, som vi gaa ganske nær — Fjorden er dyb lige ind til Fjælksiderne —, ligge talrige Byer, den ene smukkere end den anden, *Sandefjord*, *Moss*, *Horten*, *Drøbak*, og hvad de nu hedde alle sammen.

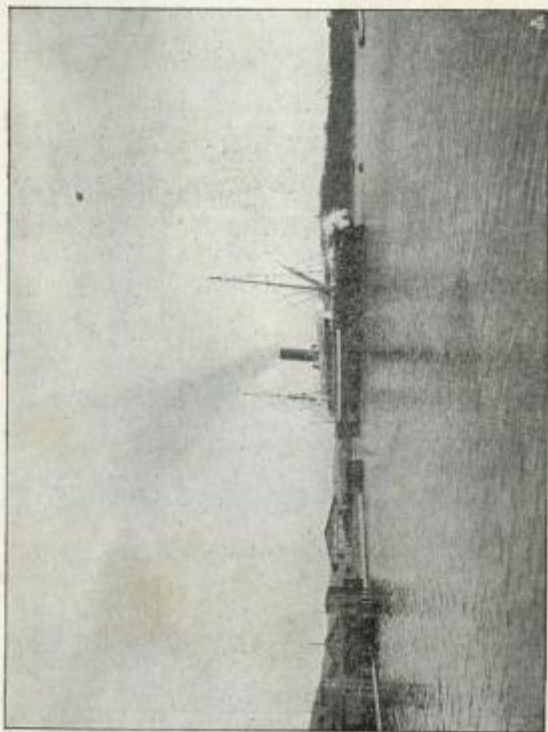
At Kristianiafjorden var smuk, vidste vi; men at den var *saa* henrivende skøn, havde vi ikke ventet. I Hast gør man sig færdig med Frokosten for atter at komme op paa Dækket til de dejlige „levende Billeder“ der inde langs Kysten.

Midt paa Formiddagen lægge vi til ved Bryggen i Kristiania, Norges malerisk beliggende Hovedstad, hvor vi skulle blive liggende til Aften og saaledes have god Tid til at se os om.

Med elektrisk Sporvogn — „Trikken“, som Nørmandene kalde den — køre vi til *Majorstuen* og derfra paa en halv Time med elektrisk Bane til Holmenkollen.

Paa begge Sider af Banen ligger Masser af stilfulde Villaer med nydelige Smaahaver foran. Banen slynger sig i Fjælkskrænter, paa høje Broer og gennem Granskove. Et Kvarter Vej fra Stationen — 243 Meter over Havet — ligger det berømte *Holmenkollen*, 317 Meter over den blaa Fjord, over hvilken man har en Udsigt, der er ganske fortryllende. Fra Verandaen paa Holmenkollen Turisthotel tager Kristiania sig prægtig ud en smuk Sommerdag; men forøvrigt er Hotellet

med sine malerismykkede Lokaler, med sit Æventyr-
værelse og sin Telemarksstue en Seværdighed selv.

Indsejling til Kristiania.

Kristiania, der vel nu har omtrent en kvart Mil-
lion Indbyggere, gør ikke noget særlig storstadsmæs-

sigt Indtryk paa den fremmede. Den berømte „Carl
Johans Gade“, der løber fra den store Østbanegaard
i næsten lige Linie mod Vest, er lidet imponerende,
den første Del fra Jærnbanetorvet er endda baade
snæver og grim. Længere oppe antager „Carl Johan“
dog Karakter af et Hovedstrøg med Pragtbygninger
og moderne Forretninger, med Domkirke, Stortings-
bygning og Frimurerloge, med forskellige Statuer og
med „Grand Hotel“ paa Hjørnet. Indenfor Henrik
Ibsens historisk berømte Hjørnevindue sidde et Par
tyske Turister ved et Glas Bier og nyde Udsigten
til det højt liggende Kongeslot og det pulserende
Gadeliv.

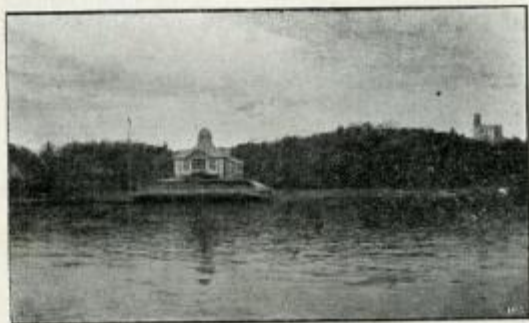
Over alle Gadens Ansigter hviler der et Alvors-
præg. Sporvognskonduktorerne ere tavse og alvorlige,
ikke som deres hellige og elskværdige Kolleger i
København. Dagens Blade falbydes af barbenede,
lasede, temmelig paagaende Gadedrenge. Smaaflokke
af nogle grinagtigt udseende Soldater med bløde Filt-
hatte som Hovedpryd vække almindelig Opsigt blandt
de mange Udlændinge, Tyskere og Englændere, der
færdes paa Strøget.

Om Aftenen er den halve By nede ved Amerika-
damperen, Hundreder af Gadedrenge løbe skrigende
og hylende omkring nede paa Kajen, række Hænderne
i Vejret og raabe paa *cents* eller *money*, og naar
Passagererne om Bord kaste en Skilling ned til dem,
styrte de sig i vild Kamp over den som glubende
Ulve. Et Par Politibetjente staa ganske magtesløse
over for den haabefulde norske Gadeungdom.

Da alt endelig er klart til Afgang, begynder Dam-
peren at røre sine Kæmpeskruer, Musikken spiller
„Ja, vi elsker —“, Menneskemængden paa Bryggen

synger Nationalsangen og synger den, som kun Normændene kunne det, Passagererne gribes af Stemmningen og falder i med — — — „Elsker, elsker det og tænker“ — — —, og langt ud over Fjorden toner Sangen i den lyse Sommeraften og giver Ekko fra de høje Fjælde, over hvis Kamme den synkende Sol kaster gylden Glans.

Turen ned gennem Fjorden mellem Vrimlen af Fartøjer og Baade, der alle give os en Afskedshilsen, bliver uforglemmelig.

Parti fra Kristianiafjord.

Næste Morgen lade vi Ankeret falde i Bugten ved Kristianssand — der, hvor „vor sidste Orlogsmænd“ i Følge Sangen laa.

Byen ligger lunt og godt bag høje Fjælde og gør et lyst og venligt Indtryk. Den har en fortrinlig Havn, store Skibsværfter og er en livlig Handelsby. Dens Domkirke er en af de smukkeste i Norge. Paa Byens Kirkegaard, oppe i Gravlunden ved Sætersdals-

vejen, er der rejst et Mindesmærke for de danske Sømand, der faldt ved Helgoland i 1864.

En mindre Damper kommer ud til os med Passagerer. Himlen er graa og overtrukket, og gribende ere de Afskedsscener, vi her blive Vidne til.

Midt paa Formiddagen lette vi Anker med omtrent 800 Passagerer om Bord, 600 paa Mellemdækket og Resten fordelt nogenlunde ligeligt mellem første og anden Kahyt.

Fire Timer senere skimte vi Norges sydligste Pynt — *Kap Lindesnes* —, og med sine 8,000 Hestekræfter arbejder „United States“ sig ud over Nordsoen. Vejret er ret fint, men det er koldt og graat. Passagererne begynde øjensynlig at kede sig; man bliver utidig og ugidelig af den skarpe Soluft, naar man ikke er vænnet til den.

Nede paa Mellemdækket rorer der sig et broget Folkeliv. Der leges under Haandklap og megen Munterhed, der synges Salmer og Sange til Guitarakkompagnement, et Par norske Præster og en svensk Smed fra Illinois skiftes til at præke, der spilles Kort, der passiares, spadseres, soves og der — kastes op! En lille norsk Pige sidder omgivet af beundrende Tilhørere og lokker sentimentale Melodier af sit Trækspil. Smaa børn kravle omkring alle Vegne.

Man hører alle de skandinaviske Sprog, men navnlig Norsk og Svensk. En stor Del af Passagererne paa tredje Klasse have været i Amerika tidligere og rejse nu tilbage efter at have aflagt deres Hjemland en lille Sommervisit.

For Kahytpassagererne gælder det samme i endnu højere Grad; mindst 130 af de ca. 200 Passagerer, der rejse paa første og anden Klasse, ere skandi-

naviske Amerikanere, der have gjort et lille Trip til deres gamle Land for at besøge Slægt og Venner.

Flere af dem have kun været i Amerika i nogle faa Aar, men alle som én prise de det ny Land.

„Oh, det er et godt Land“, forsikre de tidt og ofte. — „Enhver, der ikke er bange for at tage fat paa hvad som helst, og som vil passe sine Sager, kan der ovre tjene mindst tre Gange saa meget som i Danmark.“

— „Ganske vist er en Dollar i Amerika ikke det værd som i det gamle Land. Men hvad faar man vel forresten for en Krone nu om Stunder hjemme i Danmark? Alt er jo blevet saa farlig dyrt.“

— „En Mand, der kommer til Amerika i ulse Klæder og kun med de bare Hænder, kan i Løbet af 3—4 Maaneder tjene saa meget, at han ikke alene kan blive klædt godt paa, men ogsaa have en pæn Spareskilling i Lommen.“

— „Yes, det er all-right det,“ bekræftes det fra alle Sider, og jeg vover ingen Indvendinger.

Skibslægen her om Bord er vel kendt paa Bornholm, det er Hr. N. Nielsen, tidligere i Østernarie, der ligesom Sygeplejersken gør sin første Rejse.

For hver Klasse er her bestemt Konsultationstid, og gennemsnitlig er her 40—50 Konsultationer om Dagen. En ung Pige, der skal over til sin Kæreste i Nebraska, er allerede paa Rejsens tredje Dag bleven indlagt paa Hospitalet for Blindtarmsbetændelse. I Kristianssand havde vi et mindre Ulykkestilfælde — en Mand fik en Finger knust —, og en Dag blev en Fyrbøder baaren besvimet op fra Maskinrummet, hvor der sjældent er under 30 Graders Varme, undertiden over 40 (Celsius).

Et Besøg her nede er af stor Interesse, skont Larmen og Varmen synes lige unholdelig i Længden.

Maskinerne, der drive Skibets Skruer, kunne udvikle indtil 10,000 Hestes Kraft; de betjenes af 4 Mestre, 12 Assistenten, 36 Fyrbødere og Lempere samt en Telegrafist.

Gennemsnitlig fyres der med 130 Tons Kul i Døgnet; det er ca. 1600 Tons eller 10,000 Tdr. paa en enkelt Rejse. Farten i roligt Vejr er 15—16 Somil i Timen, altsaa omtrent fire danske Mil.

Den nordlige Rute, der følges om Sommeren, naar der ikke er Isbjærge i Farvandet, er ca. 3,800 Somil o: henved 1000 danske Mil.

Søndag Morgen — Rejsens fjerde Dag — passere vi *Ørkenøerne*, nogle Timer senere Skotlands Nordpynt (den fra Dampskibet „Norges“ Forlis sørgelig berømte Klippe *Rock-all* sejle vi langt uden om), og saa ere vi ude i Atlanterhavet.

Og nu gaar den ene Dag ganske som den anden. Himmel og Hav, Himmel og Hav Dag ud og Dag ind, saa langt Øjet rækker; kun sjælden faa vi en fjern Sejler i Sigte. Men Humoret er brillant over hele Linjen. Orkestret spiller, der promeneres paa Dækket, undertiden faar man sig en Svingom, der arrangeres Marschure med Musikken i Spidsen, man synger, man leger, eller man underholder sig med en god Bog fra Skibets vel forsynede Bibliotek.

Og saa er der Maaltiderne. Bevares, hvor der dog spises paa en Udvandrerdamper! Soluften skærper Appetiten.

Alt ialt blive vi her paa anden Klasse fodrede af 7 — syv — Gange daglig, og langt værre er det for de Stakler paa første Kahyt. Bare de holde til det!

Maden paa Mellemdækket er baade rigelig og god. I al Almindelighed ere Dækspassagererne saare tilfredse med Forplejningen; men selvfølgelig er der enkelte, der ere saa godt vante, at de rynke paa Næsen ad den noget ensformige Middag.

To Bagere og en Konditor lave frisk Brød hver Dag, en Slagter er fra Morgen til Aften beskæftiget med at partere Kød, Dagen lang sidde fire Mand og skrælle Kartofler.

Paa en Rejse som denne, hvor vi med Officerer, Besejning og Passagerer kun ere 1000 Mennesker ialt (her kan være 16—1700), bruges der 1000 Pd. fersk Kød daglig eller 10—12,000 Pd. ialt, og hertil kommer saa 10—12 Tdr. salt Kød og Flæsk, ca. 1000 Pd. roget Skinke, ca. 700 Sæse Æg, 14—1600 Pd. fersk Fisk til Kabytterne, o. m. a.

Smørret om Bord er friskt og godt, der bruges halvandet Hundrede Pd. daglig. Frugt spises her i store Mængder — ogsaa Dækspassagererne faa Frugt —, 20,000 Stk. Appelsiner, 1200 Pd. Æbler, 500 Pd. Kirsebær, Ferskener, Figner osv. indlades i København.

Det er koldt paa Atlanterhavet . . . .

Maagerne følge os stadig, Hvaler sende Vandsojler til Vejrs, Marsvin, Delfiner i Flokke, Springere og Tumlere, boltre sig i Nærheden og fange straks Opmærksomheden blandt Passagererne, der dase omkring og længes efter lidt Afveksling i det ensformige Driverliv.

En elskværdig dansk Dame fra Chicago, der kan fejre sin 20-Aars Bryllupsdag, faar i den Anledning overrakt en Lykønskingsadresse, en hvid Rose og en lille „Myrtekrans“ med vedhængende Silkebaand i nationale Farver.

Et Par traadlose Telegrammer, som vi paa Rejsens femte Dag modtage over England, ere ikke meget interessante. De fortælle om Fyrst Borgheses Ankomst til Paris, om Esperantistkongressens Aabning i Cambridge og om Telegrafiststrejken i New York.

Nej, saa er det mere underholdende at studere Rutekortet, paa hvilket det hver Middag afmærkes, hvor Skibet befunder sig, og hvor mange Mil vi have gennemløjet i det sidste Døgn.

Damesalon.

Et enkelt Døgn ere vi oppe paa 378 Sømil; det mindste, vi naa ned til, er 341 Mil, og da have vi en pibende Storm lige imod, saa at vi det halve af Natten maa gaa med halv Kraft. Oceanets mægtige Bølger larme og brole i imponerende Vælde. Havet „ryger“, og naar Kæmpeskruerne komme oven Vand, knager og brager det i hele Skibet fra Stævn til agter.

Den Aften ere vi kun 10-12 standhaftige omkring Thebordet.

Den niende Dags Morgen ere vi paa New Foundlandsbankerne, hvor der som Regel er Storm og Taage; men vi have fint Solskinsvejr under hele Passagen over Bankerne. En Mængde Sejlere passere vi her, mest franske og engelske Fiskefartøjer.

Og nu bliver Luften lun, vi ere nede i Linje med Sydeuropa, Havet, der hidtil har været mørkegrønt — i Bolgekammene smukt *lysegrønt* —, bliver nu dyblaat, Solen bager oppe paa Dækket, Maanen kaster om Aftenen sølverne Skar over Havet, der ligger blankt som et Spejl.

Men den ene Dag er ikke som den anden i Nærheden af Amerikas Kyst. Efter en straalende fin Lørdag faa vi en Søndag med raslende Torden og knitrerende Lyn baade Formiddag og Eftermiddag, med stærke Regnskyl og med — Taage.

Naar Damplojten hvert Minut sender sine dybe, fjærtrullende Brøl ud igennem den tætte Taage, er det ikke hyggeligt, men heldigvis bliver det snart sigtbart igen.

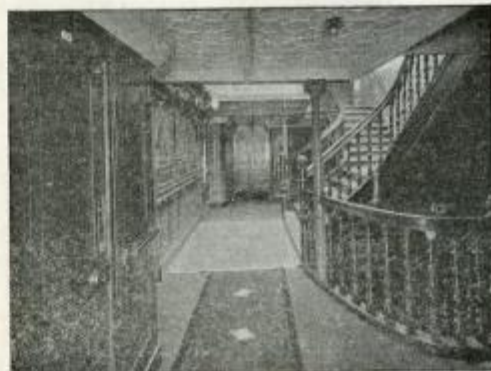
Den sidste Søndag er her en egen hyggelig Stemning om Bord; man venter jo, at det skal blive det sidste Døgn, vi tilbringe sammen, vi Passagerer, der efterhaanden betragte hinanden som Medlemmer af én stor Familie.

Middagsbordet er den Dag festlig pyntet med et lille Silkeflag ved hver Kuvert. Enhver faar sit Lands Flag med Skandinavien—Amerika Linjens Mærke overrakt som en lille Souvenir fra Rejsen, Retternes Antal er fordoblet, og Kransekagen er pyntet med Kvalter o. lign. i skandinaviske og amerikanske Farver.

Det er den saakaldte „Kaptajns-Middag“. Men Kaptajnen selv ser man intet til hverken den Dag eller nogen anden.

Om Aftenen holde Passagererne paa vor Kahyt et lille fornøjeligt Afskedsgilde med Taler, Musik, Deklamation og Sang.

Den sidste Dag rinder op med fint, stille Solskinsvejr.

Vestibule.

Midt paa Formiddagen faa vi Lods om Bord, og om ikke mange Timer vente vi at faa Land i Sigte, det forjættede Land, *United States of America*.

Ejendommeligt er den Følelse, der griber én, naar man efter at have tilbragt en halv Snes Dage om Bord i en Udvandrerdamper, uden at se andet end Himmel og Hav, endelig — endelig atter ser Land.

Thi nægtes kan det ikke: selv om Rejsen har

været nok saa behagelig, med mange hyggelige og fornøjelige Timer, saa bliver Driverlivet om Bord dog noget ensformigt i Længden.

Men nu toner Kysten af *Long Island* frem derovre om Styrbord langt ude i Horisonten, og alle Passagerer ere paa Dækket med Kikkerten, glade, forventningsfulde, optagne af dette ene: Land i Sigte! Land i Sigte!

Og længe varer det ikke, inden man kan skelne Byer, store Skove, rygende Kæmpeskorstene, ja ogsaa rullende Jærnbanevogter op ad Bjærgskrænter.

Men hvad er det der ude! Det hæver sig højt mod den blaa Himmel og skinner hvidt i Solen; det ligner et kæmpemæssigt Slot.

— „Oh, det er et stort Hospital paa Long Islands Kyst,“ forklarer en indfødt Yankee, der har været et lille Trip hjemme i Danmark med sin danskfødte Hustru. Almindelig Munterhed vækker det, da „Hospitalet“ paa nærmere Hold præsenterer sig som en prægtig 6-mastet Sejler med alle Sejl oppe.

Det er ellers ikke mange Sejlskibe, vi møde her inde under Amerikas Kyst — ikke nær saa mange som i Øresund. Men hvilken Vrimmel af Dampskibe! Vældige Kolosser, mod hvilke „United States“ med sine 10,000 Tons er som en mindre Baad kun, stævne ud over Verdenshavet med kostbare Ladninger til europæiske Havne. Man gør sig et Begreb om Trafiken her, naar man erindrere, at over to Tredjedele af Amerikas samlede Ind- og Udførsel gaar over New York.

Nu dukke de berømte „Skyskrabere“, den imponerende Frihedsgudinde og Brooklyn-Broen frem derude; men endnu et Par Timer varer det, inden vi

lægge til ved *Hoboken*, Skandinavien—Amerika Linjens Dok.

Rejsens sidste Timer ere imidlertid saare underholdende. Karantænelægen kommer om Bord, og saavel Dækspassagerer som Mandskab maa defilere forbi ham med blottet Hoved. Dette Lægeeftersyn, der former sig som et muntert Solskinsbillede, fremkalder ganske uvilkaarligt i min Erindring en anden Begivenhed, hvorom jeg har hørt Tale, og som staar i en skærende Modsetning til dette, nemlig den andet Steds i denne Bog omtalte grufulde, maanedlange Rejse med det kolerasmittede engelske Udvandrerskib „Union“ i Slutningen af Tredserne, da de Passagerer, der overlevede Rædslerne — deriblandt 21 Bornholmere —, maatte ligge over fem Uger i Karantæne uden for New Yorks Havn.

Saa snart Karantændamperen med sit gule Flag er forsvundet, kommer Toldvæsenets Damper paa Siden af os, og nede i Spisesalonen foregaar der nu en ret omstændelig Eksamination af hver enkelt Kabytspassager. Man maa opgive sit Bestemmelsessted, hvor mange Kontanter man har i Lommen, hvor mange Kufferter man har med sig, osv., maa sluttelig underskrive et mystisk Dokument og faar udleveret en Billet (Check), der skal forevises ved Toldeftersynet i Land. Og saa skynder man sig atter op paa Dækket.

— — Nej, se hvilken storslaet Indsejling!

Til den ene Side *Jersey City* med de vældige Fabriker, til den anden Side *Brooklyns* og *New Yorks* Kæmpebygninger, til begge Sider Forter og Batterier med Kanonmundinger pegende truende ud over Bugten, hvor en Vrimmel af Dampfærger besørge den Del af Trafiken mellem de nævnte Byer, som ikke foregaar

gennem Jærnbanetunnelerne under Floden eller paa Broen over Floden.

Mellem de himmelstræbende New York-Bygninger rager en enkelt højt op over alle de andre — som Kongen i et Spil Kegler. Det er Symaskinefirmaet Singers Kæmpebygning paa 47 Etager, 555 Fod høj og 612 Fod fra Fortovet op til Flagstangens Knap, Verdens højeste Bygning, Eifeltaarnet i Paris dog undtaget. I Kikkerten kan man se, at den øverste Del kun er „Skelet“ endnu, Staalbjælker uden Murværk. Velvillige Passagerer, der øjensynlig gerne ville imponere mig, oplyse, at der endnu graves i Grunden, da de for et Par Maaneder siden rejste hjem til det gamle Land — en Oplysning, der for øvrigt senere bekræftes gennem Dagens Blade, som med Stoltthed bl. a. fortælle, at der den foregaaende Dag paa Toppen af denne Bygning i Anledning af Hundreaarsdagen for det første Dampskibs Fart op ad Hudsonfloden har vajet et Flag, der var 49 Fod langt og 29 Fod bredt.

Ud paa Eftermiddagen svinger „United States“ endelig ind til Dokken, Skibets Orkester hænger i med muntre Melodier; men Kahytspassagererne ænse det knapt, alle ere optagne af at faa deres Bagage velbeholden i Land, hvor et omstændeligt Tøldeftersyn venter én.

Passagererne node paa Mellemdækket, der samles node ved Rælingen og se interesserede til, tage derimod det hele med Ro; de komme ikke fra Borde for næste Dags Eftermiddag og skulle forinden dirigeres over Indvandringsoen *Ellis Island* og underkastes Krydsforhør og Kontrol.

En Sommerdag i New York.

Solen gløder, og Larmen er øredovende, da vi endelig sætte Fødderne paa fast Grund igen. I det mægtige Lokale, vi ere komne ind i, fare alle rundt mellem hverandre med nervøs Hast: Dragere, Toldere, Politibetjente, Passagerer, Agenter for Hoteller og Emigranthjem. Der er Negere, Kinesere, Mulatter, og der er fine Gentlemen med Guldlorgnetter, i Skjorteærmer og uden Vest; der er Damer i knitrende Silke.

Tolderen, der skal efterse mine Kufferter, spørger straks interesseret, om jeg har Cigarer — i Amerika ere Cigarerne baade dyre og daarlige —, og da jeg oplyser, at jeg vel har en 70—80 Stkr., ønsker han at vide, om de ere gode. Jeg er ikke stift nok til straks at opfatte Vinket; men da han gentager Spørgsmaalet, gaar der et Lys op for mig, og jeg rækker ham Cigarkassen med et: *Please, Sir!* Øjeblikkelig hugger den smarte, amerikanske Toldembedsmand en Haandfuld af Cigarerne, putter dem lynsnart i Lommen, griner over hele Ansigtet, slaar ud med Haanden og siger *Allright* med stærkt Eftertryk paa den første Stavelse i det Ord, der bruges overalt og af alle som intet andet Ord i det engelske Sprog: — *Allright!*

Toldeftersynet er hermed forbi, og efter at have taget Afsked med de fleste Passagerer paa vor Kabyt, hvoraf mange skulle helt over til Stillehavskysten, haster jeg sammen med en Rejsefælle fra Chicago ud i Myldret — ud for at finde et Hotel for Natten.

— — —
Tiggere findes ikke i Amerika, dér har man nemlig ikke Tid at give Almisse paa Gaden, hedder det i ældre Rejsebeskrivelser derovre fra.

Aldrig saa snart ere vi imidlertid komne ud af Dampskibsselskabets lumre Dokskur, for en skummelt udseende Fyr halvt truende appellerer til vor Godgørelighed. Da vi lade, som om vi ikke se ham, slynger han en Bunke Skældsord og frygtelige Eder efter os.

Et Par Minuters Vej kun — og vi ere nede ved en af de mange Færger, der hvert Øjeblik ile over til New York; Tusinder af Passagerer, Vogne med Kusk og Forspand, ja, hele Jærnbantog føres over Floden paa denne Maade. Billetten, der koster to Cents (7—8 Øre), putte vi selv i den dertil indrettede Glaskasse, inden vi gaa om Bord.

Den ene Side af Færgen er forbeholdt Damerne, den anden er for Herrer, og den midterste Del er i hele Færgens Længde optagen af Vogne. Øvre paa „Spindesiden“ ser man dog ogsaa Herrer, vel at mærke ikke-rygende. „Rygning forbudt“ finder man i Amerika opslaaet overalt: i Ventosale, i Forretninger, paa Kontorer, i Sporvogne etc., selv i de aabne Bivogne er det kun undtagelsesvis tilladt at ryge paa de bageste Sæder.

Alt af Hensyn til Damerne!

En Dame, der ryger, er et ukendt Fænomen.

Hun vilde absolut ikke blive taalt, ikke en Gang paa saadanne Steder, hvor kun det tvivlsomste Selskab holder til.

Længe har man ikke været derovre, før man lægger Mærke til det overordentlig store Hensyn, der vises Damerne. Mangfoldige Gange ser man Amerikanere, der jo ellers ere saa lige til i hele deres Væsen, rejse sig op i en overfyldt Sporvogn og høfligt lettende paa Hatten give Plads for en indtrædende Dame.

— Medens Færgen glider over Floden, er man saa optagen af alt det ny, saa overvældet af den kolossale Trafik, at man knap faar Tid til at studere Livet om Bord, der ellers er ganske interessant.

Overalt ere smaa Italienerdreng og Negerboys paa Færde med deres Støvlepudseremedier, og strygende Forretning gøre de. De ere nærgaaende og temmelig frække. Finder saadan en lille sort Fyr, at ens Støvler ikke ere blanke nok, stiller han sig straks op ved Siden af én med sin Kasse, haler én i Ærmet, peger paa Fødderne og gentager sit: *Shoe shine! Shoe shine!*, indtil man enten overgiver sig eller gaar sin Vej. I sidste Tilfælde risikerer man straks at blive overfalden af en anden Skopudserdreng, og saa begynder den samme Forestilling.

Rundt om sidde Passagererne travlt optagne af Dagens Blade, vældige Papirer, gennemillustrerede og trykte med smaa Typer som alle engelske Aviser, men med kæmpemæssige Overskrifter. For saadan en Avisdug er Prisen i Almindelighed kun én Cent.

Om Maaden, hvorpaa Bladene sælges, faar man allerede et Begreb, inden Færgen endnu er naaet over til New York.

Inde fra Land lyder der nemlig gennem Gadens Larm og Tummel en Raaben og en Skrigen ud inod os, et mangestemmigt Kor af Avisdrenge, der falbyde de sidste Blade med en Paagaahenhed og med en Sans for at lave Forretning (*business*), der ikke giver de smaa Støvlepuksere noget efter.

Farten over Floden varer ikke mange Minutter, og forbausende hurtigt tommes Færgeren for at give Plads for andre Tusinder, der fylde Ventesalen.

Alle have travlt, i jagende Hast ile Folk af Sted i alle Retninger. Og vi ile med — op i en elektrisk Sporvogn og af Sted. Vognen, der er stuvende fuld af Passagerer, standser paa sin Rute overalt, hvor man ønsker det, men kun et Øjeblik. Det gælder om at skynde sig. Konduktoren, der billetterer fra Gangbrættet uden paa Vognen, mæler ikke et Ord, og spørger man ham om et eller andet, faar man kun et rapt Enstavelsesord til Svar. Energisk ser han ud, hurtig i Vendingen og aarvaagen er han; med Beundring ser man ham hvert Øjeblik boje sig lynsnart ind over Vognen for ikke at kollidere med et Hestehoved, et Vognlæs eller en Automobil. Det gælder om at have et Øje paa hver Finger her i den voldsomme Vogntrafik.

Paa vor første Tur gennem Storbyens Mylder er det navnlig Vognferdselen, der imponerer. Hvilken Vrimmel! Især af Lastvogne. Drabelige Varestabler læsses bag ud paa Vognen, der staar helt skraat, og i et Tempo, der er ganske ukendt her hjemme, ase Hestene af Sted, drevne af Kuskenes flittigt benyttede Pisk og rappe Tilraab: *Get up! Get up!*

Hestene ere meget ofte pyntede med Straahat paa Hovedet, og alle have de en Mængde Læder-

strimler hængende ned ad Siderne — henholdsvis af Hensyn til Solen og Fluerne. Ofte ser man tre Heste foran en Vogn; som Regel er det vældige Trækdyr, store og klodsede, men ret vel holdte. Ogsaa Muldyr bruges meget.

Ind mellem alle disse Vogne suse Automobiler af Sted; Cykler ser man derimod ikke i New York, Færdselen er for stærk. Paa Fortovene foregaar en betydelig Handel med alskens Varer, der stables op i høje Dynger.

Nu køre vi ind i *Greenwich-Street*, hvor Luftbanen, den saakaldte Højbane, gaar over Hovedet paa os i anden Sals Højde. Gaden er halvmørk og uhyggelig, og Larmen er uhyre. Her ligger vort Hotel. Heldigvis er det Værelse, vi faa anvist, beliggende til Gaarden, saa at Gadens Tummel kun høres som en fjern Brummen.

Tværs over Gaarden hænger Vasketøj til Tørring paa mange Snore fra Vinduerne i alle Etager. Paa vort Spørgsmaal faa vi at vide, at det i Dag er Vaskedag. Man vasker nemlig hver eneste Uge i Amerika, i Reglen om Mandagen.

Vi lægge straks Mærke til den praktiske Maade, hvorpaa Vinduerne aabnes her som overalt i det ny

Luftbaner i en Gade.

Land; de lukkes ikke op, men skydes i False ligesom de Rammer med sin Staaltraadsfletning, der ere anbragte i alle Vindueskarme for at holde Fluorne ude.

Inden vi gaa til Ro for at hvile ud til den lange Jærnbanerejse, der venter os næste Dag, undgaa vi ikke at stifte nærmere Bekendtskab med de nationale Sommerforfriskninger, der nydes over det ganske Amerika: *Iccream*, en Slags Isbudding, og *Iccream-Soda*, en Drik, der blandes med Limonade og suges gennem et Rør ligesom den fra københavnske Restaurationer kendte saakaldte „Major“, o: Is med en Smule Sherry.

Det er ganske utrolige Mængder *Iccream*, der konsumeres. Overalt og af alle og til alle Tider paa Dagen nydes denne iskolde Forfriskning, der sammen med de mange isafkoledede Drikke snart ødelægger Amerikanernes Mave. De fleste gaa omkring med en permanent daarlig Mave derovre.

Men Fabrikkerne af Mavebitter og Piller gøre enorme Forretninger og blive hurtigt Millionærer.

— — —
Naar man efter en kold og regnfuld dansk Højsommer vaagner en Morgenstund paa et Hotelværelse i New York og føler tropiske Varmebølger vælte sig ind gennem de aabne Vinduer, saa bliver man temmelig hurtigt klar over, at man ikke er i Danmark længere.

Det kniber ellers den første Dag at gøre sig fortløbig med dette, at man virkelig nu er i en anden Verdensdel, tusinde Mil fra ens eget lille Land, at man virkelig befinder sig paa den anden Side Jordkloden; men Thermometret viser allerede tidlig paa Dagen 95 Grader Fahrenheit i Skyggen (28 Grader

Reaumur), og Luften er som fyldt af glødende Støvpartikler. — Vist er der ingen Tvivl! — det *maa* være i Amerika.

Skønt vi have kleedt os saa let og luftigt som muligt, faa vi snart at mærke, at det danske Sommerundertøj ikke er beregnet paa en Varme saa glubende som denne. I vor Gade, hvor Luftbanen skjuler ethvert Glimt af Solen, gaar det nogenlunde an, men ude f. Ex. paa den 30 Meter brede Hovedgade *Broadway*, hvor Storstadens Færdsel og Støj naar sit Højdepunkt, dér er det frygteligt. Puh!

Paa Hjørnet af denne imponerende Gade, der fra Byens Sydende — det ældste Kvarter — strækker sig i en Længde af fire danske Mil gennem Byen, ligger Skandinavien—Amerika-Linjens Kontor, hvor vi aflægge et Besøg, sikre os Kojeplass til Hjemreisen og hilse paa Hr. *Niels Kieffer* fra Rønne, der i over 25 Aar har haft en betroet Stilling i Selskabets Tjeneste.

Vi spadserer videre op gennem *Broadway*, beundre det storslaaede travle Liv, der her udfolder sig, gøre en Afstikker ned i *Wall Street*, hvor Børserne og de store Trustkompagniers Kæmpebygninger ere beliggende, og hvor der er en vældig Sammenstemning af raabende og skrigende Mennesker, som købe og sælge Aktier og andre Børspapirer dér ude paa Gaden.

Paa omstaaende Billede ser man en Del af den berømte Pengogade, længst til højre Justérkamret, nærmest denne Bygning Skatkamret i antik græsk Tempelstil med en dorisk Søjlegang. Foran Skatkamret staar en prægtig Statue af Unionens første Præsident, Landets Fader, *George Washington*, der paa dette Sted aflagde Ed paa Forfatningen.

For Enden af Gaden — oppe paa Broadway — ligger den smukke Treenighedskirke, *Trinity Church*, med sit slanke, ca. 70 Meter høje Taarn.

Længere oppe ad Broadway ligger *St. Pauls Kapel*, en af de ældste Kirker i New York, omgivet af en lille Kirkegaard med tildels hensmuldrede Gravstene.

Wall Street.

Her ere mange af Amerikas store Mænd jordede, saaledes *Robert Fulton*, det første brugbare Dampskibs geniale Bygmester.

Velgørende er det at gaa lige fra Gadens Tummel ind i den vidunderlig skønne Kirkebygning, der prydes af et gothisk Taarn. Lyset falder dæmpet ind gennem de dejlige Glasmalerier, der dække Vinduerne,

og højtidsfuld Stilhed og Fred hviler her midt i Storbyens Larm.

Paa vor Tur kigge vi et Øjeblik op i et bekendt Logishus, et saakaldt „*Boarding-House*“, hvor ny ankomne Emigranter ofte tilbringe den første Nat i det fremmede Land, trukne derop af en af de mange Agenter, der sværme omkring ved Udvandrerdampskibenes Ankomst. Husets Forhal er ganske flot udstyret, Trapperne ere tæppebelagte og Trappeopgangene dekorerede med kæmpemæssige Oljetryksbilleder. Men at det er forløren Herlighed, ser man snart. Værelserne ere smaa og mere end tarvelige, med 2—3 malpropre Senge i hvert, og Betalingen for saadan en Seng er en Dollar pr. Nat; Frokosten koster ogsaa en Dollar. Huset, der efter Sigende er fyldt med Væggetøj, er pilraaddent og købt til Nedbrydning, men benyttes nu som Sugeværk for Emigranternes fattige Skillinger.

Nede paa Gaden overraskes vi ved at finde Baal brændende lystigt rundt omkring; det er Affald, Papir o. lign., som man samler i Bunke og lader gaa op i Luer. Overrasket bliver man ogsaa ved at se en af de store Fortovsiliser eller et Jærndæksel i Fortovet pludselig blive lukket op; med Interesse kigger man ned i Afgrunden og opdager, at Kæmpebygningernes underjordiske Etager gaa helt ind under Fortovet, og at der her nede rummes Varme- og Ventilationsapparater, Elektricitetsværk, Dampmaskiner osv.

Her er saa meget at se paa, saa interessant et Gadeliv, at jeg helt glemmer, hvad vi egentlig gaa for; men nu ere vi nede ved Pennsylvania-Linjens Jærnbankontor, hvor vi faa at vide, at Toget gaar til Warren, mit foreløbige Maal, om ikke mange Timer.

Disse Timer vælger jeg af Hensyn til Varmen at tilbringe i *Battery Park* nede ved Havnen, hvor der dog er en Kende Luftning fra Søen, og hvorfra man har en aldeles henrivende Udsigt over Havnen og Bugten med den storslaaede Trafik.

Hver halve Time gaar en Dampers med Passagerer ud til Frihedsstatuen, der knejser der ude over den

Frihedsstøtten.

solbeskinnede Bugt. Billetten, der giver Adgang til Gudindens overste Top, koster kun 25 Cents; men Tiden tillader ikke at gøre denne Tur, og jeg nøjes med at kigge paa Reklamen, der stikkes mig i Haanden, og som bl. a. fortæller, at „Damens“ Haand er 16 Fod og 5 Tommer lang, at Pegefingeren maaler 8 Fod, Næsen $4\frac{1}{2}$ og Munden 3 Fod.

Med Fundamentet er denne Bronzestatue over 305 Fod høj, 40 Personer kunne finde magelig Plads i dens Hoved; Faklen, der kan rumme 12 Personer, naar man op til ad 154 Trappetrin. Selvfølgelig er Parken fuld af Mennesker, alle Bænke ere optagne af dosende, sovende eller avislende Mænd og Kvinder af alle Befolkningslag. Parken, i hvilken er rejst en Statue af den svenske

Ingeniør og Opfinder *John Ericsson*, er ikke videre vel holdt, Græsset er afsvedet, Træernes Blade faldede, og Blomster er der ingen af, men hele Sceneriet, med Udsigt til den anden Side over mod den pragtfulde ny Toldkammerbygning, over mod Brooklyn-Broen og Højbanens hastigt rullende Togrækker er saa storslaaet, at man kun nødig river sig løs fra denne Oase i New Yorks Stenørken.

Imidlertid — Toget lader ikke vente paa sig. Jeg gaar tilbage til Hotellet og tager straks med Hestesporvogn til New Jersey-Færgen og med denne over til Jersey City Jærbanestation.

Med Hestesporvogn?

Ja, — og oven i Købet med en Sneglefart saa langsommelig, at jeg kunde viere gaaet den Tur paa den halve Tid.

Det er nemlig ikke paa alle Omraader, at Amerika har formaaet at holde Trit med den voldsomme Udvikling; i adskillige Henseender staa Amerikanerne tilbage for det gamle Land, hvilket jeg senere skulde erfare.

Men foreløbig nøjes jeg med at konstatere, at Hestesporvognen Dag ud og Dag ind sneglar sig gennem Millionbyen New Yorks Havnegader over en Brolægning saa daarlig, saa hullet og toppet, at den ikke staar tilbage for Smaagadernes i en dansk Provinsby.

Med Jærnbanen.

Før at kunne gøre sig et Begreb om den vældige Trafik, der er paa de amerikanske Jærnbaner, skal man have set f. Eks. Livet paa *Jersey City Station* en sen Sommereftermiddag, naar Færgerne fra New York hvert Øjeblik tømmes for Tusinder og atter Tusinder af Passagerer, der efter Dagens Gærning søge bort fra den ophedede By.

Ikke i Buffalo under Afsløringen af Monumentet for den myrdede Præsident *Mc. Kinley*, ikke under Udstillingen oppe i Toronto i Canada, ikke heller i Residensstaden Washington har jeg set saa kolossal en Trafik som her, og da der endnu er en halv Times Tid, inden „det rette“ Tog gaar, har jeg saaledes god Lejlighed til at betragte det myldrende, summende Liv i Ventesalen.

— — Forestil Dem en glasdækket Sal, lang som en mindre Gade og bred som Store Torv i Ronne, tænk Dem denne Sals ene Længdevæg kun bestaaende af Gitterdøre, Dør ved Dør, der alle føre ud til en kæmpemæssig Perron, hvor Tog komme og Tog gaa uafbrudt Dag og Nat, Døgnet igennem, ofte flere i samme Minut, og forestil Dem endelig denne Sal fyldt

af et bølgende Menneskehav — og De har et nogenlunde anskueligt Billede af en saadan Banegaard.

Hvorledes nu finde det reite Tog i denne Larm og Forvirring, i dette babyloniske Virvar? Aah, det er ikke farligt. Over hver enkelt Dør, der først aabnes umiddelbart før det paagældende Træn gaar, er anbragt store nummererede Tavler, der vise Tiden for hvert enkelt Togs Afgang og Ankomst, og man faar Indtryk af, at alt gaar som efter en Snor, med minutios Præcision.

Overmaade interessant er det at sidde her og se paa det pulserende Liv, at „tage ind“, som Amerikanerne sige, af alle de vekslende Indtryk.

Et enkelt Billede i det brogede Panorama: To unge, ravnsorte Negerfrøkenner komme med megen Anstand spadserende Arm i Arm, begge i fodfri, hvide Silkekjoler, hvide Silkestromper og —Sko, med hvid Silkeparasol og mægtige hvide Hatte paa deres fornemt knejsende sorte Hoveder; de ere udpræget raceægte. Den ene fører en lille hvid Silkepuddel i en Solvlænke, og begge se de ud, som kunde de være Prinsesser fra det indre Afrika.

En lille lurvet Støvlepudderdræng har aabenbart Øje for deres Fornemhed, vejrer straks Forretning og tilbyder sin Tjeneste. „Prinsesserne“ smile naadigt. Om det er ved Tanken om de smaa hvide Silkesko, behandlede af Drengens sorte Børster, eller de muligt ligesom jeg more sig over den pudsige lille Scene, skal jeg ikke kunne sige.

Men nu styrte Folk af Sted til Washington-Ekspressen derovre gennem Dør Nummer syv, og Ventetiden er altsaa forbi.

Bevares, hvor det gaar stiltfærdigt af, naar et amerikansk Jærnbantog sætter sig i Bevægelse! Ingen Fløjten, ingen Smækken Døre i, ingen Ordre lyde, ingen uniformerede Embedsmænd fare hæsblesende omkring; ganske stiltfærdigt, næsten umærkeligt, uden Rysten eller Ryk gaar det — ud ad den blanke Skinnevej. Kun den mægtige Klokke, der er anbragt paa ethvert Lokomotiv, ringer sit taktfaste Bim! Bam! med en Kirkeklokkeklang, der sidder én i Ørene længe efter.

Medens Toget med voksende Hurtighed ruller af Sted, er der paa denne ens første Jærnbantur hundrede Ting, der optage én, og Timerne ile hastigt.

Vognene i et saadant almindeligt Tog ere bekvemme og magelige, med polstrede, plüschbetrukne Sæder og høje dito Rygstød, Vinduene aabnes efter Behag ved Tryk paa en Fjeder, en bred Midtergang løber gennem hele Toget, saa at man kan spadsero fra den forreste Kupé til den sidste, hvilket som Regel betyder en længere Vejstrækning, da et Træn med 70—80 Vogne er ganske almindeligt. I hver Kupé findes en Beholder med Isvand, som søges hvert Øjeblik af tørstige Passagerer, der skylle det ene Glas ned efter det andet; alle bruge et og samme Glas.

Klassedeling kendes ikke, det vilde ikke passe de fri Amerikanere; men de, der have Raad til det, benytte paa længere Rejser de saakaldte *Pulmanstog* med luksuriøst udstyrede Sovewaggoner. For hver Nat i en saadan Luksusvogn betales almindeligvis fem Dollars foruden den ordinære Billet —, saa det er en dyr Fornøjelse.

Ellers kører man ret billigt, som Regel er Taksten omkring halvtredje Cents pr. engelsk Mil eller 37—38

Øre pr. dansk, og netop nu have de forskellige Baneselskaber, der som bekendt alle ere private, under Overvejelse at nedsætte Taksten til to Cents Milen.

Alle Pladser i alle Vogne ere tilsyneladende optagne. Mange af Herrerne trække Frakken af og anbringe den under Hovedet, smække Benene med de stovede Støvler op paa Hynderne og hale derefter deres Avis op af Lommen. Saa optagne af Bladet ere de, at de ikke den første halve Time ænse hverken de hvert Øjeblik forbigarende Tog eller de hastigt vekslende Landskaber, end sige deres medrejsende.

De fleste Ansigter ere typisk amerikanske: skarpe Træk, magre, energiske, skæglose.

Mange ere prægede af Træthed og Slid, nærsynede og gustne, og Sønnen overvælder dem under Læsningen, saa at Bladet glider dem ud af Hænderne; men længe faa de ikke Ro, da Konduktøren, en Kæmpkarl med Falkeblik og buskede Bryn, efter hvert Stoppested kommer for at „klippe“ Billetter.

Et Sekund eller to fikserer han Billet og Passager noje, raaber højt og gennemtrængende f. Eks.: „Skift Philadelphia!“ og er i næste Øjeblik som et Lyn ovre paa den modsatte Side.

Noget bestemt Indtryk af Landskaberne, man korer igennem, faar man ikke de første Timer fra New York; den storslaaede Reklame langs Banelinjen, de mange Skiltes kæmpemæssige Bogstaver i skrigende Farver trænge sig med en saadan Magt ind paa én, at man, inden man har kørt en Time, ikke længere kan være i Tvivl om, hvilken Tobak, hvilke Havregryn, hvilke Uhre, Tandpulvere osv. osv., der ere de bedste i Verden.

Over og under Broer, forbi store Fabriksanlæg,

gennem Landsbyer med mange Villabygninger rasler Toget videre — — og saa falder Mørket paa, ganske pludseligt.

I Løbet af godt et Par Timer ere vi i *Philadelphia*, Staten Pennsylvanias største og Unionens tredje største By, 90 Mil fra New York; Kørehastigheden har altsaa været omtrent 40 Mil i Timen, der er det almindelige, naar Talen ikke er om Iltog, som sjældent køre under 60 $\circ$: omtrent 15 danske Mil i Timen.

Oppe over Husenes Tage gaar det, ind i en straalende oplyst By med lange og brede, parallelt løbende Gader, endaa mere regelmæssig og skakbrættagtig anlagt end nogen anden amerikansk By, og her skal jeg skifte Tog.

Konduktøren raaber *Nord-Philadelphia*. Toget stopper. Et Øjeblik er jeg i Vilderede. Er det nu ogsaa her, jeg skal ud? Ikke har jeg anet, at der, som det nu viser sig, er tre forskellige Stationer i *Philadelphia*, og at Toget standser ved dem alle.

Inden jeg faar Tid til at klare Begreberne, er Toget allerede i Gang igen.

Heldigvis viser det sig, at det først er ved næste Station, at der skal skiftes. Her er en Vrimmel af Tog, der komme og gaa, men ved man blot, hvilket man skal videre med, finder man sig uden Vanskelighed til Rette i Virvaret.

Og atter rulle vi af Sted ud i Natten, op gennem Pennsylvanias Bjærgland, 275 Mil i nordvestlig Retning, hvilket vil sige, indtil Konduktøren næste Morgen river Døren op og raaber: *Warren!*

— — —
Hvorledes ser egentlig Landet ud derovre?

Dette Spørgsmaal er saa nærliggende og naturligt

for dem, der interessere sig for Amerika og amerikanske Forhold — og hvem gør for øvrigt ikke det! —, men intet Spørgsmaal er vanskeligere at besvare end dette. Landet er jo enormt i Udstrækning, Tusinder og atter Tusinder af Mil; en eneste Stat, New York, er større end England, Pennsylvania er som Portugal og Belgien tilsammen, og der er 47 Stater i Unionen, 47 Stjerner i Onkel Sams sribede Banner.

Imidlertid — om en Ting ere alle enige, alle, der have gennemrejst blot nogle faa Hundrede Mil af De forenede Stater: *Landet er vidunderlig smukt.*

Om Staten *New York* véd man, at den med sine mange Floder og Indsøer ejer storslaaede Naturskønheder. Men *Pennsylvania*, Staten med de utallige Kulminer, den vældige Industri, de Tusinder af rygende Fabriksskorstene! Nej, aldrig havde man tænkt sig Naturen her saa rig, saa smilende, saa vekslende, som den gennem Eksprestogets Kupévinduer viser sig at være, da Dagen gryr, og Solen hæver sig over *Alleghany-Bjærgenes* Toppe.

Gennem dybe Dale med skovklædte Bjærgskrænter til begge Sider køre vi nu videre og videre; det er, som om Hastigheden bliver større, jo nærmere vi komme Maalet. Over lange Broer rasler Toget og møder andre Tog, lange Rækker af Jærnbanevogne, fyldte med Kul, Tog, der kun bestaa af Petroleumstanke, Hundreder af saadanne Beholdere, eller Tog med Træ fra Pennsylvanias store Fyrreskove.

Og Landskabet veksler. Snart fare vi forbi frugtbart Farmland med Majs eller Hvede, Majsmarker, saa langt Øjet rækker, snart gennem milelange uopdyrkede Strækninger, der ligge unyttede hen, og snart ere vi atter i Industricentre med vældige Fabriks-

anlæg, Glas- og Jærnværker, Tobaks- og Trævarefabriker osv.

Hvilken størslaaet Virksomhed, der her udfoldes, faar man et Begreb om, naar man hører, at flere Hundrede Jærubanelinier, der have kostet 4,000 Mill. Kr. at anlægge, gennemkrydse denne ene Stat, og at over 6,000 Lokomotiver daglig befare den samme Stats Skinneveje. Over 150 Mill. Tons Kul udgraves aarlig af Pennsylvanias Jord, der indeholder utalte Rigdomme af Mineralier og hvert Aar pumpes for ca. 30 Mill. Tdr. Petroleum. Paa en enkelt Egn ere 16,000 Kokesovne i Virksomhed.

Her i denne Stat er det da ogsaa, at Petroleumskongen *Rockefeller* — populært kaldet „John D.“ — og Jærnbankongen *Carnegie* have tjent deres første Millioner.

Over enkelte Egne i Pennsylvania er der noget robust, noget haardt og raat; men andre Steder er der fra Naturens Haand odslet med Skønhed i rig Mangfoldighed.

Selvfølgelig er det ikke meget, man faar set paa en 5—6 Ugers Ferierejse i et Land som Amerika, selv om man nytter Tiden godt og farter meget omkring; men tilstrækkeligt ser man til at maatte forbykses over de endelige Landstrækninger, Tusinder af Acres, der endnu ligge uopdyrkede hen og vente paa at komme under Kultur, tilstrækkeligt ogsaa til at skønne, at der i det rige Amerikas Land, trods Pengekriser og Raaddenskab i Politik og Administration, er gode Betingelser, ja, de *bedste* Chancer for kraftige Arbejdshænder til at vinde noget af det Guld, hvorom alt drejer sig i Dollarens Æventyrland.

At Amerikanernes Tanker med særlig Glæde dvæle

ved den mægtige „*King Dollar*“, er man ikke længe om at opdage. Naar en Yankee f. Eks. i Banekupéen har læst sit „Papir“, strakt sine Lemmer og gabet højt nogle Gange og øjensynlig begynder at kede sig, giver han sig straks i Lag med den nærmest siddende, uden Dikkedarer. Efter en ligegyldig Bemærkning om Vejret, om Landskabet eller lign. drejer han snart Taler hen paa Forretninger, fortæller den fremmede, hvor meget man almindeligvis „holder“ om Ugen, og hvad man helst skal „gøre i“ derovre for at „*make money*“. Og alt medens han snakker, tygger han ustandselt paa noget mystisk noget, som viser sig at være Gummi, Tygge-Gummi, der bruges af alle, Damer som Herrer, i utrolige Mængder.

Det skal være en Slags Oljefald, der sødes og derved faar en let pikant Smag. Overalt og ikke mindst fra Automater sælges dette Gummi i smaa elastiske Kager, der ligne Viskelæder og smager — ja, næsten som ingen Ting.

Men en herlig Underholdning er det for Amerikanerne at sidde og gumle paa denne Maade, og ofte ser man dem klaske et fortygget Stykke „Gum“ f. Eks. op under et Stolessæde til Brug ved anden Lejlighed.

Som jeg snart skulde erfare, have de undertiden nogle aparte Manerer derovre.

Warren og Omegn.

Den fremmede, der ankommer til *Warren* og ikke ved stort andet om Byen, end at den ligger højt oppe i Staten Pennsylvania, 12 Timers Jærnbanerejse fra New York, og har ca. 13,000 Indbyggere, vil allerede forinden Toget endnu er standset, blive overrasket og betagen af dens maleriske Beliggenhed nede i en Dalsænkning mellem Alleghanybjærgene.

Og Overraskelsen bliver ikke mindre, naar man er stegen ud af Kupéen og i elektrisk Sporvogn ruller gennem Byen, der præsenterer sig med indtil hundrede Fod brede Gader, store flotte Butiker, elektrisk Lys og med en Vrimmel af Automobiles i Gaderne.

Man sammenligner den med danske Byer af samme Størrelse — og man studser.

Har man imidlertid opholdt sig blot nogle Dage i Warren og søgt at tage ind af den saa meget, man kan overkomme, er man ganske klar over, at denne driftige og velhavende lille By, i hvilken der bor ikke mindre end tretten Dollars-Millionærer, ogsaa i Amerika er noget ganske for sig selv.

Og Grunden?

Ja, først og fremmest er det vel *Oljen*, der har

skabt Byens Velstand. Overalt i Omegnen er der rejst høje Sprinkelværks-Stilladser, der dække over en Oljebrønd og en Pumpe; i Hundredvis finder man disse Oljekilder her. Warren er Olje og Gas, Gas og Olje. Luften er mættet af Olje- og Gaslugt.

Og de store Fabriker, Jærnavarefabriker, Garverier, Bødkerier, Elektricitetsværker osv. — alle bruge de Naturgassen som Drivkraft. Et enkelt Sted ved Foden af en stor, skovbevokset Høj brænder et Baal Dag og Nat Aaret rundt; det er en „evig“ Ild fra Gas i Jorden.

Af saadanne Rigdomskilder *maa* der jo vindes Dollars. Og saa er der Kul og Jærn og Staal og Træ tillige, tre—fire forskellige Jærnbanelinjer gennem Byen, kun tolv Timer til Chicago, fem til Byerne Pittsburg og Cleveland og tre til Buffalo. Intet Under, at Velstand bor til Huse her, at Byen er prydet med en halv Snæs pragtfulde Kirkebygninger og med Privathuse, der have kostet indtil 75,000 Dollars at opføre.

— — Da den første Europæer, en Hollænder, byggede sit første Blokhuis her — det var i 1795 — vare Landets egne Børn, Indianerne, endnu Herrer dér; men efter langvarige og blodige Kampe maatte de her som overalt bukke under for den hvide Mand, og nu leve Rødhuderne spredt omkring paa bestemte Landstrækninger, de saakaldte Reservationer, som Staten har forbeholdt dem.

For at de ikke helt skulle gaa til Grunde, yder Staten dem aarlige Pengebidrag.

Nogle faa Mil fra Warren har en Indianerstamme saaledes nu sit Tilhold, og jævnlig ser man Rødhuder paa Gaden. Da Byen for 13 Aar siden fejrede sit Hundredaars-Jubilæum med en stor tre Dages Fest,

deltog efter Indbydelse et Par Hundrede af disse Indianere i Jubelen. En gammel Høvding, der var Hædersgæst, rejste sig ved Banketten og udtalte bl. a.:

„Det er mig en stor Glæde, at den almægtige Gud har tilladt os at forsamles her — til Bekræftelse af de forhen talte Ord. I min Bedstefaders og min Faders Dage blev det altid sagt, at den hvide Mand vilde handle smukt med Skovens Børn, og Forsamlingen her i Dag og Behandlingen af mit Folk siden Ankomsten her ere tilstrækkelige Beviser paa Sandheden af disse Ord.“

Som i saa mange andre amerikanske Byer løbe de Warren Gader alle fra Syd til Nord eller fra Øst til Vest og dele Staden i Firkanter, de saakaldte Blocks. Dette gælder dog ikke Water Street, der gaar parallelt med Alleghany-Floden, som snor sig gennem Byen og med sine høje, træbevoksede Brodder i høj Grad bidrager til at forøge dens idylliske Skønhed.

Over Floden fører to Broer, hvoraf særlig den store og smukke Suspension-Bro med bred Kørevej i Midten er stærkt befærdet; denne Bro, der forbinder Byens Sydende med Torvet, er Warrens Stolthed.

Fire Banker, installerede i monumentale Pragtbygninger, besørge den betydelige Pengeomsætning, der finder Sted. — Kassereren i en amerikansk Bank er altid placeret inden for et Jærngitter og udbetaler Pengene gennem et Slags „Billethul“. Ekspeditionen foregaar med en Hurtighed, hvorom man ikke kan gøre sig noget Begreb, naar man ikke har set det. At udfylde en Checkblanket og faa Anvisningen honoreret er kun et Øjeblikks Sag.

Her som overalt i Forretninger bruges ingen overflødige Ord — hverken „Goddag“ eller „Farvel“,

og Hatten beholder man altid paa Hovedet, ogsaa naar man hilser hinanden paa Gaden. Naar Amerikanere møde hinanden, slaa de ud med Haanden og sige „How do you do“, ere de mere fortlrolige, nøjes de med et rapt „Hallo“, „Hallo Dick“ eller „Hallo Jack“; men Damerne hilser man ved en let Løften paa Hatten, vel at mærke, naar de hilse først.

Den første Dag i Warren bliver jeg paa Suspension-Broen Vidne til følgende, som jeg senere erfarede, ganske almindelige Morgenhilsen:

To travle Herrer mødes, og med en bred Haandbevægelse ud over de skovklædte Bjerge udbryder den ene: „Smuk Morgen, Sir!“

— „Ja, fin!“ svarer den anden, og en tredje, der i det samme iler forbi, supplerer med et: „Oh, meget fin!“

Og af Sted jage de hver til sin Dagsgerning.
Time is money!

Skønt dette, at *Tid er Penge*, paa mange Maader giver saavel Forretningslivet som Livet paa Gaderne sit Præg, saa staa Amerikanerne dog altid rede til med udsøgt Elskværdighed og Opmarksomhed at vise den besøgende omkring — paa Fabriker, Hospitaler, i Skoler, Kirker, Fængsler osv. Hvad enten det er Præsidenten for en Bank, en Fabrik eller en anden Virksomhed — i Amerika er man nemlig *President* og ikke Direktør eller Formand —, saa forlader han straks sit Arbejde og viser med Glæde og ikke uden Stolthed, hvad der kan være af Interesse for den fremmede.

I Warren faar jeg saaledes Lejlighed til at bese de fleste store Fabriker, Olje-, Jærn-, Sæbe-, Alkohol-fabriker etc. og den storslaede Virksomhed, der her udfoldes ved Hjælp af sindrige Maskiner.

Af Interesse er ogsaa et Besøg i „Første National Bank“, hvor Regnemaskiner sammentælle lange Tal-kolonner, og hvor hele Beholdningen af Penge og Værdipapirer opbevares i en mægtig forsølvet Staal-beholder, en Slags Dreje-Box, der er anbragt ude paa Gulvet. Saa berømt er denne Box, at den er bleven foreviget paa Postkort.

Da jeg ved et Besøg i det prægtige Raadhus udtaler min Forundring over at se fire-fem Arrestanter sidde i en stor, lys og ganske hyggelig Fællescelle, læsende deres Aviser ved en Pibe Tobak, oplyser Arrestforvareren, at det kun er dem, der sidde i Væretægt og vente paa deres Dom, som behandles paa denne udsøgte Maade.

Retfærdigheden i Warren haandhæves af fire Politibetjente, der lønnes med 65 Dollars om Maaneden, og en Overbetjent, der har 70. Det er en almindelig Løn for saadanne Funktionærer, medens mange almindelige Arbejdere have mere.

Og dog er der saamænd nok at gøre for den lille Politistyrke. I Løbet af nogle Maaneder er der saaledes forøvet ikke mindre end tretten Indbrudstyverier, skønt Forretninger og Banker almindeligvis holde Lokalerne oplyste hele Natten netop af Hensyn til Indbrudstyre — for at deres natlige Bedrifter kunne iagttages fra Gaden.

Mange danske bor der i Byen, navnlig *Bornholmere* og *Jyder*, og en Fornøjelse er det at se, hvor godt de fleste af disse Landsmænd sidde i det — med smukke Hjem og Dollars i Banken. Overalt møder Øjet Forretningsskilte med gode danske Navne, der ganske vist undertiden ere amerikaniserede, men dog robe, at Indehaverens Vugge har staaet i gamle Danmark.

En af de rigeste Mænd er Jyden *Samuel Petersen*, der bl. a. driver en stor Økseskaftfabrik; hans Privatbolig er et arkitektonisk Mesterværk, et helt lille Slot med Taarn og Søjler og Verandaer. En anden Jyde, *N. K. Vendelboe*, er Indehaver af en fin og velassorteret Papirforretning og nyder megen Anseelse.

Paa Hovedstrøget ligger Bornholmeren *N. Grønlands* grundsolide Møbelforretning, der fra en ringe Begyndelse er vokset til et Stormagasin, og umiddelbart ved Banelinien har en anden Bornholmer, *Jas. P. Johansen* (Peter Jørgensen), en stor Møbelfabrik, der beskæftiger mange Arbejdere.

Og adskillige andre kunde nævnes.

Den danske Forening „Dana“ — stiftet 1895 — har over to Hundrede Medlemmer og en Kassebeholdning paa 1500 Dollars.

Skønt saa forholdsvis mange danske som sagt have slaaet sig ned i Warren, er den danske Kirke dog den tarveligste og daarligst besøgte af alle de mange pragtfulde Kirker i Byen: Methodisternes, Baptisternes, den romersk-katolske, Presbyterianerkirken, den svensk-lutherske osv.

Den danske Præst — Hr. *G. Grill* —, der forøvrigt er ny paa Stedet, er baade dygtig og afholdt, men arbejder under vanskelige Forhold. Ved en Gudstjeneste, jeg overværede, paakaldte han Menighedens Interesse for Oprettelsen af en dansk Søndags-skole og opfordrede til at sende Børnene til hans Hjem for at lære Dansk.

Gudstjenesten i en amerikansk Kirke er meget stemningsfuld og højtidelig, med ypperlig Solo- og Korsang til Orgelmusik; men ogsaa i Kirken — den danske ikke undtaget — giver Interessen for *money*

sig Udslag paa en Maade, der ikke virker tiltalende paa den fremmede.

Umiddelbart efter at Præsten har sluttet sin Prædiken, begive fire—seks Mænd af Menigheden sig gravitetisk op til Alteret og modtage hver sin Tallerken, der velsignes af Præsten og derefter om bæres til hver enkelt, og medens Korsangen om Kongernes Konge toner ud over det skønne Kirkerum, lyder Klangene af Pengestykker ind imellem som en Hymne til den almægtige Kong Dollar.

Kirken fordunkles dog ganske, hvad Kollekten angaar, af „Frelsens Hær“, der for øvrigt er meget anset derovre paa Grund af sit sociale Arbejde. Ved Hærens Møder omkring paa Gader og Stræder ser man ofte Stortrommen benyttet som „Tallerken“ paa den Maade, at Officeren ved en overmaade kraftig og mange Gange gentagen Opfordring faar Forsamlingen til at afgive Løfte om, at der, inden ti Minuter er gaaet, skal ligge f. Ex. fem Dollars paa Trommen.

Der synges et Vers til Akkompagnement af Trommen, som brummer hult for hver Mønt, der kastes hen paa den.

— Nu er der 75 Cents, siger Officeren.

Allright — nok et Vers!

— Nu er der en Dollar og en kvart.

Well — paa'en igen!

Og saadan gaar det, indtil de fem Dollars ligge der. Ægte amerikansk!

Hovedgaden i Warren er brolagt med kantstillede Mursten; men adskillige Gader har man her som i mange andre Byer endnu ikke naaet at faa forsynet med Stenbro. Man hjælper sig med et bredt Fortov

(*Sidewalk*), lagt af store Sten- eller Cementfliser, og lader Korebanen — f. Eks. efter Regnskyl — henligge i et frygteligt Ælte ligesom Landevejene, der gennemgaaende ere i en elendig Forfatning. Almindeligvis besørger Landevejenes Vedligeholdelse ved Pligtarbejde, saaledes at Beboerne visse Dage om Aaret maa stille med Hakke og Skovl, Heste og Vogn — alt efter Evne — og præstere Gangdage og Spandage paa lignende Maade som med Hensyn til Snekastning paa Landet her hjemme.

I en monumental Pragtbygning findes Byens Postkontor, Theater og Bibliothek. „Folkets Bibliothek“ ejer over 6000 Bind og har en særlig Afdeling for Børn; det staar selvfølgelig aabent for alle. Posthuset ekspederer i Følge den officielle Statistik i en enkelt Uge 58—59,000 Forsendelser af alle Slags, deraf over 27,000 Breve og 6—7000 Postkort, adresserede til Warren.

Som i alle amerikanske Posthuse ere en Del af Lokalerne optagne af nummererede og aflaaede større eller mindre Boxe (Kasser), idet mange leje sig en saadan Box, hvori Posten henlægges til dem, og hvorfra de saa selv afhente den.

Og hermed har man altsaa Forklaringen paa, hvad den ganske almindelige, men for adskillige sikkert mystiske Adresse: *P. O. Box Nr.* et eller andet betyder, nemlig Nummeret paa Adressatens Box i hans Post Office (Kontor).

Saa er der Theatret.

Den første Dag, jeg er i Warren, gaar et pragtfuldt Optog gennem Gaderne med buldrende Trommer og skingrende Musik — som Reklame for en Forestilling, „de store Mindesangere“ skulle give paa

Theatret samme Aften. „Mindesangerne“ er en Tourné af Skuespillere, Artister, Sangere, Negerkomikere m. fl., der drage Landet rundt og give én Forestilling i hver By.

Straks man kommer inden for Døren i Theatret, faar man stukket et Program i Haanden og sin Plads anvist. Garderobe findes ikke; man anbringer sit Over-tøj i en dertil indrettet praktisk Bøjle under Stolesædet. Oppe under Loftet er anbragt elektriske Ventilatorer, der snurre rundt og frembringe en Træk, saa at man maa holde godt fast paa Programmet, for at det ikke skal blæse fra én. Amerikanerne elske Træk, rigtig susende Gennemtræk, saa at deres lange Lokker flage.

Saa gaar Tæppet op, og de forskellige Numre følge Slag i Slag. Mellemakterne udfyldes med Sang eller Klownløjer foran Tæppet. Man vil have noget for Pengene, og man faar noget. Der er glimrende Iscenesættelse, pragtfuldt Udstyr, ypperlig Sang og Akrobatik, larmende Musik, flot Dans, Spektakel og Løjer, levende Billeder, Tableauer fra „United States“ Historie, sentimentale Julecener med Snefald og Kirkeklokkeklang osv. osv.

Og naar Tilskuerne ere rigtig begejstrede, fløjte og pibe de som gale. Det øredøvende Bifald, der ledsager Fremstillingen af Tableauet „Hær og Flaade i 1907“, vidner om stærkt begejstrede patriotiske Følelser blandt Publikum, særlig det paa Galleriet.

Alt i alt en uforglemmelig „Theateraften“. —

— *Søndagen* er en stille Dag i Amerika. Lukkede ere alle Forlystelser, alle Theatre — selv dem for levende Billeder, hvoraf der ikke er mindre end fire i Warren —, alle Forretninger, undtagen Brød- og

Frugtudsalg, alle Barberstuer og mange Steder ogsaa alle Restaurationer og Beværtninger, „Salooner“. Man gaar i Kirke om Formiddagen og tilbringer gerne Eftermiddagen i Hjemmet med Læsning af de mange udmærkede „Magaziner“, som man køber forbavsende billigt, eller man læser Søndagsaviserne, der ere umaadelig omfangsrige, med stærkt kolorerede Karrikaturbilleder.

Søndag Eftermiddag køre vi i en af de lette og magelige amerikanske Vogne omkring i Byens Omegn og aflegge bl. a. et Besøg paa Kirkegaarden, der ligger højt og overmaade smukt. Men hvilket stakels fattigt Blomsterflor, der dog er! Ganske vist ser man hist og her en Buket „simple“ røde eller gule Blomster stillede i et Glas ved Graven; men om nogen Flora, som vi have den paa Kirkegaardene her hjemme, er der ikke Tale. Meget almindeligt er det derimod at plante smaa Flag, og Soldatergravene ere „beplantede“ med Kanoner og Kugler.

Adskillige Bornholmere ligge jorde her, saaledes Tolddirektor Øiesens Forældre, *Frederik Øiesen* og Hustru, *Christian Hammer* fra Aakirkeby, den første Bornholmer, der slog sig ned i Warren, — død 1864 — og *Otto Marcher*, der afgik ved Døden sidste Sommer.

Men vi køre videre — Skridt for Skridt op over de skovbevoksede Højder, der hæve sig mere end Tusind Fod, og hvor oppe fra man ser Byen, Floden og de vidunderlig smukke Landskaber i Fugleperspektiv.

Et storslaet Panorama — storslaet og uendeligt som Amerikas forunderlige Æventyrland.

— — —

Med et Smil tænker man paa den lidt flove Situation, man kommer i, hvis man paa et amerikansk Hotel eller som Gæst i et privat Hjem stiller sine Støvler uden for Soveværelset om Aftenen i den Tro at finde dem pudsede om Morgenen ligesom her hjemme. Og Smilet bliver stort, hvis man oven i Købet er saa naiv at tro, at Pigen maa have glemt dem, og man derfor rolig lader de smudsige Støvler blive staaende i flere Dage ude paa den tæppebelagte Korridor.

Nej, Tjenestepiger pudse ikke Støvler i Amerika; det vover man ikke at byde dem. Vil man have sit Fodtøj blanket, maa man værsgo enten gøre det selv eller gaa til Skopudseren paa Gaden, der besørger det efter alle Kunstens Regler med en Rutine og en Omhyggelighed, der grænser til Lidenskab.

I Reglen forlanger Skopudseren ti Cents (37—38 Øre); men indlader man sig som videbegærlig fremmed i Snak med ham og spørger ham ud om forskellige Ting, faar man ofte Løv at betale „efter Behag“, i Haab om, at der skal vanke lidt mere.

Medens man troner i den magelige Stol paa Skopudserens Forhøjning og med Interesse følger Kunstnerens Arbejde, spørger man sig selv forundret, hvorfor i al Verden de travle Amerikanere dog anse det nødvendigt selv at være i Stovlerne, naar disse blive blankede.

Men endnu mere Grund til Forundring faar man inde paa Barberstuen.

Den præsenterer sig som et stort aflangt Lokale, hvis ene Væg er spejldækket fra Gulv til Loft. En anden Væg er skjult af Hylder med lange Rækker af elegante, forgyldte Porcellænskopper eller -Kruke, ordnede alfabetisk efter de forskellige Navne, Kopperne

bære. Hver fast Kunde paa enhver større Barberstue har nemlig sit eget Sæbekar og sin egen Pensel.

Stuen er fuld af ventende Kunder, der sidde optagne af deres Avis, indtil deres Tur kommer, d v. s. indtil Barberen slaar ud med Haanden og siger: *nexte!*

Med Nysgærrighed og stigende Forbavselse følger man den højtidelige Proces, der foregaar med hver enkelt af de „Klienter“, der ligge udstrakte omtrent vandret i en Slags Tandlagestole foran Spejlvæggen.

Langt om længe kommer Turen til en selv. Man affører sig Trøje og Kravetøj, iføres en lang Kjortel og bringes til Leje i en af de vandrette Stole, hvorefter Kunstens Udover smøger sine Skjortæxermer op, tager en grøn Skærm for Øjnene og begynder at sæbe ind med meget alvorlige Miner. Paa ens Bryst anbringer han derefter et Stykke pergamentagtigt Papir til at stryge Sæbeskummet af paa, undersøger nøje Knivens Æg og begynder at rage, medens han planter sin udspilede venstre Haand oppe i ens Haar.

Naar han saa er færdig med første Omgang, begynder han paa en frisk efter først at have indgnedet det barberede Ansigtsparti med Olje. Og nu barberer han *across* o: i modsat Retning, derefter bag ved Ørene; men da han saa ogsaa vil i Lag med Halsen under Haargrænsen i Nakken — ja, saa betakker man sig.

Endelig besprøjtes man med forskellige Essenser, aftørres med varme og kolde Viskestykker, faar Haaret bragt lidt i Orden igen, overgives til en Neger, der borster en meget omhyggeligt, og er saa færdig med den omstændelige Proces, der hedder amerikansk Barbering, og som betaales med 10—15 Cents.

Vil man imidlertid gerne have alt med, lader man

sig overtale til at probere den elektriske Ansigtsmassage, der i Følge Reklamen gør „det ældste Hoved som nyt igen,“ og som virkelig ogsaa er ganske forfriskende, hvis man f. Eks. er lidt or og træt efter megen Rejse; dog ofte tillader man sig ikke denne Luksus, der koster fra 25 Cents og op til det fire—fem-dobbelte.

I et Butiksvindue lige ved Barberstuen faar jeg Oje paa det tredje danske Produkt, der mødte mig derovre, nemlig *den danske Snaps*. Nylig havde jeg i New York set Tuborg-Øl, der kostede 25 Cents Flasken, dansk Snus (*Copenhagen Snuff*) reklameres der med mange Steder, og nu stod dér sandelig en Flaske ægte Aalborg Tafel-Akvavit. En dansk Mand, der plejede at købe sig en Flaske hver Jul, oplyste, at Prisen er en og en kvart Dollar, hen ved fem Kroner.

Vor lille Nation er saaledes repræsenteret paa det amerikanske Verdensmarked med — Bajerskol, Brændevin og Snus!

Nogle faa Mil fra Warren ligger *Nord-Warren*, en lille By, der navnlig er bekendt for sit store, monsterværdige Sindssygehospital.

Vi tage med Sporvogn der til, stige af lige uden for Anstaltens Park, beundre de dejlige Omgivelser med Skove og Søer, gaa gennem Parken og over Gaarden, hvor Springvandets Straaler glitre i Solen, og op til Hovedbygningen, der med sine to Taarne er statelig som et Slot.

Sammen med en Funktionær, der beordres til at vise os omkring, bese vi derefter den storslaaede Aulast, der har 1300 Patienter.

Paa Kvindeafdelingen, som vi først gaa igennem,

sidde Hundreder af stakkels sindssyge Kvinder i lange Gange og i de mange hyggeligt monterede Værelser paa begge Sider.

Med Interesse bese vi alt: Spisesalene, hvor Bordene netop ere dækkede, Kæmpekøkkenet, Vaskeriet, hvor adskillige af Patienterne ere beskæftigede, Kirken, Forsamlingsalen, Drivhusene osv. osv.

De uforglemmelige Scener, man bliver Vidne til ved en Vandring gennem denne lille Verden af sindssyge, skulle ikke her beskrives, ikke heller de Følelser, hvormed man atter forlader Anstalten og gaar ud i den lyse Sommerdag, ud til Livet, der summer omkring én . . . Men paa Hjemvejen møde vi i Parkens Gauge et Hold kvindelige Patienter, som under Opsyn ere ude at slikke Solskin . . . og de kende os igen, smile og vinke til os.

Sydøst for Warren, ca. 11 engelske Mil, ligger en anden lille By, *Sheffield* — med store Fabrik-anlæg: Garverier, Bødkerier og Staalværker, som nok kunne være et Besøg værd. Forøvrigt er Byen interessant ogsaa som Eksempel paa, hvilke uhyre Virksomheder og umaadelige Rigdomme, der kunne være samlede paa enkelte Hænder; den ejes nemlig saa godt som helt af én Mand, der under Firma *C. H. Smith & Co.* driver alle Fabriker og alle Forretninger. Sheffield har Sporvognsforbindelse med Warren og ligger om muligt endnu mere idyllisk end denne ved Foden af et Bjærg.

Ogsaa her træffe vi Bornholmere.

Tarvelige Arbejderboliger ligge malerisk op ad Bjærgskrænterne eller nede i Dalsænkningen, og uden

for røde sorte Svin og snavsede Børn imellem hinanden. Da min Ledsager paa godt Engelsk spørger en Kone, der staar i sin Dør, om et eller andet, ryster hun uforstaaende paa Hovedet. Sproget i det Land, i hvilket hun har boet i mere end fem Aar, kender hun ikke, og Børnene pludre Italiensk.

Det amerikanske Hjem.

Lad os se lidt paa *det amerikanske Hjem* i al Almindelighed, paa dettes Indretning og paa den daglige Levevis i et jævnt borgerligt Hus. Det maa dog straks bemærkes, at det ikke er et bestemt Hjem eller en bestemt Families Husholdning, der her tages Sigte paa. Er man Gæst i mange forskellige private Familier, kan man jo ikke undgaa at vinde visse Erfaringer, og det er paa Grundlag af disse — snart fra det ene Hjem og snart fra det andet —, at de følgende Bemærkninger gøres.

— Husene i Amerika, der ere pyntelige, praktisk indrettede og særdeles dekorative, bygges i Reglen af Træ, naar Talen ikke netop er om Storbyernes Kæmpebygninger. I de senere Aar er man dog begyndt at anvende brændt Sten som almindeligt Bygningsmateriale — af Hensyn til de høje Priser paa Træ og Tømmer, der bl. a. ogsaa have bevirket, at man rundt om i Landet lægger sig efter at lave Møbler af *Jern*. I Jamestown er der saaledes en enkelt Jærnmøbel-Fabrik, der beskæftiger over 800 Arbejdere, og en stor Fabrik, der udelukkende fabrikerer Jærndøre. Denne sidste, der ledes af en ung Svensker — „Dahlstrøms Jærndøre“ ere kendte viden

om — leverer f. Eks. alle de mange Hundrede Døre, som anvendes i den tidligere omtalte Singers Kæmpebygning i New York.

Da Leverandøren faar 85 Dollars for den billigste Dør til denne Bygning, er det selvfølgelig ikke her Træpriserne, der spille nogen Rolle.

Saa godt som hvert eneste Hus — selv det billigste — er forsynet med Veranda, en bred Veranda, paa hvilken Familien om Sommeren tilbringer mange Timer.

Her ude læses Dagens „Papir“ — bevares, hvor der dog læses Aviser i Amerika! — her sidde Familiens kvindelige Medlemmer med deres Haandarbejde, her slaa Husets Gæster sig ned, og her ryger Papa sin Aftenpibe, henslængt i en overmaade magelig og bekvem Gyngestol eller Flugtstol — i Reglen med Benene anbragte oppe paa Kanten af Verandaen, saa at Støvlenæserne pege lige i Vejret. Denne „oplevelsede“ Stilling indtage forøvrigt ogsaa hyppigt Damerne der ovre.

Til Huset hører i Reglen en Have med Blomster i stærkt skrigende eller spragledede Farver.

Men vi træde inden for og se os om. Først komme vi ind i Hallen eller Vestibulen, en Slags stor og vel monteret tæppebelagt Forstue, hvorfra der fører en bred og magelig Trappe op til Værelserne oven paa — *upstairs*. Fra Hallen, der er forsynet med Spejle, Knagerækker, Skabe, en mindre Sofa osv., gaa vi ind i „Frontrummet“ (*the frontroom*), Husets bedste Værelse, som navnlig er rigt udstyret med brede og overmaade magelige Lænestole og Gyngestole. Ved Siden af dette Værelse ligger Spisestuen, hvorfra man gaar lige ud i Køkkenet.

Dette er stort og hyggeligt og selvfølgelig forsynet med alle moderne Bekvemmeligheder for Husmoderen; paa sine Steder benyttes Køkkenet til Spisestue.

Saa er der Soveværelserne. Stort og smukt udstyret er det amerikanske Soveværelse. Sengen er altid meget bred og redt med megen Sans for det magelige og bekvemme. Overdyne kendes ikke. Over det uldne eller vatterede Tæppe er anbragt et vævet eller hækket hvidt Tæppe, der dog ikke hænger ned over Sengen, men stikkes ind under Uldtæppet; det tages ikke af om Natten. Naar Sengen er opredt, stilles Hovedpuden paa Kant op ad den høje Gavl og tilhylles af et broderet „hvidt Stykke“.

Alle Gulve i alle Værelser ere belagte med tykke bløde Tæpper, end ikke i den tarveligste Lejlighed savnes store Tæpper paa Gulvet; i mere velsituerede Hjem er Stuegulvet lagt af Egetræ med smukke Monstre, der kun halvt skjules af Smaatæpper, anbragte rundt omkring.

I Nærheden af Soveværelset ligger Badeværelset, med stort Badekar, Vaskekumme osv., og det er ingenlunde blot i „bedre“ Huse, at man holder Baderum. En Arbejder, der køber sig en Lod til Bebyggelse, glemmer aldrig at indrette Badeværelse i sit lille Hus.

Egentlige Kakkelovne ser man saa godt som ikke der ovre. Alle bruge Gasovne; det er renligt og nemt, og det er billigt, hvor man, saaledes som Tilfældet er mange Steder, benytter Naturgas o: Gas fra Jorden. Ovnene ere meget simple og enkle, ofte meget smukke; naar Gasflammerne fra en Række smaa Røraabninger inde imellem to Egeknuder løbe legende op og ned

ad Ovnens ildfaste Asbestflade, der ligner Silkefos eller fin Lammeuld, saa bliver der snart varmt og hyggeligt i Stuen.

Gas og elektrisk Lys bruges overalt i Huset. Gaslampen og den elektriske Pære anbringes hyppigt lige ved Siden af hinanden paa en og samme Arm.

Men nu *den daglige Leevnis*.

De fleste Arbejdere i Fabriker og Forretninger begynde deres Dagværk Kl. syv om Morgenen og spise deres Frokost, inden de gaa hjemme fra. Halvotte eller otte er ellers ret almindelig Tid for „breakfast“. Denne er meget solid.

Den første Ret, der serveres ved et vel dækket amerikansk Frokostbord, er enten Melon — krydret med Salt og Peber —, en Appelsin, der skæres tværs over og udhules med Theske som et Æg, et Par Bananer eller anden Frugt. Derefter følger Grøden, Havregrød eller Grød af Hvedegryn.

Husmoderen, der præsiderer for Bordenden med Kande og Kopper foran sig, skænker, samtidig med at Grøden serveres, noget lysegraat eller lysebrunt tyndt noget op i en Kop, som hun derefter kommer Fløde i og rækker hver enkelt. Det kaldes Kaffe og drikkes saavel til Havregrøden som til den følgende varme Ret, i Reglen en solid Kødret, Skinke og Æg, Pandekager eller den saakaldte „Toast“ o: varmt ristet Franskbrød med Æg. Der bruges umaadelig mange Krydderier, navnlig Salt og Peber.

Om Bordskik efter vore Begreber er der ikke Tale. Ønsker man et eller andet, som man ikke kan naa, skubbes det stiltiende hen til én, og siger man „Nej, Tak“ f. Eks. til en Kop af det tynde lysebrune — *cell*, saa bydes det ikke oftere. „Tak for

Mad“, „Velbekomme“ og „Værs'go“ ere ganske ukendte Udtryk, og er man færdig med at spise, kan man uden at tage Hensyn til de andre ved Bordet rolig rejse sig uden derfor at støde an mod god Tone; men er man meget høflig, siger man „Undskyld mig“ — et Udtryk, der bruges ganske overordentlig meget.

Middagen indtages sædvanlig Kl. tolv eller et. Husfaderen faar alle Fade og Tallerkenstabler stillet hen foran sin Plads, parterer Kødret og uddeler det til hver, med Kartofler og Sauce og det hele. Medens han er beskæftiget med dette, og Husmoderen skænker Kaffen, der altid drikkes til Maden, benytte vi Lejligheden til at se lidt paa Opdekningen.

Et helt Arsenal af smaa Servicegenstande er stroet ud over Dugen: Peberbøsser og Saltknaaser *en masse* — Plat-de-menager bruges aldrig — og bitte smaa Asiatter til Smør, Syltetøj osv. Smørret er forevrigt ret godt, men alt for stærkt farvet.

I Almindelighed spises der kun én „rigtig“ Ret ved Middagen, gærne en eller anden Kødret. Ligesaa *daarlig* Sauce er, lige saa *fortrinlige* ere Kartofflerne, der serveres paa mangfoldige Maader. „Sweetpotatoes“ eller søde Kartoffler skal man derimod vænne sig til for at kunne synes om, hvilket ogsaa gælder Majs, der aldrig savnes ved Bordet, og som i Reglen spises paa den Maade, at man afgnaver Majscolben efter at have smurt den med Smør. Tre—fire Kolber til hver Person er ganske almindeligt. Tomater, Asier, hvid Selleri, der spises raa, Rødbeder, der serveres varme, og syltede Frugter anvendes overmaade meget.

Varme Rødbeder! Uha!

Rugbrød kendes ikke. Man spiser Hvedebrød eller Majsbrød — smager ret godt. Ganske vist kan man

f. Eks. i New York faa grovt sort Brød, det saakaldte „Pumpnickel“, men det er ikke højt i Kurs derovre.

Under hele Maaltidet sidder man og nipper til det thevands-agtige „noget“, der kaldes Kaffe, for sluttelig til den sidste halve Kop at faa serveret et vældigt Stykke *Pie* eller *Pudding*. *Pie* er Kage med indbagt Syltetøj eller Æbler. Og *Pie* er godt, kan i hvert Fald være det.

Aftensbordet gaa vi let hen over. Ogsaa ved dette serveres i Reglen en varm Ret.

Efter „Supper“ eller mellem Maaltiderne nydes intet som helst. Faar man Besøg — og det gør man ofte, da Selskabeligheden er stor —, ja, saa sidder man og passiarer, men man nyder aldrig noget. Naar man har siddet en Aften og konverseret i flere Timer, kan det jo hænde, at en eller anden bliver tørstig — navnlig en varm Sommeraften, der kan være umaadelig lummer.

— „Jeg vilde blive glad for en Drik Vand“, siger saa den tørstige Gæst.

„Oh, gjerne“, svarer Husmoderen og skynder sig at hente Vandkaraffen, uden at det falder hende ind at byde de andre noget.

Det er billigt at modtage fremmede i Amerika.

Jamestown.

Jamestown — — naa, dér hvor der er saa mange danske!

Saaledes hører man ofte Folk udbrøde, naar Talen er om denne By, der ligger i Staten New York, femseks danske Mil nord for Warren, og har godt 30,000 Indbyggere.

Og hvor mange danske er der saa? Vel højst et lille Tusinde (hvoraf et stort Antal Bornholmere), omtrent lige saa mange Nordmænd, en Del Italiener og Irlændere og — over 10,000 *Seenskere*. Jamestown (udtales Djæhmstaun) er en svensk—amerikansk By.

Mellem Warren og Jamestown er en fortræffelig elektrisk Sporvognsforbindelse. Fra begge Byer løbe Vogne omtrent hver Time, ikke en enkelt, men et helt lille Tog af store, magelige Vogne, der gør Turen paa en god Times Tid — gennem Nord-Warren og videre gennem de smukkeste Landskaber med smilende Smaasoer og skovbevokset Højland, vekslende med frugtbart Farmland og Fabriker, navnlig for Tilvirkning af forskellige Trævarer.

Er det en *Lørdag* Aften, man første Gang kommer til Jamestown, vil man blive overrasket, ja, helt imponeret af det Storstadsliv, der rører sig paa Gaderne

— en Færdsel, der fuldt staar Maal med „Strogets“ i København.

Men Lørdagen er ogsaa en stor Dag i Amerika, thi naar Klokken slaar tre Lørdag Eftermiddag er Ugens Arbejde endt for de fleste; paa Fabriker og Værksteder holder man nemlig kun Middag en halv Time, og de saaledes i Ugens Løb oplagte tre hele Timer trækker man fra den sidste Ugedag og lægger Arbejdet af Kl. tre i Stedet for Kl. seks.

Lørdag Aften gøres der store Penge i alle Forretninger og paa alle Forlystelsessteder, en naturlig Følge af den tidligere omtalte strænge Helligdagslovgivning, der paabyder Stilhed over alt om Søndagen.

— Jamestown, der i 1815 kun husede tretten Familier ialt, er nu en smuk og moderne By med brede, træbeplantede Gader og en Mængde pragtfulde offentlige Bygninger: et Par Dusin Kirker, et Dusin Skoler, fem Banker, Theatre osv., en udpræget Fabriksby. Her ved et Par Hundrede større eller mindre Fabriksvirksomheder drives her, og Værdien af den aarlige Produktion repræsenterer en Kapital paa over 200 Mill. Dollars. Fabrikernes Driftskapital anslaaes til godt 14 Mill. og Nettoudbyttet til omtrent 15. Hver Dollar giver altsaa aarlig en anden Dollar.

Byen har bl. a. direkte Togforbindelse med Buffalo og ligger ved Erie-Jærnbanens Hovedlinje, der besørger den væsentligste Fragttransport mellem Verdensbyerne New York og Chicago.

I dens Banker, der have en samlet Aktiekapital paa langt over en Million, er deponeret omtrent 6 $\frac{1}{2}$ Mill. Dollars eller over 230 for hver Indbygger.

Efter amerikanske Forhold kan Jamestown dog

ikke kaldes rig — men jævnt velstaaende er den, en By med Drift i, en sund og ren By.

I 1870 havde den 5,300 Indbyggere, ti Aar senere var den omtrent saa stor som Roune, og nu er den som sagt mere end tre Gange saa stor. Af Staten New Yorks Byer kommer den i Indbyggertal som Nummer femten i Rækken, i Antallet af Fabriker som Nummer ti, men blandt *alle Byer i De forenede Stater* staar den som den fjerde første i Fabrikation af Møbler, og det er maaske ikke Overdrivelse, naar „Jamestown Chaiselongue Co.“ i sit Reklamekatalog, der i Parantes bemærket koster Kompagniet 5000 Dollars aarlig, kalder sig „det største i Verden“.

Der er omtrent 6000 Arbejdere beskæftigede paa Fabrikerne, deraf en stor Del kvindelige; Gennemsnitsfortjenesten for Lønarbejderne er 426 Dollars aarlig, naar *alle* medregnes, altsaa ogsaa de ganske unge Mennesker.

Det gaar her som saa mange andre Steder: de unge Piger foretrække Fabrikarbejdet for den mere bundne Stilling som Tyende.

— „Kan De ikke skaffe os nogle Tjenestepiger der hjemme fra Danmark“, spurgte en anset Husmoder, „vi give dem halvanden Dollars om Ugen til at begynde med, fri en søgn Eftermiddag og Søndag Aften, og saa snart de have lært Sproget, faa de tre—fire, ja, op til fem Dollars om Ugen.“

— „Det er saa vanskeligt for os at faa Piger, og der er saa meget at gøre for en Husmoder herovre, hvor vi bage alt vort Brød selv og have et stort Hus at holde i Stand“.

— — —

Næppe noget af de fra Europa indvandrede Folk er mere anset i Amerika end det svenske, og at der er Krummer i den svenske Nation, maa man erkende, naar man ser, hvilke betydelige Stillinger mange Svenskere beklæde derovre. I Jamestown ere nogle af de største Virksomheder paa svenske Hænder, og selve Politichefen, *Frank A. Johnson*, er en Svensker. Den svensk-lutherske Kirke er Byens største, den har 1200 Siddepladser og er fyldt hver eneste Søndag; det svenske Hjem for forældreløse Børn er en Pragtbygning, og *Frälsnings Armeen* har mange formaaende Venner og Tilhængere. Svenskerne have ogsaa deres egen Avis, „*Vårt Land*“, foruden et Par religiøse Blade.

Ikke mindre end 500 Borgere ere i Stadens Vejviser betegnede ved Navnet *Johnson* og over 200 hedde *Carlson*.

Af de mange Kirkebygninger er Baptisternes vel den smukkeste, bygget af blaa Sten. (Baptistmenigheden er stiftet 1832). Men ogsaa de øvrige Kirker ere overordentlig smukke: Presbyterianerkirken, der to Gange er bleven ødelagt af Ildbrand, men senest genopbygget i 1890, Methodistkirken og „*St. Lukes Protestant Episcopal Kirken*“ — den sidste er en pragtig Sandstensbygning, som med sit skønne Klokkespil er skænket af en velhavende Dame til Minde om hendes afdøde Datter.

Der er et Dusin offentlige Skoler med 118 Lærere og 4,500 Elever, store monumentale Bygninger.

Børnene ere skolepligtige til deres 16de Aar, saavel Undervisningen som Bøgerne og andet Skolemateriale er fuldstændig gratis, og der er Fællesundervisning for Drengene og Piger, som ofte sidde

ved samme Tomandsbord. Dette gælder forøvrigt ogsaa sorte og hvide Børn, undtagen i de sydligere Stater, hvor Skellet mellem hvide og kulorte er meget skarpt — som jeg senere skulde erfare.

Højskolen i Jamestown har 1050 Elever og videre gaaende Undervisning for dem, der ønske det, en Uddannelse, der vel nærmest svarer til den, der gives paa vore Seminarier.

Ved et Besøg paa denne som i andre amerikanske Skoler faar man et levende Indtryk af, at Eleverne proppes med en Masse Oplysninger om *United States*, men at deres Kendskab til de gamle Kulturlande er saare ringe.

For en Skolemand her hjemme vil et Besøg i en moderne amerikansk Skole være af overordentlig stor Interesse. Der er ypperlige Læremidler, store Gymnastiksale med de bedste Apparater, Svømmebassiner osv., og Undervisning i Fag som Tegning (efter Naturen), Slejd og Sang staar utvivlsomt langt over vor. En Tegning af en Blomst, jeg saa en lille Negerdreng sidde og lave, var mønsterværdig, og den flerstemmige Sang, der gaves Prøve paa til Ære for den besøgende fra det fremmede Land, var saa udmærket, at der aldeles ikke var Grund for Lærerne til Undskyldning med den Motivering, at Skolen lige havde genoptaget Undervisningen efter den sædvanlige ti Ugers Sommerferie.

Jamestown har selvfølgelig ogsaa sit *Folkebibliothek*, en overmaade nydelig Bygning, der har kostet 60,000 Dollars, og som nu rummer 24,000 Bind foruden en god Malerisamling.

Den højt og frit liggende Pragtbygning er skænket

af en Son af Byens Grundlægger, *James Prendergast*, tilligemed et Fond paa 45,000 Dollars.

Efter denne *Mr. James* har Byen faaet sit Navn.

Der er et Spørgsmaal, som ganske naturligt særlig interesserer, naar Talen er om Jamestown, hvor saa mange af os her paa Bornholm have Slægtninge og paarørende, og det er dette: *Hvorledes sidde Bornholmerne egentlig i det derovre?*

Skulde Spørgsmaalet besvares i al Almindelighed, vilde det vel blive — i to Ord udtrykt — med et: *Ret godt. Næppe mere end ret godt.*

Ganske vist er der adskillige, navnlig af de ældre, der ved Dygtighed og Held have drevet det til solid Velstand med komfortable Hjem, Sommervilla ved Soen og en Formue i Banken eller i deres Virksomhed; men for de flestes Vedkommende maa det siges, at det er smaat nok, og at de ikke tjene stort mere end til Dagen og Vejen, fra Haanden og i Munden, som man siger.

Selv om en almindelig Arbejder ofte holder sine to—tre Dollars om Dagen, saa er dette dog ikke saa meget efter amerikanske Forhold, at der kan lægges noget synderligt til Side. En Arbejder har det gennemgaaende betydeligt bedre i Amerika end her hjemme, det er sandt, men — *der er dyrt at leve.* Prisen paa alle Livsfornødenheder er i Løbet af den sidste halve Snes Aar steget uhyre, uden at Indtægterne have undergaaet nogen nævneværdig Stigning.

Af ældre Bornholmere, der nu sidde i indbringende Virksomheder, kunde der nævnes adskillige, saaledes *Carl Ipsen*, der er Medindehaver af og „Vicepræsident“ for en større Bordfabrik, hvor bl. a. flv. Sandemand

H. E. Soe er i Arbejde, *Chr. Grønland*, der er rejssende Møbelhandler, d'Hrr. *Lind* fra Tejn, der paa en stor Vaskemaskinefabrik beklæde gode Stillinger, o. fl.

Ikke mindre end fire danske Foreninger er der i Jamestown: „Danmark“, der har over hundrede Medlemmer og nylig har fejret sit 25 Aars Jubilæum, „Dannebrog“, „Det danske Brodersamfund“ og „Det danske Søstersamfund“.

De mange danske Foreninger og Løger i Amerika virke som en Slags Sygekasser, der tillige give Landsmænd Lejlighed til selskabelige Sammenkomster med Underholdning af forskellig Art. Saaledes ogsaa med Foreningen „Danmark“, hvis fleste Medlemmer ere Bornholmere. I Foreningens Love foreskrives det, at man for at blive Medlem skal være under 55 Aar, have et godt Helbred og „besidde en god moralsk Karakter“; Kvartalsbidraget er i Reglen en Dollar for mandlige Medlemmer og det halve for kvindelige, Sygehjælpen fire Dollars ugentlig for en Mand og to for en Kvinde. I Begravelseshjælp udbetales der 50 Dollars. Bensusende Drikke maa ikke nydes ved Foreningens Møder, der i Følge Lovene skulle aabnes med Bon.

Ved Moderne synges der en Aabningssang, hvori det hedder:

— — „Lad os da alle ogsaa her bevise, at dansk Godgørenhed er ej af Navn, men lad os styrke Fædrelandets Ære ved at udøve den til fælles Gavn“.

I disse Linjer er egentlig Foreningens Program udtrykt.

De Bornholmere, der mødes her, lade til at være tilfredse med Opholdet derovre. „Det første Aars

Tid er det værste“, sige de yngre af dem, „da er det drojt nok mangan Gang — siden gaar det bedre“.

Alligevel mærker man snart, at selv om de ere komne over Hjemvefølelserne, er der dog hos alle, gamle som unge, en stille Længsel efter Danmark, en Længsel, der ved det Møde, jeg overværer, faar Udtryk i Ytringer som: „Oh, hvor kunde det være dejligt at komme hjem en Tur til næste Sommer“ eller: „Bornholm er alligevel en prægtig lille Ø, som vi ofte sende en venlig Tanke“.

Ved den uundgaaelige *Icecream*, der serveres efter det egentlige Møde, regner det med Spørgsmaal om Forhold og Personer her hjemme, og længe tale vi sammen; Amerika er *alright*, er den almindelige Mening blandt vore Landsmænd derovre i snævraste Forstand.

Paa Byens Kirkegaard, der er smukt beliggende og prydet med mange kostbare Monumenter, ere adskillige Bornholmere jordede, saaledes den i November 1906 forulykkede *Ludvig Andreassen* fra Rønne; hans Arbejdsfæller, der skildre ham som en flink og dygtig ung Mand og en god Kammerat, have i Forening rejst en Sten paa hans Grav.

Den første Mandag i September er det Arbejdernes Dag, *Labour day*, i Amerika. Den Dag ere alle Værksteder og Butiker lukkede, Husene ere flagsmykkede, og fra Morgenstunden drage Musikkorps gennem Gaderne. Dagens Hovedbegivenhed er Arbejdernes Demonstrationstog, Paraden.

Head der egentlig demonstreres for, skal jeg ikke kunne sige; noget bestemt Krav i Lighed med Socialdemokraternes om den bekendte Tredeling af Døgn

er det ikke, og socialistisk som Majdagen i Europa er denne Dag ikke. Men Amerikanerne holde af store Optog i spraglede Dragter og med skingrende Musik, og ud fra denne Forkærlighed for Gadeparader maa vistnok Arbejderdagens Program fortolkes.

Demonstrationstøget i Jamestown med Politichefen og tolv Politibetjente i Spidsen, med Borgerrepræsentanterne, Oldermændene m. fl. i udsmykkede Vogne, med hvert Fags Arbejdere i forskellige Kostumer osv. var ganske vist interessant, men fordunkledes aldeles af de mægtige Parader, jeg senere overværede i Buffalo under Mindefesten for Mac Kinley.

Med et Medlem af Byens Sundhedskommission bese vi en Dag de Kaserne, hvor Italienerne bo — i usle Hummere med Smuds og Pjalter, der trodse enhver Beskrivelse. Sortsmudsede Fyre sidde i Klynger og gestikulere ivrigt, medens de drive Dagen hen ved Kort- og Tærningspil.

„Det er upaalidelige Folk, Italienerne“, siger min Ledsager, — „de mindst velsete af alle Europæere; de, der komme her til, slaa saa godt som aldrig Bo her, men rejse tilbage til deres Land, saa snart de have samlet sig nogle Skillinger; og gifte sig her gøre de aldrig“.

Meget kunde der være at fortælle om Jamestown endnu, om Besøget i det prægtige Raadhus (*City Hall*), der har kostet 65,000 Dollars og afgiver Lokaler for Byraad, Brandvæsen, Politi, Fængsel m. m., om den monumentale Fire-Etagers Bygning, der ejes af „Kristelig Forening for unge Mænd“, om den bekendte *Malden* Bordfabrik, repræsenteret her i Landet af Grosserer *Victor Holmes* i København, om den mæg-

tige Klædefabrik *Hall & Co.*, om Fabrikken, der tilvirker Aristotype-Papir til fotografisk Brug, opfundet af en Dansker *Christensen*, og forøvrigt den eneste Fabrik i Verden af denne Art . . . men — vi maa videre.

Det Sted, hvor Jamestowns Ungdom tilbringer saa mange Sommeraftener og lægger saa mange Dollars i Løbet af Sæsonen, bør dog omtales. Det er et storslaaet Forlystelsesetablissemont, et „Tivoli“, som det paastaas, at ingen anden By vest for New York City har Mage til — med zoologisk Have, Theater, Friluftskoncerter, elektriske Luftgynger og alskens Gøgl fra Morgen til Aften.

Coloron hedder det og ligger nogle faa engelske Mil fra Byen ved en henrivende smuk Sø med det besynderlige Navn *Chautauqua Lake*.

Ogsaa Jamestown har sit „Almindingen“. Det er *Panama Rocks*, tre—fire danske Mil fra Byen. Køreturen dertil er ganske vist besværlig, men Landskaberne ere saa kønne, at man forsoner sig med Skumplingen over de elendige, hullede Veje, der efter Regnskyl ofte ere ganske ufremkommelige. Her er Skov og Sø, frugtbart Agerland og vældige Havør paa mange Acres Land, udlagte til Frugt dyrkning.

Panama i Staten New York, der ikke maa forveksles med et andet Panama, er en ganske lille By med en enkelt Kirke — en smuk Baptistkirke —, og umiddelbart ved Byen ligger den Skov, som Jamestown-Bornholmerne kalde deres Almindingen, og som er et yndet Sommerudflugtssted med Klipper og Dale, mægtige Klipper og „Paradisdale“ med mærkelige Træbevoksninger.

Her er smukt, og her er hjemligt, men alligevel —

Almindingen er det ikke. Klipperne ere nogle underlige, storkornede, losrevne Blokke, Skovbunden er ganske bar, og Fuglesangen savner man. Her som saa mange Steder i det paa Sangfugle fattige Land maa man nøjes med den „Sang“, de store Græshopper lave ved at stryge Bagbenene mod deres haarde Dækvinger, en sitrende og skærende Lyd, som kunde det være Damp, der strømmer ud af en Ventil, eller Sæve, der arbejde i Træ. Saa gennembrængende er denne Lyd, at man synes at høre den i Søvn om Natten.

Efter en Rejse i Landet har man stadig „Melodien“ siddende i Ørene, Græshoppernes „Sang“ og saa Lokomotivernes Bim-Bam og Avisdrengenes snøvende Raaben med *papers*.

Chautauqua-Søen.

En Beskrivelse af denne Indsø vil ikke være mulig uden at benytte Sprogets stærkeste Udtryk for det, som skønt er — Udtryk som vidunderlig, fortryllende osv. Og alligevel! Ingen, som ikke har set denne krystalklare Sø en Sommerdag, vil kunne gøre sig et Begreb om dens Skønhed.

Tænk Dem en Indsø, der ligger 1450 Fod over Havet og 877 Fod højere end Eriesøen, som kun er et Par Mil derfra. Forestil Dem denne Sø, der er omtrent fem danske Mil lang — snart ganske smal, snart indtil en Mil bred — med en Vrimmel af Dampskibe, Lystfartøjer, Naftabaade, Sejl- og Robaade, indianske Kanoer og ganske smalle Kajaker, der pile af Sted fra den ene Pynt til den anden der inde paa Kysten. Og hvilken Kyst! Til begge Sider lige smilende, lige vekslende — med dejlige Skove, Parker, frugtbare Majsmarker, Villaer, Hoteller og Klubhuse, Pragtbygninger i Hundredtal.

Denne Sø er Jamestowns „*great attraction*“, dens Perle og dens Stolthed. Og ikke alene Jamestowns, men alle Amerikaneres, thi den er over hele Amerika berømt for sin Skønhed, for sin rene, klare Luft og for det Liv, der udfolder sig paa dens Bredder i den

varme Sommertid, da Nætterne og Aftenerne her er kølige med frisk Brise fra Søen.

Fire temmelig store Floddampere gaa i regelmæssig Fart her — fra Jamestown til den gamle By *Mayville* med Anløbssteder ved begge Bredder, og om Bord i en af disse Dampere gøre vi vor første Tur op ad Søen.

Hvad det gamle indianske Navn Chautauqua egentlig betyder, er der delte Meninger om. Nogle oversætte det ved „en Sø højt oppe“, andre ved „Stedet med de mange Fisk“. Det er lige meget — for Søen er lige dejlig, og Titusinder nyde godt af dens Herlighed hver eneste Sommerdag og hente her Kraft og Styrke baade til Legeme og Sjæl.

Paa Turen op gaar det først ganske langsomt gennem en Passage saa smal, at to Dampbaade ikke kunne passere hinanden, og Træernes Kroner hænge ud over det dybe Vand helt over mod Damperens Dæk; men snart skyde vi ud i „rum Sø“ mellem en Vrimmel af Baade og med storslaaet Udsigt mod Kysten.

De mange smukke Pynter, hvor vi lægge til: *Greenhurst* med sine pragtfulde Hoteller, *Celorons* tyve Acres store Forlystelsesetablisement, *Point Victoria*, *Toms Point*, *Lakewood*, og hvad de alle sammen hedde, skulle vi ikke opholde os ved. Nej, vi dampe videre op mod det Sted, der har gjort Søen verdenskendt, den Pynt, hvor de saakaldte Chautauqua-Forsamlinger afholdes.

Enkelte Læsere ville maaske have hørt Tale om disse Forsamlinger, der nu afholdes mange Steder i Amerika, men have deres Oprindelse her fra og intet Sted ere saa storslaaede som her. I et Par Sommer-

maaneder sætter en Skare aandelig interesserede Mennesker hinanden Stævne og deltage i Møder, paa hvilke der afholdes Foredrag af de ypperste Talere om alle mulige Æmner, naturvidenskabelige, religiøse, literære og politiske; der er Skoler for Ungdommen, Forelæsninger, Koncerter, Opvisninger i alskens Idræt osv. En Uge helliges f. Eks. *Shakespeare*, en anden Æmner som „den sociale Uro“, „vor Ungdom“, Bibelstudier eller Musik.

Ved Chautauqua-Pynten, der er ubeskrivelig smuk, bo i disse Sommermaaneder over 10,000 Mennesker, der deltage i Møderne hver Dag, medens andre kun have Lejlighed til at gæste Stedet om Søndagen eller nogle faa Dage om Ugen.

Institutionen begyndte i 1874 som en Skole for Søndagsskolelærere, fik fire Aar senere fat i de literære og videnskabelige Kredse og samler nu over 40,000 Deltagere i Sæsonen, Folk, der ofte komme rejsende langvejs fra for Mødernes Skyld.

Vi stige i Land her, hvor det er Bestemmelsen, at vi skulle opholde os nogle Dage.

Det er en hel lille By, en Sommerby med Pragt-hoteller og Pensionater overalt, med Butiker, Parker, Promenader og dejlige Blomsteranlæg. Et stort Amphitheater, uden Vægge, men baaret af mægtige Søjler, har 6000 Siddepladser; det rummer dog jævnlig 10,000 Mennesker. Og her holdes de største Møder og Koncerter — stemningsfulde Koncerter med Kor og Solister; det kolossale Orgel, der drives af en elektrisk Motor, har kostet 25,000 Dollars og er skænket Institutionen.

Af de overordentlig interessante Møder, vi deltage i, skal blot omtales ét, et, der staar over dem alle.

Længe forud er der reklameret for dette Møde, ved hvilket Staten New Yorks Guvernør, den bekendte *Charles E. Hughes* skal holde en stor Tale. Bladene have bragt hans Billede og spaltelange Biografer. „*New York Times*“ skrev om Guvernøren som Taler: — „Et Hughes-Møde er som en Nordvestbrise paa en Oktoberdag, det renser Luften. Hughes har Tro paa den menneskelige Natur, og han fylder sine Tilhørere med denne Tro. Folket elsker denne Mand, hvis Ærlighed fængsler Mængden — ikke saa meget ved, hvad Manden siger, som ved den Maade, hvorpaa han siger det — denne rettænkende, klartænkende, modige og dygtige Mand, som kender sin Pligt og handler derefter.“ —

Guvernør Hughes.

Saaledes forberedt er det med ikke ringe Forventninger, man tager Plads umiddelbart ved Tribunen, hvorfra denne Demosthenes skal tale til Folkets Tusinder, der festklædte fylde det mægtige Rum, medens Orgelet præludeer.

Præcis paa Slaget — i Amerika er man altid præcis — træder Guvernøren frem og hilses straks med et Bifald saa hjerteligt, at det næsten ingen Ende vil tage. Det er den berømte „Chautauqua-Salut“, der gives ham, festlig og pompøs. Først viftes og vinkes der med Lømmetørklæder, og saa skylle Klap-salverne op mod Guvernøren, der tager mod den imponerende Hyldest med et stort Smil.

Hr. Hughes, der er en Kæmpekarl, med Fuldkæg, store, hvide Tænder og et aabent, tillidvæk-

kende Ansigt, holder derefter — spadserende frem og tilbage paa Tribunen — med vældig Kraft en timelang Tale, der hvert Øjeblik afbrydes af Bifaldsklap. Særlig stærkt understreger han, at det, Folket først og fremmest bør forlange af sine kaarne Tillidsmænd, er *Ærlighed og atter Ærlighed*. Da han slutter sin Tale, og det øredøvende Bifald har lagt sig, meddeles det, at de, der ønske at trykke Guvernørens Haand, ville kunne faa Lejlighed til det ved en af Udgangene, hvor Hr. Hughes vil stille sig, medens det mægtige Amphitheater tømmes.

Selvfølgelig benytter hver og en i Forsamlingen denne Lejlighed, og i en hel Time maa Guvernøren give Haandslag og smile til hver enkelt. Bukken og Skrabud ser man ikke, Damerne neje let, og Herrerne række *Mr. Charles* Haanden med et „How do you do“ saa lige til, som kunde det være en god bekendt, det gjaldt, og somme beholde endda Hatten paa Hovedet. Enkelte faa et Par venlige Ord med paa Vejen, men indlader en eller anden sig i Snak med ham, skydes han hæmpeligt frem af to Sekretærer eller Adjudanter, der mærkelig nok ere uniformerede og bære Kaarde.

Naturligvis overvære vi den øjendommelige Parade fra først til sidst.

Saa snart vi ere komne udenfor, raabes der med frisktrykte Blade, hvori Mødet omtales udførligt, og overalt falbydes Postkort med „Lynskud“ af Guvernøren paa Talerstolen.

Jo, vist er man hurtigt i Vendingen ovre i Dollarens Land!

— — —
Skal man kunne danne sig et Helhedsindtryk af den berømte Chautauqua-Pynt med dens størstaede

Sommermoder, maa man have flere Dage til sin Raadighed, og alligevel kniber det med at faa set alt.

Og hvor *er* her dog smukt! Lykkelige maa de Mennesker være, synes man, der kunne tilbringe en hel Sommer paa dette vidunderlige Sted, med Adgang til daglig at høre den bedste Musik og de mest berømte Talere hver paa sit specielle Omraade — og saa i saadanne Omgivelser! Lykkelig den Ungdom, der uddannes i Chautauquas Sommerskoler!

Om nu alle og enhver have Adgang til dette Etablissement?

Ja — *mod Betaling*. Ogsaa her spille Pengene nemlig en stor Rolle. Institutionens Udgifter ere ca. 11,000 Dollars i en Sæson, og for en enkelt Dag betales Billetten med 40 Cents, men for længere Tid gives betydelig Moderation.

Svært er det at rive sig los herfra igen, og inden vi forlade Stedet, maa vi endnu en Gang ned i den prægtige *Palæstinapark* og se Fremstillingen af „det hellige Land“.

Er det ikke ægte amerikansk at gøre et Dalstrøg paa Chautauqua-Pynten til et naturtro Billede af Palæstina? Bækken, der risler gennem Dalen, forestiller Jordans Flod, et Sted ligger Judæas Bjerge, højere oppe Ephraims Høje, Genesareths Sø osv.; rundt omkring og langs Bækkens Bredder er der muret smaa Legetøjsbyer af Kalksten med Betegnelser som Bethlehem, Kapernaum, Jerusalem etc. — alt i nøje Overensstemmelse med Palæstinakortet. Og her dvæle Amerikanerne og særlig Amerikanerinderne med megen Andagt ved Solnedgang, naar Chautauquas ti Kæmpeklokker med sine 11,000 Pund Malm runge ud over den idylliske Sø.

Selvfølgelig er der elektrisk Sporvogn og ikke mindre end fire forskellige Jærnbanelinjer til dette Samlingssted, og med Sporvogn tilbagelegge vi de 17 engelske Mil til Jamestown langs Kysten af Søen.

Om denne Sø og det Liv, der rører sig ved dens Bredder, kunde der skrives mange Sider: om Sejlture til *Mable Spring* og *Lakewood*, om Sporvognsture til *Sylvan Park* eller til *Westfield* helt oppe ved Erieseøen, en By, der saa godt som udelukkende lever af Vindruedyrkning, idet Hundreder af Acres Land dyrkes med Druer, som af Farmerne leveres til Behandling paa store Fabriker.

Men kun et enkelt af de mange Minder fra denne Sø skal endnu omtales, nemlig Indianernes Passions-skuespil, der opføres hver Sommeraften nogle faa Mil fra Jamestown ved Chautauqua-Søens Bred.

Det er den amerikanske Digter *Henry Longfellow's* bekendte Skuespil „*Hiawatha*“, en Bearbejdelse af indianske Sagn, der spilles af en Trup Indianere, som have slaaet sig ned i Telte her. Da dette Skuespil udkom i 1855, gjorde det Longfellow populær som ingen anden af Amerikas Digttere, og i Løbet af et halvt Aar udkom dette forunderlig skønne Digt i — 30 Oplag.

Ved Indgangen til Tilskuerpladsen staar en ung, nydelig Indianerpige med store Gazeløjne og rækker én Pen og Bog. Man skriver sit Navn, tilstedes Adgang mod en rimelig Entré og tager Plads paa en af de tarvelige Træbænke, der ere anbragte amphitheatralsk op ad Bredden af en Aa, som bugter sig mellem gamle ærverdige Træer nede i en Dal. Dalen og Aaen er Skuepladsen; her have Indianerne deres

Telte og deres Kanoer, her varme gamle brune Moriller og bitte smaa Børn sig ved de flammende Baal.

Da Skuespillet begynder, sendes der fra elektriske Projektører mangefarvede Lyskegler ud over Scenen, og i dette Farvespil foregaa nu i nogle Timer ejendommelige fængslende Optrin, stilfærdig betagende Scener, vekslende med Krigsdanse, Kampe, Bortførelser osv., alt til den skønne engelske Sangtekst. Fantastisk og præget af en vild Melankoli er det, og underlige Følelser gribe én ved Tanken om, at det er Landets egne Børn, de store Skoves og de uendelige Præriers rødbrune Børn, der gøgle her for den hvide Mands Dollars.

Festdage i Buffalo.

Det er en Morgen paa *Erie*-Jærnbanestationen i Jamestown.

I Ventesalen løbe vi lige paa en Flok Indianere; vi synes at skulle kende den ene, en stolt Høvdingeskikkelse med racerene Ansigtstræk. Jo, det er saamænd selve „Hiawatha“, Hovedpersonen i Passions-Skuespillet fra Chautauquasøen, og da min Ledsager nævner hans Navn, hilser han og giver sig i Snak med os. Rødhuden, som med sine Fæller nu skal drage ud i Vest, viser sig at være Gentleman til Fingerspidserne; Æventyrglansen, der hver Aften har omstraalet den mystiske, storladne Indianer, som Tusinder have tiljuble Bifald, er nu ganske strøgen af ham. Fuldkommen civiliseret er han, letter paa Hatten med et „Undskyld mig, Herre!“, da han maa afbryde Samtalen.

Og saa ruller Toget til *Buffalo*, ud mod ny Oplevelser, ny Æventyr, forbi store Majs- og Vimmermarker og forbi endnu større uopdyrkede Strækninger; milevide Arealer henligge ogsaa her med Træstub ved Træstub, saa langt Øjet rækker, fældede Skove, i hvilke Bunker af Tømmer ligge og raadne. Hvor der dog ødsles med Værdier i Amerikas Land!

Skønt der kun er 69 engelske Mil fra Jamestown til Buffalo, tager Jærnbaneturen over tre Timer, og Farten er saaledes ingenlunde „amerikansk“.

Jo nærmere vi komme Maalet, des tættere bliver Jærnbanenettet, i alle Retninger fare Togene af Sted med Hundreder af Vogne i en enkelt Togrække. Men Buffalo er jo ogsaa „Søernes Dronning“, har den bedste Havn ved Eriesøen og er Knudepunktet for syv-otte Jærnbaner. I stadig voksende Mængde strømme Vestens Produkter til denne By, der vel nu har omtrent 400,000 Indbyggere.

Toget kører ind paa Perronen i en Larm og et Spektakel, der er ganske øredøvende, og den ophevede Luft er sort af Kulrøg. Skrækkeligt ser man ud efter en Jærnbanetur i Amerika, Olje og Støv og Røg aflejrer sig i tykke Lag paa én.

Men hvad er der dog paa Færde i Byen? Alle Huse ere dekorerede med Guirlander og Flag, paa Hovedgaderne er rejst Tribuner, og inde paa Fortovene, hvor Trængslen er uhyre, falbydes alskens *Buffalo-Souvenirs*. Orkester-toner lyde snart her, snart der, og pludselig ringe alle Klokker, mens Hundreder af Dampfløjtter, Fabrikernes, Lokomotivernes og Dampskibenes, falde i med skingrende Pift og Brøl, alle i samme Minut.

Og der er over en Million Mennesker i Byen, høre vi. Hvad i al Verden staar der dog paa?

Jo, Buffalo har „*Old Home Week*“ : *Det gamle Hjemms Uge*, hvilket vil sige, at Byen staar paa den anden Ende hver Dag en hel Uge fra tidlig Morgen til langt ud paa Natten, med Fester, Gadeparader og med en Pragtudfoldelse saa storslaaet, at man skal have set det for at kunne forestille sig det. Og alt

til Ære for de mange Tusinde Gæster, som en Gang have boet i Byen, men som nu blot ere stævnede her til for at feste, for at fejres og for at mødes med gamle bekendte.

Besyderligt! — synes man. Men erindrer man Amerikanernes Forkærlighed for Masseoptog og har set den Glæde og Begejstring, de lægge for Dagen ved Udfoldelsen af Pragt, især naar den er forbunden med Larm og Støj, og har man endelig ogsaa erfaret, hvorledes de overalt forstaa at pumpe de fremmede —, ja, saa begynder man at kunne fatte, hvorfor enhver amerikansk Storby har sin „*Old Home Week*“.

Men det var nu Buffalo!

Vi gaa rundt i Mylderet og beundre de storslaaede Dekorationer, der helt skjule Husenes Façader, søge ned til Havnen med den vældige Trafik, bese enkelte Pragtbygninger, Raadhuset, Posthuset o. fl., og gaa, medens det endnu er Dag, en Tur gennem de berygtede Fattigkvarterer, hvorhen ikke det mindste Glimt af Festen synes at være naaet, hvor alt er præget af haabløs Fattigdom og Elendighed, Last og Smuds, der trodser enhver Beskrivelse. En skærende Modsætning til Pragten og Festen, en ond Byld paa Bøffelens Kæmpelegeme!

En Dag midt i Festugen afsløres et prægtigt Monument for De forenede Staters 25de Præsident, *William Mac Kinley*, der som bekendt blev skudt i Buffalo den 6te September 1901. Paa Seksaarsdagen for denne historiske Begivenhed foretages Afsløringen — i øsende Regnvejr og i Overværelse af Hundredtusinder.

Mindesmærket, der har kostet 105,000 Dollars, er skænket Byen af Staten New York. Det er en Obelisk

af hvidt italiensk Marmor, paa hvis 24 Fod høje Fodstykke fire Marmorløver holde Vagt. Hver Løve vejer 33,000 Pund.

Overleveringen foretages af Guvernør Hughes. Om Guvernørens Popularitet faar man et Begreb af følgende fra Afsløringsreferatet i „*The Buffalo Express*“ citerede Linjer: — — „Da han langsomt banede sig Vej frem gennem Mængden, lod Bifaldsklappene som en ustandselig Rislen, Klap-Klap, Klap-Klap, Mændene loftede deres Hatte, Kvinderne viftede med Lomme-tørklæder, Børnene loftedes op for at se Guvernøren. Leveraab, Fløjten og Hurraer fojede sig til Haandklappene, og da en kraftig Røst ndbrød: *Tre Hurraer for den næste Præsident*, blev der en Strækken-Halse for at se Guvernørens Ansigt, for at se, om dette Raab var Musik i hans Øren“ — —.

Under vort Ophold i Buffalo overvære vi en Aften „den største Parade, der nogen Sinde er set i Byen“, som Bladene betegnede den.

I god Tid finde vi en Plads paa et Hjørne af Hovedstrøget *Main Street*, der straalet i et elektrisk Lyshav fra Tusinder af mangefarvede Glødelamper, trukne tværs over Gaden eller anbragte op ad Husenes Façader. Elektriciteten er billig her, Niagaravandfaldene levere nemlig Kraften, ikke alene til Belysningen, men ogsaa til den vældige Sporvognstrafik.

Begge Fortove fyldes hurtigt af Tilskuere, der stille sig op Række bag Række inden for Snorene, som ere trukne paa begge Sider i hele Rutens Længde. Medens Masserne strømme til, stadig flere og flere, saa at det næsten er umuligt at bane sig Vej ad Fortovene, bliver Færdselen ude paa den brede asfalterede Kørebane efterhaanden aldeles overvældende.

Ustandseligt køre Sporvognene, en Række op og en Række ned, — nej, ikke *ustandseligt* bogstaveligt taget, thi hvert Øjeblik maa de holde for at faa fri Bane, hvert Øjeblik er der 30—40 Vogne paa samme Spor lige op i hinanden. Og ikke Snese, men Hundreder af Automobiler suse næsten lydløst op og ned ad Gaden mellem en Vrimmel af elegante Hestekøretøjer af alle Slags.

Nu nærmer det store Øjeblik sig, da Processionen skal sætte sig i Bevægelse, thi alle Sporvogne køre nu i en og samme Retning og vende ikke tilbage. Al anden Trafik skal standses under Paraden.

Da langt om længe den sidste Sporvogn er passeret, sprænger Politichefen til Hest op ad den forventningsfuldt stille Gade, hvis blankslidte Staalskinner lyne i den skarpe Belysning. Og tilbage rider han i strakt Galop, giver Signalet til Opbrud, og saa — endelig! — høres Tonerne fra det første Musikkorps og den fjærntlydende Bifaldsbrusen fra Masserne paa Fortovene langt nede i Gaden ved *Lafayette Square*.

Nojagtig fem Kvarter tager det denne storslaaede Procession at passere os; den er halvtredje engelske Mil lang og tæller over 20,000 Deltagere — i dekoerede Vogne og Automobiler, til Hest, paa Æselryg eller til Fods, alle i pragtfulde Dragter. Der er *Cowboys* paa smaa Ponnyer, der er Klowner og Hunde, og der er 22 Orkestre, hvoraf flere tælle et halvt Hundrede Mand.

Tilskuermængden, der af Bladene anslaaes til 300,000, fløjter og klapper, vildt betagen af al denne imponerende Pragt, og da et Kæmpeflag, som maaler 25 Fod paa den ene Led og 50 paa den anden, bæres

frem, saa blottes Hovederne, og Øjnene straalet af patriotisk Begejstring.

Op ad den ene Side af Gaden og ned ad den anden drager Processionen, ombrust af Jubel.

Saa snart Paraden er forbi, bane vi os med Besvær Vej gennem den voldsomme Trængsel, søge ned til det Hus, hvor vi i dyre Domme have lejet et Fællesværelse, umiddelbart op til en Brandstation. I samme Øjeblik vi stikke Nøglen i Døren, lyde Allarmklokkerne, og præcis trekvarter Minut efter fare syv Dampsprøjter af Sted.

Ild i „Hotel Vanderbilt!“ meldes der. Og vi glemme al Træthed og ile bag efter, opsatte paa at faa saa meget ud af Dagen som muligt. I en halv Times Tid overvære vi de spændende Scener, der høre til en Hotelbrand i en amerikansk Storby. Saa er det hele forbi, en bevaget Dag er til Ende, og med et Virvar af brogede Indtryk gaa vi til Ro for at kunne tage næste Fsteddag med ny Kræfter.

Og næste Dags Program er Ugens Glanspunkt: historisk Optog af Skolebørn, der i levende Billeder skulle illustrere Landets Historie.

Storslaaet var Aftenparaden paa Main Street, storslaaet og imponerende, og alligevel skulde Bornetoget den følgende Dag overgaa den.

Femten Tusinde glade, feststemte Born fra Byens 97 Skoler drage gennem Hovedgaderne i et Optog, som i fem Afdelinger vise os ikke alene De forenede Staters, men hele Nordamerikas Historie og Udvikling gennem 400 Aar fra den tidligste Periode efter Opdagelsen, da Hollændere, Englændere, Spaniere og Franskmand herskede i Landet.

Hver Afdeling, hver Vogn, ja, hvert eneste Barn

i Processionen er et lille Udsnit af Amerikas Historie. I anden Afdeling se vi Heltene fra Frihedskrigen: *Washington, Lafayette, Paul Révere* osv., end ikke den gamle Frihedsklokke er glemt, Klokken, der i sin Tid ringede Budskabet ud: „at disse forenede Kolonier ere fri og uafhængige Stater“.

De følgende Afdelingers Dragter og Tableauer vise os Negre, fulgte af store Blodhunde, Plantagenegre, der synge Sydens gamle Melodier, eller Revolutionens Dotre, syngende den muntre Folkesang „Yankee Doodle“.

Tableauer er der Hundroder af, det ene mere pragtfuldt end det andet, og alle overmaade interessante.

Og saa mellem Orkesterpavserne denne bløde Barnesang — af femten Tusinde Børn i alle Aldre!

Efter at have overværet „Børnenes Dag“ i Buffalo kunne vi ikke tænke os skønnere Indtryk at forlade Byen med, og i straalende Sommergejr gaar det videre med Jærnbanen til — *Niagara!*

Niagara.

„Tag ikke denne Vogn til Niagara Falls!“ stod der med Kæmpebogstaver paa en pudsig gammel Rumlekaske af en Omnibus, der forspændt et Par dejlige hvide Heste gjorde stor Lykke i den vældige Aftenparade i Buffalo, hvor Vognen illustrerede svundne Tidens Befordringsmidler.

Intet Under, at denne forældede Fortidslevning vakte Munterhed. Til Niagara fore nu enogtyve Jærnbanelinjer, fire Sporvognslinjer og fire forskellige Ruter ad Søvejen. Paa en Times Tid tilbagelegger man de toogtyve engelske Mil fra Buffalo til Niagara. Og lige interessant er Turen, enten man benytter Jærnbanen, der bl. a. passerer den mægtige Tommer-Stabelplads *Tonawanda*, eller man tager med en af de Sporvogne, som med faa Minutters Mellemrum løbe gennem Buffalogaden *Niagara Street* — en Gade, der er over en dansk Mil lang, — og videre ad den brede brolagte Landevej langs Niagarafoden.

Som bekendt er det denne Flod, der paa sin ca. syv Mil lange Vej fra Erie- til Ontariosøen danner de verdensberømte Vandfald, der aarlig besøges af over en Million fremmede fra Alverdens Lande. Ontario ligger omtrent 320 Fod lavere end Erie.

Toget haster af Sted gennem vældige Industri-centre op over høje Broer, under hvilke andre Tog løbe i andre Retninger, eller paa Broer over brede Vandveje, ad hvilke store Pramme med kostbare Tommerladninger trækkes af Heste.

Saa optagen er man af de vekslende Udsigter gennem Kupévinduet, saa optagen af Tanken om det vidunderlige, der nu skal komme, at man overraskes, da Toget standser, og Konduktøren brøler: *Niagara Falls!* (Udtales Nejjæggeræ Faahls, med bred bornholmsk a-Lyd i det sidste Ord).

Saaledes hedder den By, der er vokset op ved Vandfaldene og udelukkende lever af disse, en moderne Turistby med vel en 40,000 Indbyggere, med pragtfulde Hoteller og Restavrationer og med et Hovedstrøg af en imponerende Bredde, en Gade med Storstadsferdsel, der har et ganske internationalt Præg, og hvor Alverdens Tungemaal høres.

Næsten fra ethvert Privathus skiltes der med „Værelser til Leje“. Vi sikre os straks et Fællesværelse, betale forud de to Dollars, der er Taksten for en Seng og en Chaiselongue en enkelt Nat, og begive os i den straalende Sommereftermiddag ned til Vandfaldene, hvis larmende Brusen høres i lang Afstand — efter Sigende indtil 60 Kilometer eller omtrent otte danske Mil. Niagara betyder „Vandtorden“.

Gennem den over hele Amerika bekendte Prospekt-park, der er anlagt umiddelbart ved Faldene og spænder over 78,600 Tdr. Land, komme vi ud paa Pynten til venstre paa Billedet her — ét Skridt kun fra den evigt rullende Vandlavine, der 1100 Fod bred styrter 161 Fod lodret ned i Dybet.

Uforglemmeligt er det Øjeblik, man staar Ansigt

til Ansigt med dette Naturvidunder, dette gribende Billede paa Evigheden. Og uforglemmeligt imponerende er navnlig det *første* Indtryk. Overvældet, stum og betagen staar man overfor denne Skonhedsaaabenbaring, der er af en forunderlig Ynde, ikke vild, ikke

Niagara.

skrækindjagende, men „stiltferdig“, godlidende — ubeskrivelig!

Ganske vist — de største Mestre have sunget Din Pris, Niagara! Og de største Kunstnere have skildret Din Majestæt i Ord-malerier, der ville leve til alle Tider. Men Du skal *ses*, Du skal *høres*, for-

nemmes med alle Sanser. — Du skal ses i Sommer-sol, naar Vanddampene hæve sig mod den lyse Himmel og danne pragtfulde Regnbuer hen over din vældige Ryg. Og Du skal ses ved Aften i elektrisk Illumination, naar Du fosser i alle Farver, vekslende fra hvidt til blaåt, fra gult til grønt eller rødt — rødt som det rygende, dampende Blod.

Ja, *det* kan da kaldes amerikansk: at illuminere Niagara og at lade Vandfaldet selv udvikle Elektriciteten til de 36 med farvede Celluloidplader forsynede Projektorer, der *hæer* repræsentere en Lysstyrke paa 350,000 Lys.

Naar disse mægtige Lyskastere — 21 maale 14 Tommer og 15 maale 30 Tommer i Diameter — med den mørke Nathimmel som Baggrund rettes mod „Verdens største Vidunder“, Niagara, fremtrylles der for Beskueren et Sceneri af fantastisk betagende Virkning, koglende, uhyggevækkende.

— — Her strømme de uhyre Vandmasser i Dag som for Aartusinder siden, her knelede Indianerne i de svundne Aarhundreder for den store Aand — — nu tvinger Menneskeaanden det gamle stolte Vandfald til at give sig ikke alene Arbejdskraft, men ogsaa Forlystelse, baade Brød og Skuespil.

Det er første Uge, at dette storslaaede Effekt-nummer gives, og det er den tredje Forestilling, vi overviere. Der er Tusinder og atter Tusinder af Tilskuere. Alle staa maaløse og betagne uden at ænde de mangefarvede Skum- og Taagemasser, der fyge dem i Ansigtet, fyge over Parker og Broer og Udsigtspunkter, helt op i Byens Gader, der straae i en elektrisk Belysning, til hvilken ingen anden By i Verden kender Magen.

Aftenen forud paa samme Tid var der en ukendt Mand, der klavrede over Rækværket paa den øverste Staalbro lige neden for Faldet og sprang ud i Floden midt i den pragtfulde Illumination — 190 Fod ned i Dybet — „Det var et af de mest sensationelle og effektfulde Selvmord, der nogensinde er set ved Niagara“, skrev Bladene næste Dag — med Stolthed. Og Telegrafene meldte det Verden over.

Men forinden jeg fortæller lidt mere om Vandfaldene med Omgivelser, skal jeg orientere ærede Læsere.

Til venstre for Billedet maa vi tænke os Niagara-floden komme væltende frem i al sin Vælde. Det skovbevoksede Parti i Midten er en Ø, *Godeen* eller *Irisøen*; det sidste Navn hentyder til de Regnbuer, der dannes over den.

Som man ser, deler denne Ø Vandet i to ulige store Partier, til venstre Amerikafaldet og til højre det saakaldte Hesteskofald (*Horseshoe-Fall*). Dette sidste er kolossalt, 2500 Fod bredt og 159 Fod højt, og imellem disse to „Midterfaldet“.

Man har beregnet, at der løber halvjerde Mill. Tønder Vand gennem begge disse Vandfald i Minuttet. Vandkraften beregnes til sytten Millioner Hestes Kraft, men skønt der drives uhyre Virksomheder ved denne Kraft, saa udnyttes der dog ikke mere end godt et Par Hundrede Tusinde Hestekræfter.

Kraftanlægget bestaar i, at man ind under Byen har ført en Tunnel, som forsyner kæmpemæssige Turbiner med Vand. Anlægget er det største i Verden, og Bygningerne spænde over 6½ Acres Land.

Byen har nu over 400 Fabrikker og vokser med Kæmpeskridt, takket være Kraftkilden Niagara.

Gennem Midten af Hesteskofaldet tænker man sig Grænsen mellem De forenede Stater og Kanada, der altsaa ligger til højre for Billedet.

I Baggrunden ses en Skov; det er tre smaa Oer, „Tre Søstres Oer“, som de kaldes. Ved Broanlæg ere de forbundne med Gedeoen, hvorfra en kostbar Stenbro fører over til den skønne Prospektpark.

Den Skrænt, Vandet styrter ned over, dannes foroven af en — ca. 80 Fod tyk — haard Kalksten, den saakaldte Niagara-Kalk. Under denne ligger et blødt Skiferlag, som let udvaskes af Vandet.

Lidt til venstre for Billedet — lige i Forgrunden — maa vi tænke os en overbygget Skinnevej fra Parkens Skrænt og til Amerikafaldets Fod. Her kører man nedad med Jærnbane — hvis man da har Mod og ikke foretrækker at spadserere de 251 Trin, det drejer sig om, — og gaar om Bord i den lille Damp-er, der fører de besøgende saa nær ind til Faldene som overhovedet muligt, hvilket vil sige saa nær, at man selv i stille Vejr risikerer at blive gennemblødt af „Niagararegn“, hvis man glemmer Paraplyen.

For en Snes Aar siden maatte Adgangen til Niagara-Vandfaldet betales med en Dollar, der gik til Vedligeholdelse af Parkanlæg, Brobygning m. m., men nu har alle og enhver gratis Adgang til Naturvidunderet med dets storslaaede Omgivelser. Staten New York har nemlig købt al den Jord, der fra Amerikasiden støder op til Faldet, dér, hvor den dejlige Prospektpark er anlagt. Og Staten holder det hele i monsterværdig Stand og ofrer Millioner af Dollars paa sit Vidunderbarn.

For øvrigt var det en dansk Mand, *Hans Nielsen* fra Vejle, som en Gang i Halvfjerdserne startede et

Aktieselskab, der anlagde Parken, og Nielsen var Selskabets Præsident, da Staten erhvervede hele Herligheden for omtrent halvanden Million Dollars. I mange Aar har han været Fører af den lille Damp-er „*Maid of the Mist*“ (s: Taagepigen), der Dagen lang gaar sine vidunderlige Smaature op under Faldene.

Stiller man sig paa den Bro, der et Stykke oven for Amerikafaldet fører over til Gedeoen, har man Flodens rivende Strømme lige under sig. Floden er grund her, de hvidgrønne, larmende Vandmasser, der styrte af Sted mod Afgrunden, presses sammen, syde, koge, rase med ubændig Kraft og springe favnehojt i Vejret, dannende de saakaldte *Rapids* (s: Strømfald), der ere imponerende at skue.

Og storslaaet er Udsigten fra alle de mange skønne Punkter rundt omkring, hvor Tilskuerne staa tavse, betagne, som hypnotiserede af Niagaras sølsomt dragende Magt.

Fra Gedeoen fører en lodret Vindeltrappe ned til „Vindenes Hule“ ved Foden af det saakaldte Midterfald. Denne berømte Hule er dannet ved, at en 30 Fod fremspringende Skiferklippe har modstaaet Vandmassernes Ødelæggelse, medens det blødere Underlag i Tidens Løb er ædt bort. Grotten, hvorover Stenen danner som et Læg, er 100 Fod høj og 60 Fod dyb.

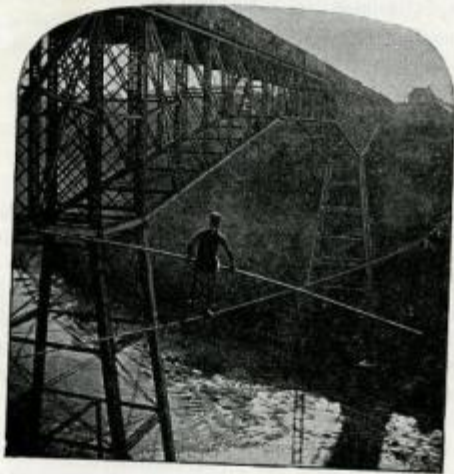
De faldende Vandmasser sammenpresse Luften inde i Hulen, saa at der frembringes en voldsom orkanagtig Storm, der i Forbindelse med Vandets Torden gør Opholdet der nede højest uhyggeligt; forøvrigt er det heller ikke ufarligt, Hulen har i Aarenes Løb krævet mange Menneskeliv.

Ingen af os har det fornødne Mod, og vi fore-

trække at spare den Dollar, som Føreren forlanger for at tage os der ned — uden Forpligtelse til at bringe os levende op igen!

Men nu Niagarafloeden paa dens videre Løb fra Faldene ned til Ontariosoen — en Strækning paa omtrent halvanden dansk Mil! Hvordan er egentlig den?

Ja, forinden jeg forsøger at beskrive denne verdensberømte Rute, maa jeg bede Læserne gøre Turen med elektrisk Sporvogn tværs over Floden paa den øverste Staal-Buebro. Over denne Bro, til hvis Bygning der er medgaaet omtrent seks Millioner Pund Staal, er der en Trafik som paa et Hovedstrøg i en Storby, en Vrimmel af Køretøjer: Automobiles, Omnibusser og Sporvogne.

Linedanseren Blondin gaar over Niagarafloeden.

Medens vi rulle 190 Fod over de sydende Strømhvirvler der nede under Broen, tænke vi med Gysen paa den dumdristige Linedanser *Charles Blondin*, der i 1859 just paa dette Sted spadserede over Floden paa et udspændt Tov, 1200 Fod langt, og slap godt fra det. Rygtet har fortalt ham død for længe siden, men Manden lever endnu under Navnet *Michael Todd* og ernærer sig som Tømmermand ovre i Amerika.

Siden Blondin gjorde sit Navn verdenskendt, have mange andre gjort ham Vovestykket efter.

I 1876 spadserede en Linedanserinde *Maria Spletterina* over Niagarafloeden paa Styler.

— Men Sporvognen svinger nu ind paa kanadisk Grund, kører op forbi pragtfulde Parker og Hoteller og standser omtrent dér, hvor man har Amerikafaldet lige over for paa den anden Side.

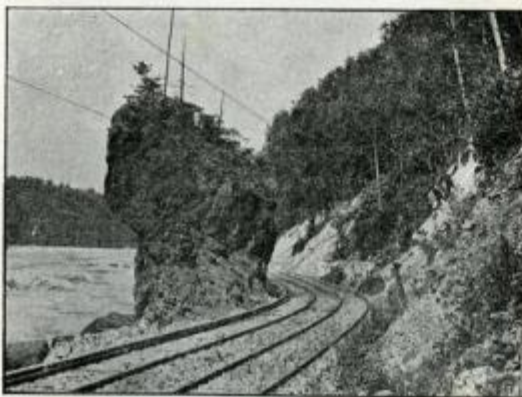
Inde i en Bygning med Udsalg af alskens Niagara-Souvenirs iføres vi Gummitøj og -Støvler, og for en halv Dollar gaa vi i elektrisk Elevator ét Hundrede Fod ned i Jordens Dyb, ned i en bred Tunnel, der i 800 Fods Længde er sprængt ud langs Hesteskofaldet.

Vandringen gennem den elektrisk oplyste Tunnel er overordentlig interessant. Paa forskellige Steder er Væggen nd mod Faldene gennenhugget, og fra disse Steder har man de vidunderligste Udsigter. Pragtfuld er især Udsigten fra den sidste Aabning lige i Vandfaldets Hjærte. En egentlig „Udsigt“ kan det forøvrigt ikke kaldes. Den umaadelige, tordnende Vandmasse vælter ned foran Beskueren som et vældigt Forhæng, et Fortæppe af ubeskrivelig fantastisk Skønhed. De glidende Vandstrømme danne straalende Regnbuer rundt om, og Skyer af Skum og Vandstov

spille i de forunderligste Farver og sende Perleregn ned over os.

Lidt neden for Faldene er Floden bred og Vandet selvfølgelig ret roligt, siden en Damper kan sejle her, men hurtigt indsnævres Floden fra 1200 Fod til 700 Fod, og efter at have løbet en lille halv dansk Mil bliver den pludselig kun et Par Hundrede Fod bred.

Den rivende Strøm har i Tidens Løb udgravet et dybt Leje, saaledes at Kysten til begge Sider nu ligger indtil 320 Fod højere end Vandet. Og paa denne Kyst, lige ved Foden af Niagaraflodens fraadende Bolger, er nu anlagt en elektrisk dobbeltsporet Jærnbanelinje, *Gorge-Ruten* kaldet, der skal være den berømteste Linje i Amerika og med Rette betragtes som den moderne Baneingeniør-Kunsts Mesterværk.

Gorge-Ruten langs Niagarafloten.

Om Rutens Skønhed og om, hvilket uhyre Arbejde der er gjort for at sprænge Banen ud af Klippe-masserne, kan man danne sig et Begreb af Billedet, paa hvilket man ser, at en enkelt Klippeblok er bleven staaende og har modstaaet Flodens fraadende Hvirvler gennem Aartusinder.

Vi gøre Turen i hele dens Længde fra Prospekt-Park til Byen *Lewiston* ned imod Ontariosøen i en af de magelige aabne Vogne, der køre med langsom Fart, for at Passagererne rigtig kunne nyde det vidunderlige Sceneri.

Efterhaanden som Floden indsnævres, bliver Strømmen voldsommere, saa at Vandet i Midten ligger over ti Fod højere end ved Bredderne. Strækningen her kaldes *Whirlpool*, der betyder „Strømhvirvel“, og i sin imponerende Vildskab er den enestaaende i Verden. Berømt er især et enkelt Sted, hvor Floden gør en Bøjning, og de sammenpressede Vandmasser hvirvle favnehojt i Vejret paa deres vilde Fart, der er beregnet til over syv danske Mil i Timen.

Ikke mindre end fire Broer føre over Floden, kæmpemæssige Staalbroer, af hvilke en enkelt har to Etager, den øverste for Jærnbanetog og den nederste for anden Trafik.

Til alle Tider har Niagara fristet den dumdristige. Udsigten til at blive berømt, til at blive omtalt i Aviserne eller til at tjene Penge har skabt en Række Vovehalse, de saakaldte „Niagara-Helte“: Linedansere, Springere, Dykkere, Svømmere og andre, der have indladt sig paa taabelige Kunststykker som at lade sig drive over Flodens frygtelige Strømhvirvler i en Tønde, at sejle over dem i en Baad eller at svømme gennem dem.

Nogle have havt Held med deres Eksperiment, andre ere druknede i Malstrømmen eller ere blevne slaaede til Krøblinge for bestandig.

I Sommeren 1900 opnaaede en Dansk-Amerikaner ved Navn Nielsen amerikansk Berømmelse ved at ro over de rivende Vandstrømme i en Baad, som han i fem Aar havde arbejdet paa at konstruere, og Vovestykket lykkedes virkelig for vor Landsmand, det Vovestykke, der i Aarenes Løb har kostet saa mange andre Livet.

Et Besøg i Kanada.

Langs Niagaraflodens Bred ere vi med den berømte elektriske Jærubane naaede til den lille By *Lewiston* — ikke at forvokse med Industribyen af samme Navn i Staten Maine.

Fra Hotelverandaen ved Floden er Udsigten over de historiske Landskaber fortryllende. Lige overfor paa den anden Flodbred, ovre paa Kanadasiden, ligge de bekendte Banker *Queenstons Høje*, der ligesom *Lewiston* vare Skuepladsen for blodige Slag under den engelsk-amerikanske Krig i Aarene 1812—14.

Paa de skovbevoksede Høje — som vi i Danmark vilde kalde *Bjerge* — er rejst forskellige Mindesmærker, saaledes en prægtig Obelisk for den faldne engelske General *Isaac Brock*. Monumentet, der kan ses i 40 engelske Mils Omkreds, og som fuldt ud skal kunne maale sig med den berømte Nelson-Mindestøtte i London, er afsløret af Kong Edward som Prins af Wales i 1860.

Tværs over Floden, der her bliver sejlbare, fører en 1050 Fod lang Bro, den nederste af de tidligere omtalte Niagara-Broer.

Fire store og elegant udstyrede Dampere besørge den vældige Turisttrafik fra *Lewiston* over Ontario-

Seen til Toronto i Kanada. Henad Aften gaa vi om Bord i Damperen „Cayuga“, et Luksusskib med tre Promenadedæk, 318 Fod langt. Tusinder af Passagerer have vi set gaa i Land for en Time siden, andre Tusinder ere gaaede om Bord, og hver eneste Plads er optagen, da Skibet nu langsomt svinger ud i Floden, hvis blanke Overflade brydes af Bobler og sære Ringe fra den stærke Understrøm.

Det maa da være de *sicdote* Virkninger af Vandfaldene!

Nej, paa hele den vidunderlig smukke Sejltur gennem Flodens nedre Løb — skønnere end Kristianiafjorden! — og endnu et godt Stykke uden for Flodmundingen bobler og brister Vandfladen paa samme Maade.

Vi passere det omtrent halvtredje Aarhundrede gamle Niagara-Fort, Amerikas ældste Søbefæstning, der ligger lige i Udløbet. De store Kanoner pege truende over mod Genbofortet paa den anden Flodbred, over hvilket Kanadas smukke Flag vajer. Og saa ere vi i rum Sø og sætte Kursen mod Toronto, 30 engelske Mil ovre paa den anden Side Ontario.

Det Liv, der udfolder sig paa den moderne Lystdampers Promenadedæk eller nede i Pragtsalonerne, hvor Millionæren og den fattige ferierejsende regnes lige — nemlig som Passagerer, der have givet lige meget for Billetten og saaledes have lige Ret, — er saa underholdende og fornøjeligt, at den Forsinkelse, en tæt Taage foranlediger under Indsejlingen op igennem den tre Mil lange Torontobugt, er ganske velset.

— *Toronto* er en By paa omtrent 300,000 Indb.; der er stor Landbrugs- og Industriudstilling i 14

Dage hvert Aar og Tusinder af Gæster i Byen under Udstillingen. De festlig illuminerede Gader med den myldrende Færdsel tage sig højst fantastisk ud i den tætte Taage, da vi i skarpt Trav rulle i Droske til det Hotel, min Ledsager opgiver Kusken.

Men Kørselen synes ikke at ville faa Ende; snart standse vi ved det ene Hotel for at afsætte Passagerer og snart ved det andet, og da vi endelig ere ene tilbage i Vognen, siger Kusken, at vort Hotel, der ligger endnu et godt Stykke borte, sikkert er optaget saa sent, men at han vil anvise os et andet lige i Nærheden. Og da han forsikrer, at dette Hotel er *alright*, lade vi os overtale og holde kort efter uden for „Hotel Alexandra“.

Men hvem modtager os her? Ingen anden end den samme Mand, vi nede ved Havnen havde set stikke Kusken en Halvdollar.

Efter denne lille Overraskelse forundrer det os ingenlunde, at den smarte Vært forlanger tre Dollars for et tarveligt Fællesværelse med en malproper Seng og en Chaiselongue.

Foreløbig mærke vi saaledes ikke, at vi nu ikke længere ere i Onkel Sams Land; dette er jo „amerikansk“ godt nok. Og det voldsomme Tordenvejr med hæftige Regnskyl, der raser hele Natten, er ogsaa ganske som i „Staterne“.

Men næste Dag have vi den bedste Lejlighed til at studere den store kanadiske By, dens Folkeliv og dens Seværdigheder, og til at drage Sammenligninger mellem Forholdene her og i De forenede Stater.

Og Forskellen er iøjnefaldende paa mangfoldige Omraader selv for en overfladisk Betragtning. Gaderne hedde *King Street, Queens Street, Gladstone Avenue* osv.,

Hotellerne „King Edwards Hotel“, „Russell House“, „Albion Hotel“ etc., og Folk paa Gaden ere af et fremmedartet Tilsnit saavel i Væsen som i Klæde- dragt, synes man. Kvinderne ere mørke og sortklædte, medens de amerikanske Damer, gamle som unge, om Sommeren altid bære hvid Kjole. Mændene ere af samme mørke Type og ikke saa lige til i deres Væsen som Yankeeerne, ikke heller saa hurtige i Vendingen eller saa knappe og kortfattede i deres Svar, naar den fremmede spørger om et eller andet.

Det engelske Sprog tales med anden Akcent, og Fransk høres hist og her i dette gamle franske Land, hvis Befolkning jo forøvrigt er sammensat af de mest forskellige Elementer. Parker og Anlæg prange med yppigt Blomsterflor, som man ikke ser det i De forenede Stater, i hvert Fald ikke i de østlige, hvor Floraen er ret fattig og ukultiveret.

Gadebetjenten har faaet anden Uniform, og Sporvognskonduktøren, hvem vi af Mangel paa Smaaomstykke en Dollarseddell, giver os ikke 95 Cents tilbage, men tæller langsomt og sindigt 100 Cents op i Fem- og Ticenter og rækker os derefter sin aflaaede Bøsse, hvori vi selv maa putte den Femcent, Billetten koster.

Denne meget benyttede Mønt, der ligesom Frimærkerne bære Kong Edwards Billede, er en lille bitte Sølvmønt i Modsetning til De forenede Staters store Nikkelmønt af samme Værdi. Af samme Værdi kan man forøvrigt ikke en Gang sige, at den er, thi Amerikanerne tage ikke *Canadian money* til *pari* Kurs. En kanadisk Ticent gives der kun otte Cents for, og passer den fremmede ikke paa, stikkes der ham jævnlig kanadiske Penge i Amerika.

Torontos mange offentlige Pragtbygninger, dens

talrige Kirker, dens smukke Parker og det kæmpe- mæssige Stormagasin, vi aflegge et to Timers Besøg, skal jeg ikke omtale. Men om *Udstillingen* nogle Linjer.

Efter en lille Times Sporvognskørsel ere vi ude paa Udstillingspladsen, der spænder over et Areal af 102 Acres Land, hvorpaa er opført nogle og tredive store Bygninger foruden forskellige Tribuner, hvoraf den største, der er 725 Fod lang og har 15,000 Sidde- pladser, har kostet en kvart Million Dollars; tre Mil- lioner Pund Staal er anvendt til Opførelsen af denne ene Tilskuertribune.

Der er Bygninger for de forskellige Grene af det betydelige Landbrug, for arbejdende Mejerier, for Hon- ningprodukter, for Frugt, for Blomster osv. Der er monumentale Bygninger for Maskiner, for Kunst, for Elektricitet osv. Der er f. Eks. udstillet 1500 Heste, hvoriblandt „Verdens største“ — en Kæmpehingst, der er syv Fod og to Tommer høj og vejer halvanden Tons. Dyret stammer fra Marokko, men blev ført til Amerika for at fremvises i St. Louis under Verdens- udstillingen der.

Heste er der ogsaa fra den engelske Konges og Lord Rothschilds Stalde, dejlige Dyr, som det er en Fryd at se selv for den, der ikke i nogen Maade er hestekyndig.

Og saa de mango sindrige Maskiner i Arbejde! Ja, vist er Torontos „*Exhibition*“ interessant.

Men den gamle Amerikaner, der ledsager mig, ser med paafaldende Overlegenhed paa det altsammen. Saa længe vi ere paa kanadisk Grund, føler han sig ikke hjemme, og ikke heller Bladene her have Inter- esse for ham. „Det er daarligt Papir,“ siger han.

For en *rigtig* Amerikaner er der nemlig intet over og intet ved Siden af *United States of America*.

Til Hagerstown.

Solen har skinnet Dag ud og Dag ind under mit Ophold i Warren; men den Morgen, jeg tager Afsked med denne smukke og venlige By mellem Alleghany-Bjærgene og før sidste Gang kører over Suspension-Broen paa Vej til Jærbanestationen — den Morgen regner det.

Og ustandseligt strømmer Regnen ned den hele lange Dag, medens Eksprestoget haster af Sted gennem Pennsylvanias skønne Landskaber — mod *Hagerstown* i Staten Maryland, omtrent halvfjerde Hundrede engelske Mil syd for Warren, lidt i østlig Retning.

Timerne glide imidlertid hurtigt i en amerikansk Jærbanekupé saavel i Solskin som i Regn; der er saa meget, der fanger Interessen: Passagererne, de vekslende Scenerier og Studiet af den omfangsrige Togplan med Rutekort, som man gratis faar udleveret paa enhver Station, og som ganske særlig har Interesse paa en Tur som denne, hvor der flere Gange skal skiftes Tog.

Efter i tre Timer at have dampet af Sted med Erie-Trænet, skal der skiftes ved Stationen *Emporium*. Der er „close connection“ her, hvilket i Almindelig-

hed er ensbetydende med, at man maa skynde sig fra det ene Tog over i det andet, da dette kun holder et Øjeblik. Men da vi rulle ind paa den lille Landstation *Emporium*, hvorfra vi skulle videre med Toget fra *Buffalo*, er dette endnu ikke ankommet, og den ene halve Time snegler sig hen efter den anden, uden at Toget viser sig.

Hvordan skal dette ende? Klokken er nu over et, om fire Timer skal jeg være i *Harrisburg* — 200 engelske Mil blot! —, hvorfra der er „close connection“ med Toget, der løber til *Hagerstown*. Ikke muntre Udsigter.

Men endelig høres da Lokomotivets Kæmpeklokke i det fjærne; med et Løttelsens Udbrud styrter den lille Snes ventende Passagerer mod det længselsfuldt ventede Tog, der er over halvanden Time forsinket, og et Øjeblik efter gaar det med Iltogs fart videre gennem vældige Skove, ind og ud gennem lange Tunneller, op og ned ad Bjærgskrænter og over brede Vandløb, højt oppe paa spinkle Broer.

Da Konduktøren river Døren op og gaar sin hastige Runde for at billettere, spørger jeg straks, om jeg kan faa Forbindelse i *Harrisburg*. — „Spørg næste Konduktør!“ svarer han, og borte er han med det samme.

Næste Konduktør? Jo, paa de lange Jærbanelinjer kører Konduktøren selvfølgelig kun et bestemt Antal Mil og afløses saa af en anden; i Reglen er hans Tjenestetid ikke over fire—fem Timer daglig.

„Well, Sir“, siger en pæn Herre ved min Side og rækker mig sit Kort, hvoraf jeg ser, at han er Hestefeder i *Philadelphia*, „De maa sige til den næste Konduktør, at han skal sørge for, at der er Tog i

Harrisburg; han maa *telegrafere*. Jærnbaneselskabets *Pligt*, forstaar De!"

Hestefederen er paa Lystrejse med sin Kone, de komme lige fra Niagara. Da han hører, at jeg er fra Danmark, er han straks med, udbryder: „Oh! Kong Oscar!“ og spørger derefter interesseret, naar Solen staar op i Danmark — et af de første Spørgsmaal, der stilles én derovre, naar Talen er om det ubekendte lille Land, med hvilket mangan Amerikaner forbinder Tanken om Midnatssol, Ishjerne og tudende Ulve i lange barske Vinternætter.

Den brave Yankee priser sit Land i høje Toner, og da han hører, at jeg ikke en Gang har været ude i Vesten, ude i Kalifornien, i Solskinslandet, hvor Orangerne blomstre Aaret rundt, siger han som adskillige andre af sine Landsmænd: „Oh, har De ikke været i *Vest*, saa har De ikke set Amerika!“

Passiaren gaar livligt i Kupéerne, mens Toget iler hen over den blank-vaade Skinnevej. Nu passere vi *Williamsport*, stoppe et lille Kvarter og faa derved Lejlighed til fra Vinduet at se lidt af en Fodbold-match, der udkæmpes paa en Sportsplads umiddelbart op til Banelinjen — kun et Glimt ganske vist, men dog tilstrækkeligt til at forstaa, hvorfor man bestandig har fraraadet mig at overvære en amerikansk Sportskamp. Der kæmpes i fuldkommen vild Desperation, ser man straks, og uden smaaligt Hensyn til Liv og Lemmer.

Sporten i Amerika gør Tusinder til Krøblinge hvert Aar, og naar man ser saa mange Stakler derovre, som have mistet en Arm eller et Ben, sætter man ganske uvilkaarligt dette i Forbindelse med den Sportsdelirium, der raser i Landet. Men for Resten

— den enorme Brug af Maskiner i alle Virksomheder har vel ogsaa *sin* Skyld.

Kunstige Lemmer ser man mærkelig nok ingen Krøblinge benytte, og maaske er det derfor, at ens Opmærksomhed henvendes paa Staklerne.

— — Naa, men nu gaar Døren op, den ny Konduktor brøler sit: *All tickets o*: alle Billetter, og i samme Øjeblik er enhver parat med sin Billet. Travlt har Jærnbanelemanden, vældig travlt, men Tid faar han dog til med et *Allright, Sir!* at berolige mig med Hensyn til Spørgsmaalet: Ekstratog fra Harrisburg i Anledning af Forsinkelsen.

Øg snart rulle vi nu ind i Pennsylvanias Hovedstad *Harrisburg*, hvor syv Jærnbanelinjer krydse hinanden, og hvor Trafiken selvfølgelig er kolossal. Med Interesse betragte vi i Forbifarten de store Staalværker og Bomuldsspinderier og det pragtfulde Kapitolums skønne Kuppel. Bladene have nylig fortalt om enestaaende Millionbedragerier, der ere komme for Dagen i Anledning af denne pragtfulde Statsbygningens Opførelse, om Bestiktelser og Snyderier og Arrestation af Stadens mest betroede Mænd.

Processen mod de anklagede — der er ialt 37 — betegnes som „den mest sensationelle Proces, man har kendt i Staten i mange Aar“. Hver af de anklagede, deriblandt Bygningens Arkitekt, Entreprenøren, Statens Auditor, Kassereren og „Superintendenten“ for offentlige Arbejder, have indgivet umaadelige Regninger og derved „tjent“ indtil 400 pCt.

I Ventesalen, der ligger *up-stairs*, mange Trapper op, er der den sædvanlige Summen og Larm af mange travle Mennesker. Med faa Minutters Mellemrum ringer en Jærnbanelemand med en stor Klokke og

raaber, hvilket Tog, der nu skal gaa, og jeg faar lige Tid til at telefonere til Hagerstown om Forsinkelsen, da Manden ringer og raaber: *Cumberland-Valley* — Toget gaar om fire Minutter!

Og et Øjeblik efter sidder jeg atter i Kupéen for at dampe videre de 74 engelske Mil, der endnu er til Maalet.

Men Toget *gaar* bare ikke. Der ude i Mørket og den silende Regn se vi andre Tog komme og gaa uafbrudt, men vort bliver roligt holdende. Først efter tre Kvarters Ventetid sætter det sig endelig i Gang, og først hen ad Midnat ere vi i Hagerstown.

Hagerstown og Omegn.

Hagerstown er grundlagt i Aaret 1760 af Tyskere fra Pennsylvania og er saaledes en gammel By efter amerikanske Forhold. Men skønt Byen ligger i en af Marylands frugtbare Dale i Nærheden af Floden Potomac og er Knudepunkt for forskellige Jærnbanelinjer — kun to Timer fra Washington og tre Timer fra Baltimore —, saa har den dog ikke over 18,000 Indbyggere, og heraf er godt en Fjerdedel farvede.

Hvor mange *Danskere* der bo i Byen? Kun 4 — siger og skriver fire — og de ere alle Bornholmere og bør derfor alle nævnes. Det er Fabrikant *M. P. Møller*, der er født i Olsker, samt *M. A. Mogensen*, *Hans Storck* og *Louis Pedersen*, alle fra Rønne og alle beskæftigede paa Møllers store Orgeifabrik. Fabriken og dens Indehaver — en af Byens rigeste og mest ansete Borgere — skal jeg senere omtale. Mogensen er Medlem af Byraadet, der forøvrigt kun bestaar af fire Medlemmer, som repræsenterer hver sin Bydel og kun vælges for to Aar ad Gangen ligesom Borgmesteren og de øvrige Embeds- og Bestillingsmænd.

Men selv om Hagerstown saaledes ikke har sin Bornholmer-Koloni som andre Byer, der ere omtalte

i denne lille Rejseskildring, vil en kort Beskrivelse af den fremmedartede sydlandske By og dens historisk berømte Omegn fornemlig dog være af Interesse.

Selvfølgelig giver den store Negerbefolkning Byen sit Præg paa forskellig Maade. De Kvarterer, hvor Negrene bo i deres lige saa tarvelige som smudsige Hytter, ere usle Fattigkvarterer, værre end Storbymernes, medens Hovedgaderne præsentere sig som brede, moderne Forretningsstrøg eller — saaledes som *Potomac Avenue* — med prægtige Villabygninger, der ligge frit og højt, fornemt tilbagetrukne med store, parklignende Haver foran.

Saa vel Rigmændens Villa som den faldefærdige Negerhytte er forsynet med Tremmeskodder for Vinduerne; disse Skodder ere ikke pyntelige, men nødvendige — om Sommeren for at holde den tropiske Varme ude og om Vinteren for at holde paa Varmen fra Gasovnen.

Jo længere man kommer syd paa, des dybere bliver, som tidligere omtalt, Kløften mellem den hvide Befolkning og den farvede. Men allerede i Maryland, der er den sydligste af *Mellemstaterne* og i sin Tid udførte en Masse Slaver til Sydstaterne, er Skellet iøjnefaldende.

I Hagerstown tillades det saaledes ikke Negrene at betrede de hvides Kirker eller Negerbørnene at sidde paa Skolebænk sammen med de hvide Børn. Negrene have deres egne Kirker og Skoler — mørke og uhyggelige —, og paa Jærnbannerne er der særlige Kupéer for *Coloured* og for *White*. Det laveste og daarligst lønnede Arbejde besørger af Negre, og ikke en Gang almindelig Tyendegærning udføres af hvide; en hvid Tjenestepige er utænkkelig i Hagerstown.

I Almindelighed nærer Negeren en sand Foragt for alt Arbejde, og en Uge med mere end tre—fire Arbejdsdage er en Slaveuge for „Jim“; han arbejder ikke, med mindre det er strengt nødvendigt for at skaffe Føden. Men glad og lykkelig gør han Indtryk af at være, ukendt som han er med de Bekymringer, Civilisationen og Kapløbet om Dollars bringer med sig. Og hoffig er han og tager Hatten af for den fremmede hvide Mand.

Et af vore første Besøg i Byen gælder det berømte Kvindeseminarium, kaldet *Key-Mar-College*, en monsterværdig Læreanstalt, der siden dens Grundlæggelse i 1851 har uddannet Tusinder af unge Kvinder til Lærergæringen.

Seminiariets Præsident viser os alle Lokaliteter: den store Musikhall, Bibliotheket, der rummer 30,000 Bind, Malerskolen, Kunstsamlingen osv.; der er 140 hyggelige Værelser, og i 24 er der Piano. Betalingen for et Skoleaar — fra 17. September til 10 Juni — er 300 Dollars, men for Undervisning i Musik, Kunst, Veltalenhed, Stenografi og Maskinskrivning maa der betales ret betydelige Beløb ekstra. Anstalten har sit eget Blad, „*The Idealist*“. Uddannelses-tiden er fire Aar, og Fagene ere mange. Af Sprog er der selvfølgelig først og fremmest Engelsk, men ogsaa Latin og Græsk, Fransk og Tysk. Et Fag, der kaldes „Europas moderne Historie“, indtager en saa beskeden Plads paa Skolens Program, at det slaas sammen med tre—fire andre Bifag, i hvilke der kun undervises det sidste Læreaar.

Ikke mindre end 24 Kirker er der i Hagerstown, og navnlig den lutherske er pragtfuld. Som et Kuriosum fra Gudstjenesten, jeg overværede her,

skal jeg nævne, at der ved hver Plads er anbragt en Vifte, og at Menigheden flittigt benytter disse Vifter, medens Præsten præker.

Vi aflægge Besøg paa forskellige Fabriker, i Fri-murerlogens smukke Bygning, i Drivhuse med yppigt sydlandsk Blomsterflor, paa Bladet „*The Globe*“, i Tinghuset osv. Den gamle Notar, der viser os omkring i Tinghuset, er overmaade meddelsom.

— „Maryland er en lille Stat kun“, siger han og orienterer os paa et stort Kort, „men det er en *Mønsterstat* med en meget demokratisk Forfatning; enhver 21-aarig Borger, der har boet her et Aar, har Valgret til vor lovgivende Forsamling: Senatet og Repræsentanthuset“.

Og videre fortæller Notaren om Staten Maryland i gamle Dage, da den var i engelsk Besiddelse, om Uafhængighedskrigen, efter hvilken den sammen med et Dusin andre Stater dannede Unionen, og om Borgerkrigen, da Maryland stod paa Nordstaternes Side.

Solen gløder, og Græshopperne „syng“ gennem-trængende, da vi en Eftermiddag i Automobil køre ud af den ophelede By for at se de fra Borgerkrigen bekendte Valpladser *Antietam*, *Sharpsburg*, *Gettysburg* o. fl., Skuepladsen for de blodigste Slag mellem Nord- og Sydstaterne i 1862 og 63, kun 11—25 eng. Mil fra Hagerstown.

Med 36 Hestes Kraft tøf-tøffe vi af Sted, Lufttrykket bringer Svaling, og Landskaberne ere de skønneste, man kan tænke sig: frugtbare Dale, frodige Græsange, smukke Løvskov, Sukker-, Bomulds-, Abrikos- og Vinmarker. Hvilken Frugtbarhed uden Lige! Og endnu er kun Halvdelen af Marylands frugtbare Jord opdyrket. Endnu er en Fjerdedel dækket

af Skov. Klimaet her er sundt og behageligt, Østens Millionbyer ligge ikke langt herfra, og Farmerne have de bedste Afsætningsbetingelser for deres Produkter.

Skyer af pragtfuldt farvede Sommerfugle sværme om os, og Luften sitrer af Varme. Ganske smal er Landevejen, men ret god. To Gange maa vi gøre Holdt for at betale en Bommand ti Cents til Vejens Vedligeholdelse; kun faa Vogne passere vi, mest Farmere med fire—seks Heste for, og de køre ud til Siden og holde dér, medens vi suse forbi.

Nu nærme vi os Slagmarkerne. Paa begge Sider af Vejen er rejst store Kobberværker, der fortælle om Krigens Gang, og det ene Monument skønnere end det andet ses her, saa langt Øjet rækker: dejlige Statuer og høje, slanke Obelisker med den amerikanske Ørn paa Toppen. Hver Stat har sin Samling. Her se vi Overgeneral *Mac Clellans* Hovedkvarter, dér det gamle Træhus, hvor Sydstaternes General *Robert Lee* holdt Krigsraad den 17. September 1862 umiddelbart for sit store Nederlag ved Antietam, her ere de gamle Lazaretter og dér den gamle, berømte *Dunkard Kirke*.

Og nu køre vi op foran den store nationale Kirkegaard med de mange Tusinde Soldatergrave. Det er, som gik vi paa hellig Jord her inde mellem de uendelige Rækker af Gravstene. Her er saa tyst, saa højtidsfuldt stille — og saa stemningsfuldt.

— — Og Stemningen griber én, og man tænker paa Krigens Rædsler og Ofre: en halv Million Menneskeliv og omtrent tre Tusinde Millioner Dollars.

Sandelig! — Amerikas sorte Borgere ere frigjorte med Strømme af Blod, deres Frihed er købt dyrt, og man fristes til at spørge: *Head har Negeren bragt Amerika til Gengæld?*

To Bornholmere.

Blandt danske i Amerika er der adskillige, der ikke blot indtage en indbringende og anset Stilling, men som ogsaa have formaaet at gøre sig stærkt gældende i det amerikanske Aands- og Erhvervsliv. Og blandt disse er der ikke saa faa Bornholmere, navnlig af de ældre Aargange, af dem, der forlod deres Føde i Tredserne eller Halvtjerdserne for at søge Lykken i Amerikas forjættede Land, om hvilket der den Gang stod en Glans af Guld og Æventyr, som gav sig Udslag i en hel Udvandringsepidemi fra Øen.

Jeg skal omtale et Par af de Bornholmere, der bleve grebne af denne Epidemi, og som ved Dygtighed og Energi have forstaaet at hævde en Stilling derovre i den ny Verden.

Hr. Orgelfabrikant *Mathias P. Møller*, der har opholdt sig i Amerika siden sit 16de Aar, er nu en typisk amerikansk Forretningsmand, som dog har bevaret Kærligheden til og Interessen for sit gamle Fædreland. Værd at notere i denne Forbindelse er det, at han trofast skriver sit Navn paa den gamle Maade, med det danske ø, der ellers ikke hører hjemme i det amerikanske Alfabet, og at hans Villa paa Potomac Avenue — vel den smukkeste Privat-

bygning i Hagerstown — bærer det gode danske Navn *Gronhjem*.

Dette turde der være Anledning til at pege paa lige over for de mange Landsmænd, der, saa snart de sætte Foden paa amerikansk Grund, amerikanisere deres gode gamle Slægtsnavne i den Tro, at det vil hjælpe dem i Karrieren derovre.

Orgelfabrikant *Mathias P. Møller*. New York.

Hr. M. P. Møller er født 1855 paa Dalegaard i Olsker og tilbragte her sin Barndom og tidligste Ungdom hos sine Forældre, Niels P. Møller og Johanne, f. Hillebrand. Men i 1872 blev han som saa mange andre greben af Udvandringsepidemien og landede i

Hans første Maal var *Warren*, hvor der den Gang var en betydelig Bornholmer-Koloni, og hvor en ældre Broder Georg Møller havde bosat sig. Her kom han straks i Arbejde hos Møbelfabrikanterne Brodrene Gronlund, hos hvem han arbejdede et Aar og blev kendt med de amerikanske Arbejdsmethoder. Derefter rejste han til *Erie*, hvor han i et Par Aar arbejdede paa en Orgelfabrik, og fra nu af fulgte han denne Industri.

For egen Regning og efter sine egne Idéer tog han fat paa Orgelbyggeri i Warren, forsøgte sig derefter et Aars Tid i *Philadelphia*, begyndte saa Fabrikationen af Pibeorgler i *Greencastle* og drev Forretning her i fire Aar sammen med andre, indtil han i 1881 solgte sin Andel og nedsatte sig i *Hagerstown*.

I al Beskedenhed grundlagde han her den Pibeorgel-Fabrik, der i Aarenes Løb er vokset op til at blive en af de største og bedst kendte i Amerika.

Til at begynde med var hele Arbejdsstyrken otte Mand. Nu beskæftiger Hr. Møller over halvandet Hundrede Arbejdere paa sin Fabrik foruden en betydelig Stab i Salgslokalerne, og stadig ere 14—15 rejsende i Virksomhed i alle Dele af Landet som Repræsentanter for Fabriken.

I 1895 nedbrændte Fabriken fuldstændig, men en ny og bedre beliggende byggedes straks efter, og denne er senere bleven udvidet gentagne Gange, saaledes at den nu spænder over en Gulvflade paa over 50,000 Kvadratfod foruden Kontorer, Oplagsskure for Raamateriale o. desl.

Foruden Orgler fabrikeres ogsaa Pianoer; der sælges over 600 Orgler og omtrent 125 Pianoer om Aaret. Hovedafsætningen foregaar i De forenede Stater, hvor man i mangfoldige Kirker Landet over kan glæde sig over Møller-Orglernes fyldige og klare Toner; men adskillige Instrumenter gaa til Udlandet, Australien og Bermudasøerne f. Eks.

Den Mand, der har formaaet at skabe en Virksomhed som denne, er selvfølgelig baade dygtig og energisk. Og han er et hurtigt Hoved med et klart Blik, en ævnerig og en flittig Mand.

I Kraft af disse Egenskaber er det, at hans Med-

borgere i Aarenes Løb have betroet ham saa mange Tillidsposter. Han er saaledes Direktør for det tidligere omtalte store Kvindeseminarium, for et Universitet i *Selingsgrove* i Pennsylvania og for et bekendt Børnehjem i *Loysville* i samme Stat. Han er Præsident for et stort Automobilkompagni (Crawford) og forskellige faglige Foreninger, og han er et virksomt Medlem af forskellige broderlige Sammenslutninger.

Ved sit Ægteskab har Hr. Møller bevaret sin Forbindelse med Bornholm, idet han i 1892 blev gift med Miss *May Belle Grønlund*, Datter af hans første Arbejdsgiver i Amerika, Peter Grønlund i Warren.

Som anset Medlem af det lutherske Kirkesamfund har Hr. Møller været delegeret til De forenede Staters General-Synode og gentagne Gange til Maryland-Synoden.

Trods sin omfattende Virksomhed har han flere Gange besøgt sin Fødeo, som han stadig omfatter med levende Interesse. For 17 Aar siden skænkede han et Orgel til Ols Kirke, og for et Par Aar siden lod han indsette et stort Vindue i denne Kirke til Minde om sine afdøde Forældre.

Hr. Møller er en god Repræsentant for gamle Danmark der ude i det fremmede.

I den foran omtalte svensk-amerikanske By *Jamestown* bor en Bornholmer, som paa mange Maader har indlagt sig Fortjeneste blandt sine Landsmænd i Byen og i Aarenes Løb været dem en saa trofast Hjælper og Raadgiver, at hans Navn og hans Virksomhed bør kendes her hjemme. Det er *Møbelfabrikant Carl Ipsen*, der er født i Rønne 1846.

Hr. Ipsen har bl. a. Æren af, at Foreningen „Danmark“ oprettedes i Jamestown i 1882, idet det var ham, der sammenkaldte de danske til Møde om Sagen. Da Foreningen, hvis fleste Medlemmer ere Bornholmere, holdt sit 25 Aars Jubilæum, havde den udbetalt over 5000 Dollars i Syge- og Begravelseshjælp til Medlemmer.

Sammen med sin gode og trofaste Hustru *Sophie Elisabeth*, født *Hintze*, — en Søster til afdøde Konsul

Møbelfabrikant Carl Ipsen.

Hintze i Ronne, hvis gamle Forældre begge leve endnu og bo i Jamestown, — har han i mange Aar givet Landsmænd Undervisning i Engelsk. Den engelske Aftenskole i Ipsens smukke og gæstfri danske Hjem har stundom været besøgt af indtil 40 Elever, der her fik ikke alene Undervisningen, men ogsaa Bøger etc. uden noget som helst Ver-

derlag, og naar Skolen nu er hævet, skyldes det ingenlunde svigtende Interesse, men kun Lægens Raad.

Siden 1885 har Hr. Ipsen staaet som *Diakon* (o: Værge) for „Første Congregational Kirke“, af hvilken han er et virksomt Medlem, og siden 1894 har han været Medlem af Byens Sundhedskommission, valgt og genvalgt af de hyppigt vekslende Borgmestre.

Til Ipsens og Rejsfellers Overfart til Amerika knytter sig sørgelige Erindringer, om hvilke Hr. Ipsen selv fortæller:

— „Vi vare 28 unge Bornholmere, der med den lille Damper „Løven“ forlod Ronne i April 1866 for at søge Lykken i Amerika — Folk fra Nexø og Ronne med Omegn.

Fra København gik Rejsen med Dampskib til Kiel, videre med Banen til Hamborg og derfra med Damper til Grimsby i England. Allerede om Bord her fik vi fattige Dækspassagerer imidlertid en Forsmag paa Amerikarejsens Besværligheder, idet vi maatte lejre os paa Dækket mellem de Stude og Lam, hvoraf Ladningen bestod.

Fra Grimsby gik det med Bane til Liverpool, hvor vi med vore Pakker og Bytter maatte tilbringe flere Dage og Nætter paa Stengulvet i nogle gamle Pakhuse, i hvilke Udvandringsselskabet jagede os ind. Da en af Selskabets Dampere vendte tilbage til Liverpool, fordi Kolera var udbrudt om Bord, bleve de stakkels syge Passagerer installerede iblandt os, indtil vi den følgende Dag med Dampskibet „Union“ satte Kursen mod Amerika.

Men Koleraen forte vi med os; da vi havde været en Uge i Søen, blev den første Passager syg og døde efter faa Timers Forløb. Det var en Jyde. — Og siden gik der ikke en Dag, uden at Sygdommen krævede sine Ofre.

Lægen var drukken paa hele Rejsen, Provianten var ussel, Brød havde vi ikke om Bord, og Beskøjterne, der laa i Sække paa Dækket, bleve alle fordervede af Søen under de første Dages Storm. Kød blev det forbudt os at spise, da det efter Sigende

var af pestsmittede Kreaturer; det eneste, vi fik, var Kartofler, d. v. s. hver Person fik en — en — Kartoffel om Dagen.

Det var en frygtelig Rejse. Da vi omsider efter 18 Dages Lidelser naaede Indsejlingen til New York, vare over Hundrede af de 404 Personer, hvoraf Besætning og Passagerer bestod, blevne begravede i Atlanterhavets Bølger, og mellem disse vare syv Bornholmere.

Uden for New York bleve vi overførte paa tre gamle Krigsskibe, Hospitals- og Karantæneskibe, og her maatte vi saa ligge i fem Uger og tre Dage, inden vi den 4de Juli landsattes i det gamle *Castle Garden*, der laa paa Pynten, hvor nu Battery Park er anlagt.

Og her tog vi da Afsked med hinanden efter at have dejet ondt sammen i over to Maaneder“.

— „Men der er noget, som De endnu maa have med“, fortsætter Hr. Ipsen, „noget, som den Gang gjorde et dybt Indtryk paa mig, og som jeg siden aldrig har kunnet glemme.

I Selskab med *Jens Ronne* var jeg søgt ind paa et Emigranthotel; men aldrig saa snart vare vi komne i Seng, før det føltes som en Brand i vore Legemer, som om Sengen var levende. Heldigvis kom en Ven os til Hjælp i Nøden, *Peter Mortensen* fra Staalegade i Ronne, en Mand, som vi ganske vist kun kendte af Navn, men som havde faaet Nys om vort Ophold her. Efter at han havde faaet os op og Lys tændt i Værelset, saa vi, at det var myldrende fuldt af Væggetøj, og at Sengen var et sort levende Lag af disse Smaadyr.

Ja, kun den, der har staaet forkommen og forladt

i et fremmed Land, som vi den Gang stod, kan forestille sig vor Taknemmelighed over for vor Landsmand, og hvis jeg i mit senere Liv har været i Stand til at hjælpe en eller anden af mine Landsmænd paa en eller anden Maade, maa Takken tilskrives vor Ven P. Mortensen, der gav mig Eksemplet“.

— „Naa“, slutter Hr. Ipsen, „efter et Par Dages Forløb rejste vi tilligemed flere Bornholmere til Warren, hvor vi straks fik Arbejde hos Møbelfabrikterne Niels og Peter Grønlund. Warren, som den Gang kun havde 1500 Indbyggere, forlod vi imidlertid snart; med Postvognen tog vi til Jamestown — Jærnbane var nemlig endnu ikke anlagt —, og her har jeg opholdt mig siden.

Mit Raad til Landsmænd, der komme her over, er dette: Bliv saa længe som muligt paa en og samme Plads! Erfaringen viser, at det ikke betaler sig at flakke omkring fra et Sted til et andet“.

Paa den Fabrik, hvoraf Hr. Ipsen nu er Medejer, begyndte han i 1873 som almindelig Arbejder, blev efter et Aars Forløb ansat som Formand og et Par Aar senere som „Superintendent“. I 1884 blev han Interessent i Fabriken, og siden Virksomheden i 1897 blev omdannet til et Aktieselskab — med seks Aktionærer — har han fungeret som „Vicepræsident“.

Mange danske have tjent deres Dollars i denne Fabrik, og da navnlig mange Bornholmere. Den drives under Firma „*The H. P. Robertson Co.*“, beskæftiger 70—80 Arbejdere og har i de senere Aar særligt gjort Bordfabrikationen til Specialitet.

Hr. og Fru Ipsen have i deres Ægteskab havt 6 Born, men kun to — en Søn og en Datter — ere endnu i Live. Begge ere gifte, Datteren med sin

Fætter *Henry Bjørnson* fra Ronne, der har en betroet Stilling som Bogholder paa en stor Jærnmøbelfabrik i Jamestown.

Kun to Gange siden 1866 har Hr. Ipsen aflagt Besøg i Danmark. Men for ham som for saa mange andre Landsmænd derovre gælder det, at Tanken om et Besøg i det gamle Land lokker og drager saa stærkt, at han en skøn Dag tager Billetten og lader Forretning være Forretning.

Washington

Marylands Sol er endnu ikke staaet op, i hvert Fald er den ikke paa sin første Morgenvandring naaet op over de blaaende Bjerge der langt ude i Øst, da vi i Automobil rulle gennem Hovedgaden Potomac Avenue i Hagerstown — til Jærbanestationen.

Men da vi faa Øjeblikke efter rasle af Sted med *Baltimore—Ohio*-Toget, ligge de skønne sydlandske Landskaber langs Potomac-Floden dugfriske og glitrende i Solen, der varsler en varm Dag, glødende varm, som Septemberdagen er det under disse Himmelstrog.

Det gælder et Besøg i Hovedstaden *Washington*, ca. 80 engelske Mil syd paa.

Efter et Par Timers Kørsel passere vi den sidste Station før selve Residensstaden. Stationen hedder *Terra Cotta*.

— „Her havde vi den 30. December 1906 en af de største Jærnbaneulykker, der have fundet Sted paa denne Linje,“ fortæller min Ledsager, — „ved et Tog-sammenstød dræbtes over et halvt Hundrede Mennesker, og endnu flere saaredes.“

Som vi fare hen over Ulykkesstedet, griber en Følelse af Uhygge os. Men kun et flygtigt Minut.

Thi Washingtons Taarne og Spir og kuppelhvælvede Pragtbygninger skimtes snart gennem Kupévinduet. Og Forventningen spændes, Forventningen om, hvad der venter os i Verdensrigets fornemste og mest storartede By, Præsident- og Regeringsbyen Washington med de pragtfulde Bygninger, de kostbare Monumenter og Statuer, de berømte Parker og det enestaaende brogede Folkeliv.

Begyndelsen bliver imidlertid en Skuffelse. Vi køre ikke ind paa en Hovedstads-Station, saaledes som man ganske naturligt havde forestillet sig, og ikke heller faar man Indtrykket af et Trafikcenter her. Nej, tværtimod. Toget snegler sig længe baglænds gennem et Kaos af Murbrokker i dybe Udgravninger, og da det endelig stopper, stige vi ud paa en Perron, der ingenlunde kan kaldes hovedstadsmæssig. Men da vi lige i Nærheden se en ny monumental Stationsbygning under Opførelse, have vi hermed Forklaringen paa Virvar og Kaos og paa den tarvelige Entré til den fine Residensstad.

For *sin* er Byen, det se vi straks paa vor Vandring op mod det skønne Kapitolium, der staar øverst paa det Program, vi have lagt over, hvad vi ville se her. Og ganske forskellig fra andre amerikanske Storbyer er den: ingen rygende Fabriksskorstene og ikke den robuste Larm paa Gaderne.

Washington hører jo heller ikke til Millionbyerne, har knapt en kvart Million Indbyggere. Men hvor er den dog storslaaet anlagt med sine snorlige, brede, asfalterede Gader, der udstraale fra Kapitoliet eller fra Det hvide Hus, Præsidentens Embedsbolig. Og hvor er her ødslet med Parkanlæg og Træer og præg-

tige Statuer, der paa Baggrund af de grønne Træer staa lysende skønne i Solen.

Gaderne og de offentlige Anlæg optage over Halvdelen af Byens Areal, og omtrent Halvdelen af alle Grunde og Bygninger ejes af Regeringen, der betaler Halvdelen af Byens aarlige Udgifter.

I denne Embedsmændenes og Diplomaternes By er over en Tredjedel af Indbyggerne Negere eller Mulatter, og vel en Snes Tusinde ere Europæere, navnlig Englændere og Tyskere. Skandinaver er det derimod smaat med, næppe over 500 i det hele, og deraf ere knapt det ene Hundrede danske.

Over 200 Byer og Landsbyer i De forenede Stater bære Navnet Washington, alle opkaldte efter Staternes første Præsident *George Washington*. Men for Amerikaneren i Almindelighed er der kun et eneste Washington i Verden, og det er det, hvor Regeringen har sit Sæde, eller rettere *Overregeringen*, „De forenede Staters Kongres“.

For hver enkelt Stat har jo sin særlige Forfatning med Tokammersystem, sin egen Lovgivning og sin egen Guvernør, med den udovende Magt. Men Unionens 47 Stater vælge en Kongres, en Overrigsdag for hele Unionen, og denne Forsamling, som bestaar af et Overhus, *Senatet*, og et Underhus, *Repræsentanternes Hus*, og som tager Bestemmelse i alle Sager, der angaa Unionen som Helhed, — denne Forsamling er det, der har sit Sæde i den vidunderlig skønne og imponerende Bygning Kapitoliet („*The Capitol*“).

Da vi i tropisk Varme naa gennem den omtrent halvandet Hundrede Fod brede *Pennsylvania Avenue* — Byens eleganteste Gade — ligger Regeringspaladset

lige foran os. Det er omgivet af høje Jordvolde, og Hundreder af svedende Negere ere i Færd med at lægge et Sidespor for den elektriske Sporvogn op foran Hovedindgangen af Bygningen, der hidtil har havt Sporvognsrummelen paa Afstand.

Under kyndig Vejledning foretago vi en hastig Runde gennem Pragtbygningens velgørende kolige Sale efter først at have beundret den kolossale Rotunda i Bygningens Midte; den er indvendig fra Gulv til Loft 220 Fod høj, omtrent Hundrede Fod i Diameter og smykket med otte allegoriske Kæmpemalerier fra Amerikas Historie. Over Kuppelen knejser en tyve Fod høj Frihedsgudinde i Bronze. Den skønne Gudinde, der vejer over 14,000 Pund, skuer fra en Højde af tre Hundrede Fod ud over Staden.

Kapitoliet.

Fra Rotundaen gaa vi ind i den nationale Statue-Hal, til hvilken hver af Staterne have faaet Tilladelse til at indsende Statuer af to af sine bedste Mænd. Dejlige Marmorstatuer er det, Amerikas berømteste Mænd og en enkelt Kvinde, Miss *Willard*, Stifter af og i mange Aar Præsident for Verdensforeningen „Den kristelige Maadeholds-Union for Kvinder“.

Op derfra ind i Repræsentanternes Hal, der er 139 Fod lang og 93 Fod bred og af vor Fører betegnes som *un surpassed* : novergaaet i Verden. Loftet er af Glas. De malede Glasfelter med Staternes

Vaaben ere betagende skønne, naar Solens Straaler spille i dem.

Videre gaa vi: ind i Højesterets Lokaler, i Senatsalen, der er 113 Fod lang og 93 Fod bred og pragtfuldt dekoreret med gyldne Arabesker, i Præsidentens Værelse, hvis Vægge ere prydede med Billeder af den første Præsident med sit Kabinet og af en Række symbolske Malerier osv. osv.

Kæmpebygningen, der dækker et Areal af over 15,000 Kvadratmeter, er opført af hvidmalet Sandsten og Marmor og har kostet 60 Millioner Kroner.

Derefter aflægger vi et Besøg i det berømte Kongres-Bibliotek (*The Library of Congress*), der ligger lige ved Kapitoliet. En af Bibliotekets

Embedsmænd fører os omkring og fortæller med Stolt-hed om denne Bygning og dens dyrebare Bogskatte, bestaaende af omtrent halvanden Million Bind paa Alverdens Sprog, Amerikas største Bogsamling.

Bygningen, der ikke er mere end ti Aar gammel,

Forhandling i Repræsentanternes Hal.

er stilfuld og smuk — italiensk Renaissance — men kan ikke i ydre Skønhed maale sig med det storslaaede Kapitolium; den har da ogsaa „kun“ kostet 23 Millioner.

Men dens indre Udstyrelse er overvældende; efter hvad der paastaas, skal det være den Bygning i Verden, der er udstyret med den kostbareste Pragt. Man bliver ganske blændet af den; navnlig er den 72 Fod høje Indgangshal som et Æventyr i Marmor og 22-Karats Guld.

Læsesalen er 125 Fod høj, Vinduerne 32 Fod, og der er omtrent 2000 Vinduer i Bygningen: „Verdens bedst oplyste Bibliotek“, som vor Fører betegner det.

En „evigt“ vandrende Bog-Elevator bringer i Løbet af et Øjeblik den Bog, man ønsker, ned i Læsesalen, hvor der er højtidsfuldt stille trods det store Besøg.

Naar man i den kortest mulige Tid vil danne sig et Indtryk af en amerikansk Storby, sætter man sig op i en af de for Turister indrettede kæmpemæssige Automobil-Drosker, der fare Byen igennem paa kryds og paa tværs og standse ved de mest seværdige Steder — offentlige Bygninger, Parker etc. —, medens en Fører hvert Sted med rivende Tungeferdighed brøler en orienterende Forklaring ind i et Tudehorn, der gjaldrer gennem Gadens Larm.

Masser af saadanne moderne Uhyrer rumle med infernalsk Larm gennem Gaderne, svingende fulde af Passagerer, et halvt Hundrede eller flere i hver Vogn. Det er jo en ganske bekvem Maade at se Byen paa, navnlig naar man som fremmed er henvist til sig selv. Men er man som jeg her i Washington saa heldig

at have en kyndig Fører med sig, ser man med beklagende Deltagelse paa de Stakler, der for en Dollar rumle rundt paa denne Maade og „studere“ Seværdigheder automatisk i en Temperatur af hen ved Hundrede Graders Fahrenheit.

— *Det hvide Hus!* siger min Fører til Sporvognskonduktoren, da vi komme ud af Kongresbiblioteket. Og ad Pennsylvania Avenue gaar det med „amerikansk“ Fart til Hjørnet af 16de Gade, til Præsidentens Embedsbolig.

Det hvide Hus.

Ganske naturligt venter man sig noget storslaaet, noget vidunderligt af et Besøg her; men kommer man lige fra imponerende Pragtbygninger som Kapitoliet og Kongresbiblioteket, bliver man i høj Grad skuffet af Mr. *Roosevelts* Residensbygning. Saaledes gik det i hvert Fald mig.

Ganske vist er Bygningen smuk og enkel, som den ligger dér paa *Lafayette Square*, blændende hvid i den gnistrende Sol, omgivet af skønne Træer, prangende Blomsteranlæg og plaskende Springvand. Men

alligevel! Man venter sig noget mere *anseligt* af det Hus, i hvilket Landets første Borger residerer.

Bygningen er opført af Kvadersten, i to Etager og med en Række joniske Søjler foran Hovedindgangen.

— Da Englenderne i 1814 erobrede Washington, fortæller min Ledsager, afbrændte de alle de offentlige Bygninger; af Præsidentboligen blev kun Murene staaende tilbage, og da den atter blev opbygget, malede man den hvid for at udlette Mærkerne af Hl og Røg.

Indenfor i Bygningen hersker den største Travlhed, der skures og pudses og hamres overalt; thi Præsidenten ventes om faa Dage tilbage efter sin sædvanlige tre Ugers Sommerferie. Det er ganske, som naar en europæisk Monark vender hjem fra en Rejse. Skønt der i Anledning af disse travle Forberedelser mod Sædvane ikke er Adgang for besøgende, faa vi dog Lov til at kigge ind i det saakaldte *State-parlor* eller Taleværelse, der viser sig at være en pragtfuldt dekoreret Sal, 82 Fod lang og 40 Fod bred, med mægtige Krystal-Kandelabre i Loftet.

Det er her inde, Præsidenten paa bestemte Dage giver sine Masse-Audienser, ved hvilke det gælder om i den kortest mulige Tid at trykke det størst mulige Antal Hænder. For vel har Theodore Roosevelt som Præsident erhvervet sig mange og bitre Fjender paa Grund af sin energiske Kamp mod Trusterne, men ikke desto mindre er han uhyre populær; det faar man paa mange Maader et Jevende Indtryk af. Jeg skal nævne et enkelt Eksempel; Præsidenten, der af Yankeeerne ofte i Omtale blot nævnes ved Fornavn — forkortet „Teddy“ —, tilbringer de faa Uger, han hviler ud fra sine Regeringsbyrder, paa

Hesteryg fra Morgen til Aften paa Prærien eller i Bjærgene paa Bjørnejagt. Han skal være en fortrinlig Jæger.

Da en Legetøjsfabrikant fandt paa at lave Plüsch-Dukker af Form som en Bjørn, gjorde disse saakaldte „Teddy-Bjørne“ saa kolossal en Lykke paa det amerikanske Marked, at bogstavelig talt hvert eneste Barn maatte have dette Stykke Legetøj, der fremstilles til Priser fra 50 Cents og op til over en Snes Dollars, og som selvfølgelig har gjort sin Opfinder til Mangel-millionær.

I det sidste halve Aar har Salget af „Teddy-Bjørne“ imidlertid været i enorm Tilbagegang, Roosevelts politiske Stjerne er nu ved at dale, og en anden Præsident vil snart rykke ind i hans Palads.

Hvem der bliver den næste Præsident?

Republikanerne holde naturligvis paa deres Mand, Krigsminister *Taft*, en Kæmpeskikkelse, der under en maanedlang Nominationskampagne har gennemfaret Unionen fra By til By, holdt Hundreder af Møder og under uhyre Begejstring afleveret de Programfraser, der skal til for at gribe Hjærterne.

William Howard Taft.

Bliver Mr. Taft valgt, vil han uden Tvivl blive Jordens fyldigste Statsoverhoved, saa at Amerikanerne ogsaa i denne Henseende faa en Verdensrekord. Man siger spøgende om ham, at han er Amerikas høfligste Mand, da han giver Plads for to, naar han i en Sporvogn rejser sig for en indtrædende Dame.

Den anden Kandidat til Præsidentværdigheden er *William Jennings Bryan*, der nu for tredje Gang er nomineret af det demokratiske Parti.

William J. Bryan.

velts Mand fuldt og helt, og det siger overordentlig meget.

Næst efter Præsidenten er Vicepræsidenten den højeste Embedsmand i Unionen. Ganske vist træder han kun sjældent offentlig frem, og hans Repræsentationsforpligtelser ere heller ikke overvældende, men ske kan det jo, at Vicepræsidenten pludselig maa indtage Sædet i Præsidentstolen, saaledes som f. Eks.

Bryan er en agitatorisk Kraft af første Rang, af mægtig Virkning som Taler, og uden at trættes fører han det kæmpemæssige Agitationsfelttog, der kræver uhyre Anspændelse saavel af Stemme som af Aandsevner. Baade i 1896 og i 1900 førte Bryan Kampen forgæves, og om han denne Gang har bedre Chancer, turde vel være tvivlsomt, thi Taft er Roosevelts Mand.

Tilfældet var, da Mac Kinley blev skudt. Roosevelt var den Gang Vicepræsident og maatte straks træde i Funktion.

Hvis det republikanske Parti sejrer, vil *G. S. Sherman*, der i en Snees Aar har været et af de betydeligste Medlemmer af Kongressen, blive Staternes Vicepræsident.

Naa, men vi maa videre gennem Staden med de mange Seværdigheder!

Lige i Nærheden af Det hvide Hus ligger det berømte *Washington-Monument* i en prægtig Park. Det er en imponerende Obelisk af hvidt Marmor, som 500 Fod over Jorden ender i en 55 Fod høj Pyramide af Aluminium. Monumentet er altsaa 555 Fod højt; det skal være det højeste Monument i Verden, og hvor man end færdes i Washington, ser man den slanke Søjle hæve sig mod Himlen.

Fra Toppen af den elektrisk oplyste Obelisk, hvis Mure ere indtil femten Fod tykke, har man en henrivende Udsigt over Marylands og Virginias skønne Landskaber med de blaa Bjerge langt ude i Vest. Vandringen der op er lidt besværlig, hvis man benytter Trapperne, der er nemlig — 900 Trin; men

G. S. Sherman.

selvfølgelig tager man Elevatoren. Washington-Monumentet har kostet omtrent fem Millioner Kroner.

Forinden vi derefter gaa i Lag med at bese Museet og Kunstsamlinger, giver min Ledsager mig Valget mellem et Besøg i Skatkammeret (*The Treasury*) — en Pragtbygning i græsk Tempelstil, der har kostet otte Millioner Dollars, — eller i den mægtige Granitbygning, der rummer Udenrigs-, Krigs- og Marineministeriet (*The State, War and Navy Building*). Begge lige ved Det hvide Hus.

Jeg vælger Ministeriebygningen i Haab om at faa Lejlighed til at se lidt af den nervøse Travlhed, der, efter hvad Dagens Blade have fortalt, skal herske her inde netop nu. Japaner-Spørgsmaalet er brændende, Konflikten med Japan optager alle, og med Forventning gaa vi ind i Kæmpebygningen, der er aaben for besøgende fem Timer daglig.

En uhyre Kolos er dette Palads. Foruden Marmor-sale af tilsammen to engelske Mils Længde har det 500 Værelser. Gennem en Korridor, der er prydet med Modeller af Krigsskibe, komme vi ind i den Fløj, hvor Marinedepartementet har sine Lokaler. Telefoner og Telegrafer omspænde alle Kontorer, Telegrafapparaternes Tik-Tak lyder gennem Glasdørene, hvorfra travle Embedsmænd komme farende, styrte ind ad andre Døre og ud igen et Øjeblik efter. Ingen ønsker os, ingen tilbyder os Førerskab her. Summende Travlhed og alvorlige, rastløse Embedsmænd overalt, og stille liste vi af igen, ubemærkede, som vi ere komne.

Lige saa „fransk“ er den Visit, vi aflægge paa Posthuset, Hovedkontoret for det amerikanske Postvæsen, en Bygning, der med sit smukke Taarn minder om Kobenhavns Raadhus.

Herfra gaar Turen til Verdensbladet „*The Evening Star*“ (: Aftenstjærnens) Kæmpebygning, hvor vi faa Lejlighed til at bese en moderne Bladfabrik med dens forunderlige Sammenblanding af aandeligt og mekanisk Arbejde.

Manden, der viser os omkring her, er vansiret af flere Ar i Ansigtet, hidrørende fra den foran omtalte Jærnbaneulykke ved Stationen Terra Cotta, ved hvilken han tillige fik knækket et Par Ribben.

— Efter at have tilbragt nogle Maaneder paa Hospitalet forlangte jeg 12,000 Dollars i Erstatning af Jærbaneselskabet, fortæller han.

— Fik De saa denne Erstatning?

— Jeg fik godt 10,000.

I en stor Sal foregaar Sætningen paa tre Maskiner, der — hver betjent af én Mand — udføre 8—10 Sætteres Arbejde. Nede i Kælderen trykkes Bladet. Hvide Papirlagner løbe fra tre Kæmperuller ind i lige saa mange larmende Maskiner, slynges ind over mægtige Valser og spyes ud i den anden Ende som et Mylder af hæftede og sammenlagte Blade, en brusende Strøm, der er ved at overvælde de svedende Negere, hvis Opgave det er at tage „Spyet“ fra de mekaniske Uhyrers Munde. 40,000 Blade i Timen! Hu hej, hvor det gaar!

Vore Besøg i *Corcoran Kunst-Galleri*, hvis mægtige Sale ere fyldte af de ypperste Billedhuggerarbejder og Malerier, eller i det berømte *Smithsonian-Institute*, en rød Sandstensbygning med ni Taarne, hvoraf det højeste er 150 Fod, eller i *Nationalmuseet*, der ved seks Millioner forskellige Genstande illustrerer Amerikas Natur, Folkeliv og Historie, — disse Besøg

ere alle af overordentlig stor Interesse, men skulle ikke omtales her.

Washington er en vidunderlig By.

Og har man beundret dens storslaaede Skønhed en Sommerdag fra Kapitoliets Kuppel eller fra Washington-Monumentets Tinde, forekommer det en som et Æventyr, at denne Amerikas Hovedstad for mindre end 40 Aar siden var en By i elendig Forfatning, og at den i 1830 kun var som en Landsby i en ud-tørret Sump.

Wm. Bryan paa Agitationsrejse.
Foran i Automobillet sidder Bornholmseren
Mr. M. P. Møller, Hagerstown.

Tilbage til New York.

Ustandsøligt strømmede Regnen ned fra Morgen til Aften den Dag, jeg med Toget raslede gennem Pennsylvanias skønne vekslende Landskaber fra Warren til Hagerstown. Det var den første egentlige Regnevejrsgang i Amerika.

Og da jeg i den tidlige Morgenstund ruller i Automobil til *Cumberland-Valley* Stationen i Hagerstown for at gaa tilbage til New York — ja, da siler ogsaa Regnen ned i Strømme, ustandsøligt.

Paa et Par Timer tages de 74 engelske Mil Skinnevej til *Harrisburg*, her skiftes Tog, og saa gaar det videre med Pennsylvania-Trænet til *Philadelphia* — 104 Mil lige mod Øst. I West-Philadelphia skal atter skiftes.

Da vi efter tre Timers Kørsel rulle ind paa denne Station, er her et summende Virvar, et Mylder af travle Passagerer. Konduktører ringe med Klokker og indprænte med gennentrængende Raab ikke alene, hvor hvert enkelt Tog gaar hen, men ogsaa f. Eks.: dette Tog gaar *ikke* til New York, men *næste* Tog — *næste*!

Man finder sig saaledes let til Rette. Og Bagage besværes man ikke af. Vil man rejse bekvemt, lader man nemlig sine Kufferter „*checke*“, d. v. s. man af-

leverer dem paa Banegaarden før sin Afrejse, faar uden videre Ceremoni udleveret en nummereret Check, Kufferten mærkes med samme Nummer, og naar man saa ankommer til sit Bestemmelsessted, faar man Kufferten udleveret mod at aflevere sin Check.

Overmaade simpelt er det og — billigt; det koster nemlig slet ingen Ting. Ganske vist hedder det paa de fleste Baneer, at man kun kan have 100 Pund Bagage frit, men det tages ikke saa nøje. Skulde det hælde, at en Kuffert kommer bort paa denne Maade — det hænder nu *gyldent* sjældent — faar man 50 Dollars i Erstatning.

Man har altsaa intet videre at bryde sig om og kan rigtig nyde Jærnbaneurens med dens ejendommelige Liv, interessant „indenbords“ som gennem Kupévinduerne.

Fra Philadelphia til New York er kun 90 engelske Mil, og efter Togplanen køres denne Strækning paa godt et Par Timer. Eksprestoget, med hvilket jeg gør denne min sidste Rejse, sætter tilsyneladende *full steam* paa, bestandig hurtigere og hurtigere, saa det er, som om vi *flyve* hen over de blanke Skinner. Og da der langs Banelinjen mellem de utallige Reklamer med korte Mellemlinjer er angivet Afstanden til og fra nærmeste Hovedstation i begge Retninger, f. Eks.: *40 Mil til Philadelphia — 50 Mil til New York*, har man Lejlighed til selv at konstatere Hastigheden. Da Toget en halv Time før planmæssig Tid ruller ind paa *Jersey City Station*, have vi kørt de 90 Mil paa præcis 100 Minutter, altsaa henved en engelsk Mil i Minuttet eller en dansk i fire Minutter.

Med Færge tage vi straks over til New York.

Lige saa festlig en saadan Færgesfart er i straa-

lende Solskin med den henrivende Udsigt over Soen med dens Mylder af Damper, lige saa trist er Turen, naar Regnen plasker ned i Strømme, og Dampfløjterne hvine uafbrudt gennem Taage og Dis. Man tænker uvilkaarligt paa London og Themsen, medens Færgen langsomt arbejder sig gennem Myldret over Floden.

— Naar man efter en Rejse i Amerika atter er naaet tilbage til New York, er det, ligesom om man allerede var halvvejs hjemme igen. Denne Følelse griber én i samme Øjeblik, man springer af Færgen og sætter Foden paa Verdensstadens Grund, og først nu kunde jeg forstaa den Dansk-Amerikaner, der den første Dag, jeg landede i Amerika, sagde: „Ja, her i New York staa vi med det ene Ben i Europa.“ Der er virkelig — ret forstaaet — noget i denne Paastand.

Forinden vi tage over til *Brooklyn*, hvor jeg efter Bestemmelsen skal bo i nogle Dage, faa vi en Kop Kaffe i en af de kæmpemæssige Restaurationer, hvoraf der er saa mange i New York, uhyre Affodringsanstalter med et Fladerum Guly i hver Etage saa stort, at man vanskelig gør sig Forestilling derom, naar man ikke har set det.

Anstalten, der beskæftiger flere Hundrede unge Piger alene ved Serveringen, er — oplyser man mig om — kun en „mindre“ af de 36 Kæmperestaurationer, der drives af en og samme Mand.

Jeg har forøvrigt slet ikke fortalt om de amerikanske Udkænkingssteder eller *Salooner*, hvoraf der er en Mangfoldighed overalt.

Lad os gaa ind og tage en *drink* i en saadan Saloon. Det er et Øjebliks Sag, da Betjeningen er utrolig hurtig, og man sætter sig ikke ned i Ro og

Mag som her hjemme. Der er nemlig ingen Stole i Skænkestuen, det saakaldte *bar-room*; man tommer sit Glas staaende foran den lange Skænk og forsvinder straks, efter at have betalt den Fem- eller Tient, som et Glas Øl koster.

Da Gæsterne kun komme for at skylle deres *drink* i sig hurtigst muligt, er Udstyrelse og Møbement ret tarveligt. I de mere elegante Skænkestuer finder man en ganske net Anretning af forskellige lette Fødevarer, der, saa underligt det lyder, staa til fuldkommen fri Afbenyttelse for Gæsterne, selv om man kun køber et Glas Øl.

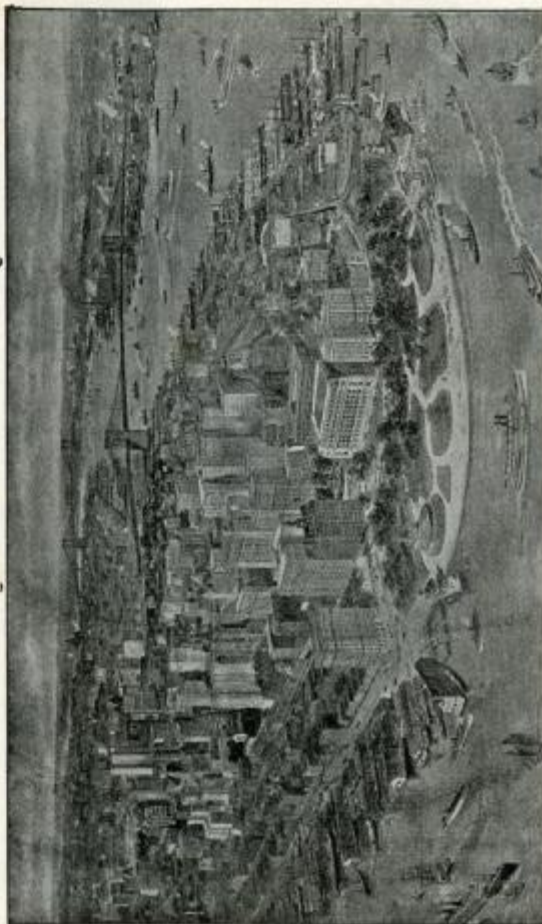
Drikkepenge gives aldrig; men i New York City skal denne europæiske Uskik dog i de senere Aar være bleven ret almindelig.

Fortæller man en Amerikaner, at man i Europa serverer baade Mad og Drikke paa Fortøvet uden for Kaféer og Hoteller om Sommeren, ryster han paa Hovedet og morer sig over, at man virkelig vil bilde ham saadant noget ind. *Det* tror han dog ikke paa.

Almindeligvis paastaas det, at der trods de mange Afholds- og Maadholdsforeninger drikkes umaadeligt derovre. Det faar man ingenlunde Indtryk af. Jeg saa kun siger og skriver to amerikanske „Bjorne“, og de vare endda ikke ægte, men Kanadabjorne.

Min Ledsager foreslaar, at vi i Betragtning af den stadig strømmende Regn benytte den elektriske Underjordsbane gennem Byen og under Floden over til Brooklyn. Men det holde vi ikke længe ud. Luften er frygtelig daarlig her nede, skønt Selskabet, der driver Banen, lige har ofret over en Million Dollars paa at forbedre Ventilationen.

Over Floden — *East River* — tage vi Banen, der

New Yorks største Forretningskvarter.

løber over den imponerende Hængebro, som forbinder Brooklyn med New York. Omtrent 5,500 Fod er denne Bro, altsaa henved en dansk Fjerdingvej, og mellem Bropillerne ude i Vandet har den en Spændvidde af ca. 1500 Fod. Færdselen over den er ganske overvældende, trods den uhyre Trafik gennem Undervandstunnelen og med Kæmpefærgerne, der gaa uafbrudt. Ved Siden af Broens Jærnbanespør er der to brede Kørebauer og Promenader for Fodgængere, og under Broen gaa de største Sejlere.

Paa faa Minutter løber Toget over. Og saa ere vi i *Brooklyn*, Kirkernes By, hvor Arbejdernes Hærskarer og de travle Forretningsmænd finde Hvile efter Dagens Anspændelse.

Paa Helsebilledet foran ser man en Del af New Yorks Kæmpebygninger, nemlig den ældre Del paa Sydspidsen af Manhattan-Øen, Midtpunktet for „*The greater New York*“, Verdensbyens Hjærte.

Vil man have et Billede, et uforglemmeligt Indtryk af den kolossale Trafik, der foregaar mellem Verdensbyerne *New York* og *Brooklyn*, skal man tage med en af Kæmpefærgerne en sen Eftermiddagstime, naar de før nedsat Takst — en Cent — føre Arbejderne over til Brooklyn efter endt Dagværk. De ere da overfyldte alle, Larmen om Bord er ubeskrivelig, og Forvirringen er babylonisk, især blandt de sortsmudsede, livligt gestikulerende Italienerne, hvoraf det vrimler i Brooklyn.

Eller man skal gøre Turen tidlig paa Dagen, naar den mægtige Strøm gaar ind til New York og spredes ud over Byen fra dens Sydende — sammen med de

mange Tusinder, der her fra skyllés ind i New York Citys „Skyskrabere“, ind i Forretninger og Kontorer.

Heor stor Kæmpebyens Trafik er, faar man et Begreb om, naar man hører, at dens Sporvogne — over, under og paa Jorden — aarlig befordre 664 Millioner Passagerer eller mere end otte Gange saa mange Mennesker, som der lever i De forenede Stater.

Efter at vi have kørt over en Time i Sporvogn gennem Brooklyns endelose Kvarterer, ere vi med Færgeren naaede over til New York og staa nu paa Højbanens Perron for at køre op i Byen, *up-town* som det hedder.

Billetten, der løses ved Indgangen til Perronen og ikke inde i Toget, koster fem Cents, og paa den kan man køre saa længe og saa langt, man lyster. Over Gadens Larm føres man i anden eller tredje Sals Højde gennem Luften. Først gaar det gennem Kvarterer med Emigranthoteller og Løghuse, Udvandringskontorer og Skibsrhederier, derefter kommer Borskvarteret med Trustkompagniernes Kæmpebygninger og endelig højere oppe Forretningerne.

Fra Toget ser man gennem Husenes aabent staaende Vinduer ind i vældige Lokaler, hvor alle ere optagne af Arbejde, Damer sidde bejdede over klappende Skrivemaskiner, Togene bruse lige forbi, Larmen er uhyre, men ingen ser op — *time is money!*

Hvad er det for en mægtig Bygning derovre mellem 18de og 19de Gade? Den er flagsmykket, og fra dens høje Taarn vajer en Standart, hvorpaa læses Ordene *Siegel Cooper Company*.

Det er en af Verdens største Forretninger, et Kæmpemagasin med Façade til fire Gader, og hvor

man kan købe saa at sige alt, hvad købes kan for Penge. Lad os aflægge et Besøg her.

Uden at man behøver at ulejlige sig ned paa Gaden, gaar man lige fra Luftbanen ned i Forretningens straalende oplyste Stueetage. Midt i det vældige Lokale knejser en skøn Frihedsgudinde af gylden Bronze. Gudinden staar i et Bassin med plaskende Springvand, og omkring Bassinet er anbragt magelige Stole. Ved et Glas *Ice-Cream* fra Forretningens Restaurant tage vi herfra det første Indtryk af det summende Mylder, der er inde i denne Bygning, og saa gaar det videre med Elevator eller ad selvrullende Trapper op gennem alle Etager.

Forretningen er som en vældig, men yderst udviklet Maskine, som det gælder om at bringe til den største automatiske Fuldkommenhed, thi just i Forhold hertil staar Udbyttet.

En Beskrivelse af et saadant Kæmpemagasin, der paa en almindelig Forretningsdag beskæftiger indtil 10,000 Mennesker og har et dagligt Kundebesøg paa 150,000 — paa Aarets store Dage 250,000 — skal jeg ikke forsøge at give. Men fra et anset amerikansk Tidsskrift *Essexbodys Magazine*, som i en lang Afhandling giver en nøgtern Skildring af Kolossal-Forretningerne, skal jeg anføre nogle Oplysninger og Tal.

Se, der er nu først den aarlige Omsætning. Den er svimlende: 70 Mill. Dollars for en enkelt Forretning eller omtrent tre Gange den danske Stats Indtægter i et Finansaar. Med Forretningens Vogne og Automobiler udsendes 70,000 Pakker daglig, og saavel Heste som Vogne ere de bedste, der kan købes for Penge. Hvert Forspand staar i 1200 Dollars.

Nettooverskudet af Totalomsætningen er imidlertid ikke saa overvældende stort, sjældent over fem, højest syv pCt. Udgifterne ere nemlig uhyre. *Siegel Cooper Co.* betalte saaledes sidste Aar 500,000 Dollars for Annoncer alene i New Yorks Dagblade, og den Mand, der staar for Averteringen, har en aarlig Løn af 10,000 Dollars. Men det er jo netop i Kraft af Reklamen, at Millionerne strømme ind, og hver Femcent, der gives ud, bringer en Dollar igen. Reklamen leve!

Det bekendte *Wanamakers* Stormagasin har i sin ny Bygning i New York en Koncertsal, i hvilken der to Gange om Dagen gives store gratis Koncerter for Kunstnerne. Disse Koncerter koste omtrent 50,000 Dollars aarlig. Det er nemlig berømte Kunstnere, der optræde. Komponisten *Richard Strauss* fik saaledes 3,000 Dollars for tre Koncerter her.

Og saa er der Lønningskontoen, der selvfølgelig sluger svimlende Summer. De Afdelingschefer, der forestaa Indkøbet af Varerne, oppebære f. Eks. 20-35,000 Dollars i aarlig Gage. Flere af disse Chefer have arbejdet sig op fra en ganske beskeden Stilling; saaledes begyndte Kolonial-Indkøberen som Skriver med en Ugeløn af 10 Dollars. Udsalgscheferne i de forskellige Brancher have en Aarsløn af op til 50,000 Dollars, Lagercheferne maa nøjes med 25—60 Dollars om Ugen, de højest lønnede Ekspeditricer faa 35, de yngste 9 Dollars om Ugen osv. osv.

Adskillige Forretninger have en Gulvflade, der sammenlagt vilde dække 20—26 Acres, foruden et stort Hotel til Personalet og et Hospital med fri Læge og Medicin.

Man skulde tro, at Ekspeditionen i en saadan Kæmpeforretning, hvor alt er udviklet til den største

Fuldkommenhed, maatte foregaa med stor Hurtighed; men dette er ingenlunde Tilfældet. Skal man købe blot to—tre forskellige Ting, gaar der let en halv Time, da den ene Vare maaske befinder sig et Par Etager under Jorden og den anden mulig ti—tolv Etager højere oppe. Hvert Øjeblik hører man nogle ejendommelige hvislende Lyde; det er Messinghylstre med Penge, der automatisk fare gennem Luften fra Ekspeditrice til Kassererske og tilbage igen.

Men vi forlade den myldreude, summende Kæmpe-kube og raste videre med Luftbanen op i Byen.

Efter en hastig Visit i Patentbureauet *Sterling Debenture Corporation*, en Kæmpebygning paa Madison Square, hvor blandt andet vor berømte Landsmand Ingeniør *Vald. Poulsen*s nyeste Opfindelse forevises os, spasere vi gennem den berømte Millionærgade *Fifth Avenue*.

Men hvorledes beskrive Fifth Avenue og det Liv, der udfolder sig her? Pengefyrsternes Pragtgade med de imponerende Paladser og den blændende Vrimmel af herskabelige Køretøjer er som et Æventyr. Som nu den Bygning, der er afbildet i Teksten her!

Den kaldes *Flat Iron* (3: „Strygejærnet“) og ligger paa Hjørnet af Broadway og Fifth Avenue oppe ved 23de Gade. Med sin ejendommelige isolerede Beliggenhed paa det skarpe Hjørne er den en af Verdens mærkeligste Bygninger, og man bliver ganske overvældet, naar man første Gang staar overfor denne vidunderlige „Skyskraber“, der ligger der paa det berømte Trafikcenter som et imponerende Vidnesbyrd om Amerikanernes Lyst til at være de første paa alle Omraader, til at sætte Rekorder.

Flat Iron er en Rekord.

Vi slutte Dagen i *Hippodromen* — „Verdens største og pragtfuldeste Theater“ kaldes det i Programmet —, en paa sjette Avenue beliggende Byg-

Flat Iron-Bygningen.

ning, der har kostet tre Millioner Dollars, er 200 Fod lang og 110 Fod høj, naar Taarnene ikke medregnes.

Forestillingen, der varer tre—fire Timer, former sig fra først til sidst som en storslaaet Cirkusforestilling med en Pragtudfoldelse uden Lige, en Massevirkning, der overvælder Tilskueren. Saaledes fremstilles Pioneerens Liv i fordums Dage ude i det vilde Vesten i virkningsfulde dramatiske Scener, der kræve en hel Hær af beredne og bevæbnede Indianere, og en Ballet, kaldet „Under Soen“ eller „Neptuns Datter“, foregaar dels paa en Strandbred, hvor Bølgerne larne og bruse, dels i og under Vandet, i hvilket skønne Kvinder svømme omkring som Havfruer, og dels oppe i Luften, hvor de „frit“ svævende Sylfider bæres af usynlige Traade og omkredsnes af Hundreder af tamme Duer.

Den dyreste Plads i New Yorks Hippodrome koster kun en Dollar, og til Galleriet, der alene rummer 2,500 Tilskuere, har man Adgang for en kvart. To Forestillinger daglig gives der i dette storslaaede Skuespilhus, hvis ene Grundlægger og Leder, der i Programmet betegnes som *Mr. Anderson*, skal være Dansker.

Hjemrejsen.

Det er en Brandstorm den sidste Aften før Afrejsen. Færgerne duve under Overfarten mellem New York og Brooklyn, Bølgerne gaa højt ude paa Bugten, hvor Frihedsgudindens Kæmpefakkel lyser, en Cyklon har samme Dag hjemsøgt Brooklyn, og fra Sporvognen se vi, at der hist og her ligge omblæste Træer i Gaderne.

Næste Dags Middag gaar „Hellig Olav“. Den bliver nok god.

Men næste Dag rinder op med fint Vejr, Stormen har lagt sig, og en let Brise kruser Søen, da vi for sidste Gang gøre Turen over Floden til New York. Skyskraberne „skrabe“ ingen Skyer, men tegne sig med forunderlig Skønhed mod den blaa Himmel.

Lyst og festligt er det sidste Indtryk fra Amerika — lyst og festligt som det første.

Over *Hoboken*, Skandinavien—Amerikalinjens vældige Dok, hvor alle ere i febrilsk Travlhed den sidste Time for Damperens Afgang, er der en egen Stemning af Fest og Forventning, ganske forskellig fra det Alvorsbillede, man ser ved Skibets Afgang fra Frihavnen.

Denne Stemning er saare forklarlig. Nu skal jo Kursen sættes mod det gamle Land, de skandinaviske Sprog høres rundt om, og da de sidste Passagerer gaa over Landgangsbroen, spiller Orkestret „Danmark, dejligst Vang og Vænge“.

Og saa begynder „Hellig Olav“ at røre sine Kæmpe-skruer, smaa Bugserbaade sætte Næsen mod Skibets Stæv, og forbavsende let manøvreres Kolossen paa denne Maade ud fra Kajen. Før man ved af det, glider den langsomt ud paa Floden, ud mellem Mylderet af smaa og store Dampere, forbi de engelske og tyske Udvandringselskabers Dokker, hvor Oceanflyverne ligge med Dampen oppe, og ud paa Bugten mod det store Hav.

Se, derovre kommer Hamburg—Amerikalinjens Kæmpedamper „Kaiserin Auguste Victoria“ stuvende fuld af Passagerer. Og der foran gaa store Lastdragere, Paladsdampere og pragtfulde Lystyachter.

Men Kikkerterne rettes dog mest mod Land, ind mod Menneskemylderet paa Battery Park, ind mod de himmelstræbende Bygninger og over mod Brooklyn-Broen og Williams-Broen endnu højere oppe.

Før en Time er gaaet, lyder imidlertid allerede Middagsklokken, og efter et sidste langeligt Blik ind mod det skønne, storslaaede Sceneri begive vi os ned i Spisesalonen til det gode Bord, vi ved, der venter os.

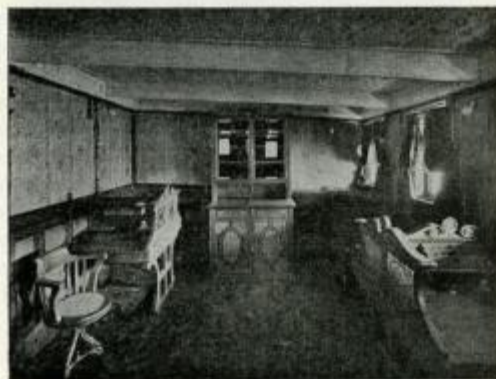
„Det skal blive dejligt at faa et ordentligt dansk Maaltid Mad igen,“ siger en ældre Dame, — „med vel tilberedt Sauce og med Ragbrød, ah!“

„Ja, og saa en rigtig god Kop Kaffe,“ fejrer en anden til, „det har jeg bogstavelig talt ikke faaet i de fire Maaneder, jeg har været derovre.“

— — Da vi efter Middagen atter komme op paa

Dækket, kunne vi lige skimte Land, og med et lille Suk tænker man paa den lange Række ensformige Dage, vi nu gaa i Møde. Passagererne søge ganske vist at overbyde hinanden i gensidig Elskværdighed, men den første Dag forholde de sig ganske naturligt noget afventende og prøvende over for hinanden og indskrænke sig til almindelige Talemaader om Vind og Vejr.

Næste Dag begynder man at finde hinanden, at stifte Bekendtskaber, at danne Whistpartier og Sladre-

Skrive-Salon.

klubber, at skumle saa smaat over denne og hin, og inden Aften er der i Færd med at udvikle sig et Klikevæsen, der i de kommende Dage rendyrkes med megen Flid og efterhaanden antager Former, der ikke give Klikevæsenet i en mindre dansk Provinsby noget efter.

Af Passagererne paa anden Kahyt have de fleste blot været i Amerika nogle Maaneder for at besøge Slægtninge, og alle ere de enige om, at de have havt en storartet god Tid, og selvfølgelig underholde de gensidig hinanden med at fortælle om deres Oplevelser. Mindst moddelssomme ere de ældre, som efter mange Aars Ophold i Amerika nu vende tilbage for i det gamle Land at nyde Frugterne af deres Slid. Ja, og saa de yngre, for hvem det ikke ret har villet gaa derovre, og som selvfølgelig nu rejse hjem, alene fordi de ikke have kunnet „taale Klimaet“.

Hver Dag gaar jeg ned paa tredje Klasse og slaar en Time eller to ihjel med at passiare. Her træffer jeg en gammel „Digter“, *Julius Emil Lindballe*, en stakkels blind Mand, om hvem Redaktør Offers Blad „Dansk-Amerikaneren“ har fortalt, at han umiddelbart for sin Afrejse er bleven fejret med en større Fest af de danske i New York. Siden 1869 har han opholdt sig i Amerika, og nu rejser han ene tilbage, fattig og blind. Hans samlede Værker, nogle Skrivelser med Tittlen „Alvor og Skæmt“ — „Original Digting og Rim, Pris heftet 50 Cents“ — finde adskillige Købere om Bord.

I et af Digtene — Hjemve — synger han:

„O, kunde jeg endnu en Gang
Gense hint Sted, hvor Droskens Sang
Genlyder gennem Bogeskoven.
Mit Barndomshjem ved Voven —
Hvor liden Lærke i Morgengry
Med Bøn sig hæver mod blaalig Sky
Hvor Blomster gro i Enge“.

— — —
Vejret er stadig fint. Den fjerde Dags Morgen

ere vi paa New Foundlandsbankerne, hvor vi passere en Mængde Fiskefartøjer og stoppe et Øjeblik for at overbringe Post til et af dem — en kærkommen Afveksling i Søndageftermiddagens Kedsommelighed.

Om Aftenen have vi det i Reglen hyggeligt og rart. Efter Koncerten nede i Spisesalonen fra 8—9

Kahytskammer.

drikkes der The, og saa tage Passagererne selv fat paa Underholdningen. En nydelig ung Dame oppe fra Bodo i Norge diverterer os med Sang, en anden ak-

kompagnerer ved Klaveret, og paa denne Maade holdes der „Familiefest“ hver Aften.

Næsten daglig modtages traadløse Telegrammer, først fra Amerika og senere fra England. Blandt de første er der et, der melder om en Togulykke paa Pennsylvania-Linjen; ved Sammenstød mellem et Gods- og et Persontog ved Harrisburg ere 15 Personer dræbte og 14 saarede. Ugedagen før passerede jeg Ulykkesstedet.

Livet om Bord former sig ikke synderlig forskelligt fra Overrejsens. Et enkelt Døgn tilbagelægge vi 355 Mil, i Almindelighed kun omkring 340. Den niende Dags Aften faa vi en stiv Kuling med Modvind og Regntykning. Men trods Storm og Regn maa alle op paa Dækket, thi det glade Budskab: *Fyr i Sigt!* er paa faa Minutter løbet Skibet rundt og har sat Humøret kendelig op hos alle.

Det er *Sankt Kildas* Blinkfyrt ved Hebriderne.

Næste Morgen gaa vi Skotlands Klippekystr ganske nær, det kuler stærkt, og hen ad Aften faa vi Taage; Dampfløjen lyder hvert Minut, og Skibet maa hele Natten gaa for halv Kraft. Enkelte ængstelige Damer foretrække at blive oppe — med den Motivering, at de saa gerne ville se et Glimt af „Oscar II“, som vi vente at passere.

Da Musikken den følgende Morgen — det er Søndag — vækker os med Salmemelodier, skintes Norges Fjælde gennem „Koojet“, og faa Timer senere kastes Anker ud for *Kristianssand*, hvor en Del Passagerer gaa fra Borde.

Ved Middagstid ere vi atter klare til Afgang, og i Løbet af en halv Snes Timer vente vi at være i Kristiania. Men Regntykning og Taage vanskeliggør Sej-

ladsen op gennem den smalle Kristianiafjord i den mørke Aften, og da vi række *Horten*, ankrer Dampren op her for Natten.

Surt og trist Regnvejr næste Morgen. Dyster Stemning om Bord. Den skønne Fjord, af hvilken Billedet her viser et Parti med Slottet *Oscarshal* paa Halvoen *Bygdø*, er vidunderlig dejlig en lys Sommerdag, men i silende Regn er den knugende trist.

Oscarshal.

Og trist er under disse Forhold ogsaa Norges maleriske Hovedstad, hvor vi lægge til ved Ottetiden og blive liggende til ud paa Eftermiddagen.

Efter den lange Sørejse med Udsigt kun til Himmel og Hav og intet som helst andet Dag ud og Dag ind er Længselen efter atter at føle fast Grund under Fødderne og efter at se nye Ansigter imidlertid saa stærk, at Kristianias Gader og navnlig Hovedstrøget

Karl Johans Gade trods Regnevjet snart vrimler med Passagerer, der ture rundt til Byens Seværdigheder eller i Hoteller og Forretninger.

Forunderlig slaaende er Modsætningen mellem det Liv, der møder en her, og det larmende Gadeliv i New York. Man synes, at de alvorlige Normænd gaa omkring som i Halvsøvn, og at Byen er bleven saa mærkværdig stille og folketom; man forbavses over, at en Automobil uden for „Hotel Grand“ kan samle en stor, interesseret Tilskuerkreds, over, at Sporvognene ligne Legotojsvogne og at Jærnbantogene ere bleve saa bitte smaa. Og saa denne drøbende Langsomhed, der præger alt og alle!

Besyderligt saa hurtigt vi Mennesker optage det ny og vænne os til det, saa at f. Eks. det ganske almindelige, at to Herrer paa Gaden let bukkende hilse hinanden med Hatten i Haand, efter blot et Par Maaneders Amerikarejse forekommer en fremmed og næsten komisk.

— — Endelig ere vi atter klare til Afgang, Musikken spiller „Ja, vi elsker —“, og Skibet svinger ud fra Bryggen, hvor Gadedrengene ligesom ved Udrejsen slaas som graadige Ulve for at gribe de Smaapenge, der kastes ned til dem. Men Gang paa Gang driver Dampere atter ind til Bolværket, og adskillige Friholter, tykke som Mastetræer, knuses til Pindbrænde, inden Bugserbaaden faar Bugt med den stærke Strøm.

Sejladsen gennem Fjorden varer tre Timer, og da Mørket falder paa, stævne vi ud i Skagerak. Soen er „krap“, siger den vagthavende Matros. Regn og Slud bestandig.

Men næste Morgen skinner Solen, og det er som-

merlig varmt. Der er Feststemning over alle. Da vi op paa Formiddagen ganske langsomt passere Kronborg, kippes der med Flaget til Velkomst. Det gamle danske Flag! Passagerer, der ikke have set deres Fædreland i 20—30 Aar, blive glade som Børn og liste stille over i Bagbords Side for at være alene en Stund.

Men herovre holde vore brave svenske Rejsefæller til, for her er *mycket vackrare*, tykkes de, her er jo deres eget kære Sverige.

Da Marmorkirkens gyldne Kuppel bliver synlig i Kikkerten, kalder Middagsklokken endnu en Gang, skont der er et Par Timer til ordinær Spisetid. Den overordentlige Opmærksomhed og Hensynsfuldhed, der paa alle Maader vises Passagererne, holder sig til det sidste.

Og da vi atter komme op paa Dækket, tager Orkestret fat, Tonerne af „Der er et yndigt Land“ bæres ind mod den ventende og viftende Menneskemængde paa Frihavsmolen, og de første Genkendelsesudbrud og Velkomsthilsener slaas os i Møde.

En vellykket Rejse er endt. Tilbage er — Minderne.

— — —
Skulde jeg til Slut forsøge at samle disse Minder i et enkelt stort Indtryk og ridse dette Indtryk op i faa Linjer, former Billedet sig saaledes:

Amerika er et vidunderligt Land: frit, rigt, stort og skont — med ubegrænsede Muligheder for den menneskelige Energi.

Det amerikanske Folk er præget af en Virksomhedstrang, en Føretagelsesaaad, en Tillid til egne Kræfter og en Fædrelandsstolthed, der er beundrings-

værdig og sikkert vil bære Samfundet frelst gennem kritiske Tider.

Og den gode amerikanske Borger med den udprægede Selvfølelse er i Besiddelse af en Sindslige-vægt, et i god Forstand *let Sind*, der gør, at han tager Dagens Møje og anspændte Virksomhed med et rent ud enestaaende godt Humør, et Humør, der holder ham ung og spænstig langt op i Aarene.